

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

XI^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа извънредна сесия).

LXXII заседание, срѣда, 13 юний 1901 г.

(Отворено въ 2^{1/2} ч. послѣ пладнѣ подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г. И. Гешовъ.)

Прѣдсѣдателъ: (Звъни.) Засѣданието се отвара.
Г-нъ секретарь ще прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Д-ръ К. Икономовъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: М. Абаджиевъ, А. Бояджийски, И. Вачковъ, Д. Десевъ, Ст. Ивановъ, Сп. Ивановъ, П. Ивановъ, Г. Кирковъ, О. Сюлеймановъ, Т. Петровъ, И. Стояновъ, И. Сунгуларски, Х. Топузановъ, Ц. Таслаковъ и Х. Филиповъ.)

Прѣдсѣдателъ: Отъ 139 души народни прѣдставители отсъствуватъ 15 души.

Постъпило е отъ Министерството на Финанситѣ прѣдложение за продаване безъ търгъ държавни земи на безземелнитѣ жители отъ с. Гьоре, Балчишка околия.

Тѣй като това прѣдложение не е отъ законодателенъ характеръ, ще се прати въ финансовата комисиия и ще се докладва въ едно отъ идущитѣ засѣдания.

Пристапваме къмъ дневния редъ. На дневенъ редъ имаме слѣдующитѣ въпроси:

I. Докладъ отъ бюджетарната комисиия по бюджетопроекта за разходитѣ по Военното Министерство;

II. Отговори отъ г. г. министритѣ на Войната и на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията на запитванията на г. г. народнитѣ прѣдставители: Т. Влайковъ, Г. Кирковъ и А. Бозовски;

III. Второ четене прѣдложенията отъ г. г. народнитѣ прѣдставители: 1) отъ Я. Забуновъ за привилегията на земеделческитѣ каси и 2) отъ А. Франя за прибавление нова алинея къмъ чл. 208 отъ закона за сѣдоустройството и законопроекта за възстановление общинската берия бачъ;

IV. Разглеждане писмото на изпитателната комисиия за продължаване срока ѝ за работа и заявлението на бившитѣ министри;

V. Трето четене законопроектитѣ: 1) за управлението и оползотворяването капитала на бившата „Българска добродѣтелна дружина въ Букурещъ“ и 2) за измѣнение и допълнение на чл. чл. 146 и 147 отъ закона за измѣняване измѣнения прѣзъ 1898 г. чл. 146 отъ закона за народното просвѣщение;

VI. Второ четене законопроекта за отмѣнение закона за допълнение къмъ закона за отчетността по бюджета отъ 1897 г.;

VII. Първо четене: 1) законопроектитѣ: а) за уредбата на оризосѣнето, б) за прѣобръщане държавното рисувадно училище въ художествено-индустриално училище, в) за измѣнение и допълнение чл. чл. 10 и 12 отъ закона за благоустройството на населенитѣ мѣста, г) за измѣнение и допълнение закона за пощитѣ и телеграфитѣ и д) за такситѣ отъ завѣрряване на паспорти и пр.; 2) конвенцията за учреждаване телефонна служба между България и Ромѣния; 3) рѣшението за приемане на държавна служба австрийския подданикъ М. Францъ и 4) законопроекта отъ народния прѣдставител г. А. Филиповъ за допълнение закона за насърчение мѣстната индустрия;

VIII. Второ четене прѣдложенията отъ г. г. народнитѣ прѣдставители: 1) отъ Н. Цановъ за измѣнение чл. 163 отъ санитарния законъ и 2) отъ П. Кръстевъ за измѣнение чл. 4 отъ закона за общинскитѣ налози, и

IX. Прѣдложенията отъ народния прѣдставител г. Д. Ризовъ по изразходване безусловнитѣ фондове отъ бившитѣ министри.

Първият предметъ отъ дневния редъ е докладътъ отъ бюджетарната комисия по бюджетопроекта на Военното Министерство.

Г-нъ докладчикътъ има думата.

Докладчикъ Х. Петруновъ: При разглеждане военния бюджетъ въ комисията, отъ 20 души членове на тази комисия, присъствуваха само 10 души. Отъ тѣзи шестима бѣха за приемането на бюджета тѣй, както е, а четирмата бѣха противъ. (Д. Цанковъ: Значи, не е приетъ отъ комисията!) Приетъ е съ висшегласие. (Д. Цанковъ: Ами десетъ души сж присъствували!)

Ще пристѣпимъ къмъ четенето. (Чете.)

„Военно Министерство.

Глава I.

Разходи за съдържание личния съставъ.

§ 1. Заплата, добавъчни, прѣдставителни и гарнизонни на офицеритъ, медицинскитъ и ветеринарнитъ лѣкари, аптекаритъ, канцелярскитъ, чиновникитъ и служащитъ по военното вѣдомство.

А. Военно Министерство.

Централно управление.

		За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички.
1	1	Воененъ Министъръ . .	5.000	10.000	15.000
1	1	Адютантъ на министра, капитанъ	1.300	2.600	3.900

І. Генераленъ штабъ.

1	1	Началникъ на Генерал- ния штабъ, генераль- майоръ	4.000	8.000	12.000	12.000
---	---	---	-------	-------	--------	--------

а) Свита на Негово Царско Височество Княза.

1	1	Генералъ-адютантъ, гене- ралъ-лейтенантъ . . .	4.200	8.400	12.600	12.600
1	1	Полковникъ, флиг.-адют.	2.700	5.400	8.100	8.100
1	1	Подполковникъ „ „	2.000	4.000	6.000	6.000
1	1	Майоръ „ „	1.800	3.600	5.400	5.400
2	2	Капитани „ „	2.600	5.200	3.900	7.800
1	1	Капитанъ, ординарецъ .	1.000	2.000	3.000	3.000

б) Оперативно отдѣление.

1	1	Началникъ, полковникъ	2.700	5.400	8.100	8.100
1	1	Помощникъ, полковникъ	2.000	4.000	6.000	6.000
1	1	Майоръ за поръчки . .	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Капитанъ за поръчки .	1.300	2.600	3.900	3.900
1	1	Подполк. воененъ аташе	2.000	4.000	6.000	6.000

в) Мобилизационно отдѣление.

1	1	Началникъ, полковникъ	2.700	5.400	8.100	8.100
1	1	Помощникъ, майоръ . .	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Капитанъ за поръчки .	1.300	2.600	3.900	3.900

г) Военно-статистическа часть.

1	1	Началникъ, майоръ . .	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Капитанъ за поръчки .	1.300	2.600	3.900	3.900

д) Картографическа и топографическа часть.

1	1	Началникъ, майоръ . .	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Заведующъ картограф. складъ, поручикъ . .	840	1.680	2.520	2.520

{ За 4 м. За 8 м. }			За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички
1	1	Картографъ чиновникъ .	1.100	2.200	3.300	3.300
1	1	Машинистъ " " .	900	1.800	2.700	2.700
1	1	Топографъ I кл. чиновн.	1.200	2.400	3.600	3.600
2	2	" II " " .	2.000	4.000	3.000	6.000
2	2	" III " " .	1.680	3.360	2.520	5.040
1	1	" IV " " .	700	1.400	2.100	2.100

(В. Кжнчовъ: Единъ IV степененъ ли?) Да, единъ. (В. Кжнчовъ: Нѣма ли измѣнение?) Когато дойда до измѣнения, азъ ще ги казвамъ. (Чете.)

		За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички	
2	2	Топографи V кл. чиновн.	1.120	2.240	1.680	3.360

е) Архива и регистратура.

1	1	Адютантъ на Генералния штабъ, капитанъ . . .	1.000	2.000	3.000	3.000
1	1	Архиваръ	700	1.400	2.100	2.100
1	1	Регистраторъ	540	1.080	1.620	1.620

II. Пѣхотна инспекция.

1	1	Инспекторъ, генераль- майоръ	4.000	8.000	12.000	12.000
1	1	Началникъ на бюрото, подполковникъ . . .	2.000	4.000	6.000	6.000
1	1	Офицеръ за поръчки, капитанъ	1.300	2.600	3.900	3.900
—	1	Архиваръ-регистраторъ .	—	1 080	1.620	1.080

III. Артилерийска инспекция.

1	1	Инспекторъ, генераль- майоръ	4.000	8.000	12.000	12.000
1	1	Инспекторъ на въоръже- нието, полковникъ . .	2.920	5.840	8.760	8.760
1	1	Заведующъ техническа- та часть, подполковникъ	2.000	4.000	6.000	6.000
1	1	Заведующъ крѣпостно- артилерийската часть, майоръ	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Книгководитель, капитанъ	1.000	2.000	3.000	3.000
1	1	Адютантъ, поручикъ . .	840	1.680	2.520	2.520
1	1	Архиваръ-регистраторъ .	540	1.080	1.620	1.620

IV. Кавалерийска инспекция.

1	1	Инспекторъ на кавале- рийата, генераль-майоръ	4.000	8.000	12.000	12.000
1	1	Помощникъ, полковникъ	—	5.840	8.760	5.840
1	1	Старши адютантъ, майоръ	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Младши „ поручикъ	840	1.680	2.520	2.520
1	1	Архиваръ-регистраторъ .	700	1.080	1.620	1.780

V. Военно-инженерна инспекция.

1	1	Началникъ, полковникъ	2.920	5.840	8.760	8.760
1	1	Началникъ на фортифика- ционната часть, под- полковникъ	2.000	4.000	6.000	6.000
1	1	Началникъ на строител- ната часть, майоръ . .	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Воен. инженеръ, майоръ	1.800	3.600	5.400	5.400
2	2	Воен. инженери, капитани	2.600	5.200	3.900	7.800
1	1	Чертежникъ	700	1.400	2.100	2.100
1	1	Архиваръ-регистраторъ .	540	1.080	1.620	1.620

VI. Санитарна инспекция.

1	1	Началникъ, санитаренъ полковникъ	2.400	4.800	7.200	7.200
1	1	Началникъ на ветери- нариятъ часть, сани- таренъ подполковникъ	1.700	3.400	5.100	5.100
1	1	Заведующъ аптеч. часть	1.200	2.400	3.600	3.600

VII. Военно-сѣдебна часть.

{ За 4 м. }			{ За 8 м. }		Годишно едному	На всички
1	1		За 4 м.	За 8 м.		
1	1	Началникъ, той и глав. воененъ прокуроръ, гене- ралъ-майоръ	4.000	8.000	12.000	12.000
1	1	Началникъ на военно- сѣдебното отдѣл., полк.	—	5.400	8.100	5.400
1	1	Дѣлопроизводителъ на главния военно-касаци- оненъ сѣдъ, капитанъ.	1.300	2.600	3.900	3.900
1	1	Дѣловодителъ, той и ар- хиваръ-регистраторъ .	800	1.600	2.400	2.400

VIII. Интендантство.

1	1	Главенъ интендантъ, пол- ковникъ	—	5.840	8.760	5.840
1	1	Помощникъ, полковникъ .	2.700	5.400	8.100	8.100
3	3	Заведующи отдѣлитѣ, подполковници	6.000	12.000	6.000	18.000
3	3	Помощници на заведую- щи отдѣлитѣ, капитани	3.900	7.800	3.900	11.700
1	1	Счетоводителъ - ковчежн.	1.380	2.760	4.140	4.140
3	3	Дѣловодители	2.640	5.280	2.640	7.920
3	3	Книговодители	2.100	4.200	2.100	6.300
1	1	Архиваръ	700	1.400	2.100	2.100
1	1	Регистраторъ	700	1.400	2.100	2.100
2	2	Помощници на архивари и регистратора	1.080	2.160	1.620	3.240
1	1	Економъ и заведующъ склада	440	880	1.320	1.320

IX. Канцелария на Военното Министерство.

(Главно секретарство.)

1	1	Началникъ, полковникъ .	2.700	5.400	8.100	8.100
1	1	Помощникъ, капитанъ . .	1.300	2.600	3.900	3.900
1	1	Началникъ на пенсиятъ, майоръ	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Дѣловодителъ по пен- сиятъ	880	1.760	2.640	2.640
1	1	Книговодителъ по пен- сиятъ	600	1.200	1.800	1.800
1	1	Главенъ архиваръ на Ми- нистерството	880	1.760	2.640	2.640
1	1	Главенъ регистраторъ на Министерството	700	1.400	2.100	2.100

Двамата помощници на архиваря и регистратора сж унищожени, като длѣжности излишни и непотрѣбни. (Гласове: Браво! Браво! — Чете.)

$\left\{ \begin{array}{l} \text{За 4 м.} \\ \text{—} \\ \text{—} \\ \text{—} \end{array} \right\} \text{—}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{За 8 м.} \\ \text{—} \\ \text{—} \\ \text{—} \end{array} \right\} \text{—}$		За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички
		Литографъ	440	880	1.320	1.320
		За наемъ писари и раз- силни въ Военното Ми- нистерство	15.000	30.000	—	45.000
		За поддържане топогра- фически ученици	1.200	2.400	—	3.600

3.600-тѣ лева сж турени тукъ: „за поддържане на 6 топографически ученици“. (Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Нѣма 5 или 6. Тѣ получаватъ различно и нѣма нужда отъ поправки.)

„За наемъ работници по картографията за 4 м. 6.000 л., за 8 м. 12.000 л., всичко 18.000 л.

Б. Военно-учебни заведения

1) Военно училище.

{ За 4 м. }		{ За 8 м. }		За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички
1	1	Началникъ, полковникъ		2.920	5.840	8.760	8.760
1	1	Завѣдующъ домакин- ството, майоръ		2.000	3.600	5.400	5.600
3	3	Ротни командири, капи- тани		3.900	7.800	3.900	11.700
1	1	Инспекторъ на класоветъ, капитанъ		1.300	2.600	3.900	3.900
1	1	Заведующъ артилерий- ската часть, капитанъ .		1.300	2.600	3.900	3.900
6	6	Старши офицери, капи- тани		7.800	15.600	3.900	23.400
6	6	Субалтернъ-офицери, ка- питани		6.000	12.000	3.000	18.000
5	5	Субалтернъ-офицери, по- ручници		4.200	8.400	2.520	12.600
1	1	Адютантъ, поручикъ . . .		840	1.680	2.520	2.520
1	1	Ковчежникъ, поручикъ . .		840	1.680	2.520	2.520
1	1	Библиотекаръ, поручикъ .		840	1.680	2.520	2.520
1	1	Младши лѣкаръ, санита- ренъ капитанъ		1.400	2.800	4.200	4.200
1	1	Свещеникъ		900	1.800	2.700	2.700
3	3	Щатни прѣподаватели . .		4.680	9.360	4.680	14.040
2	2	Първостепенни учители .		2.800	5.600	4.200	8.400
—	1	Второстепененъ учителъ .		—	2.267	3.400	2.267
2	5	Третостепенни учители .		1.920	9.600	2.880	11.520
1	1	Учителъ по фехтованieto .		900	1.800	2.700	2.700
1	1	Секретаръ при инспек- тора на класоветъ		440	880	1.320	1.320
1	1	Надзирателъ на зданията, чиновникъ		460	920	1.380	1.380
1	1	Фелдшеръ, чиновникъ . . .		640	1.280	1.920	1.920
1	1	Дѣловодит., чиновникъ . .		700	1.400	2.100	2.100
1	1	Капелмейсторъ II раз- редъ		1.000	2.000	3.000	3.000
		За наемъ писари, слуги, разсилни и литографи за Военното училище . .		10.000	23.720	—	33.720

2) Школа за приготвяне запасни подпоручици.

1	1	Началникъ, майоръ . . .	1.800	3.600	5.400	5.400
1	1	Ротенъ командиръ, ка- питанъ	1.300	2.600	3.900	3.900
2	2	Субалтернъ-офицери, ка- питани	2.000	4.000	3.000	6.000
2	2	Поручици	1.680	3.360	2.520	5.040
1	1	Адютантъ - ковчежникъ, поручикъ	840	1.680	2.520	2.520

3) Кавалерийски курсъ, ветеринарно-фелдшерско училище, учебна ковацница и ветеринаренъ лазаретъ.

1	1	Началникъ, майоръ . . .	1.800	3.600	5.400	5.400
3	3	Учителѣ по ѣздата, ка- питани	3.900	7.800	3.900	11.700
1	1	Заведующъ ветеринар- ното училище, санита- ренъ майоръ	1.500	3.000	4.500	4.500
1	1	Ветеринаренъ лѣкаръ въ курса, санитаренъ ка- питанъ	1.340	2.680	4.020	4.020
1	1	Ковачъ-учителъ	900	1.800	2.700	2.700
1	1	Началникъ на командата, капитанъ	1.000	2.000	3.000	3.000

(Н. Антикаровъ: Единъ учителъ по фехтованieto е зачеркнатъ, значи.) Понеже е нова длѣж-
ность, тя е зачеркната, като ненужна,

Д. Цанковъ: Туй ли е економията?

Докладчикъ Х. Петруновъ: (Продължава да чете.)

Войскови управления.

1) Дивизионни управления.

За 4 м.	За 8 м.		За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички
6	6	Началници на дивизии, генералъ-майори . . .	24.000	48.000	12.000	72.000
6	6	Началници на щабове, полковници	16.200	32.400	8.100	48.600
6	6	Старши адютанти, майори	10.800	21.600	5.400	32.400
6	6	Адютанти, капитани	7.800	15.600	3.900	23.400
6	6	Дивизионни интенданти подполковници	12.000	24.000	6.000	36.000
6	6	Дивизионни лѣкари, санитарни подполковници	12.000	24.000	6.000	36.000
6	6	Военни инженери, капитани	7.800	15.600	3.900	23.400
6	6	Архиваръ-регистратори	4.200	8.400	2.100	12.600

2) Бригадни управления.

12	12	Бригадни командири, полковници	35.040	70.080	8.760	105.120
12	12	Бригадни адютанти, капитани	15.600	31.200	3.900	46.800

Г. Войски.

1) Пѣхота.

24 двудружинни полка, 12 едnodружинни полка, 6 роти въ Силистренския гарнизонъ и 12 погранични роти.

За 4 м.	За 8 м.		За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички
36	36	Полкови командири, полковници	97.200	194.400	8.100	291.600
1	1	Началникъ на Силистренския гарнизонъ, полковникъ	2.700	5.400	8.100	8.100
36	36	Подполковника заведующи мобилизационната частъ	72.000	144.000	6.000	216.000
1	1	Подполковникъ, дружиненъ командиръ въ Силистра	2.000	4.000	6.000	6.000
1	1	Началникъ на щабъ въ Силистра, майоръ	1.800	3.600	5.400	5.400
60	60	Дружинни командири, майори	108.000	216.000	5.400	324.000
36	36	Заведующи домакинствъ, майори	64.800	129.600	5.400	194.400
246	246	Капитани, ротни командири	319.800	639.600	3.900	959.400
12	12	Командири на пограничните роти, капитани	15.600	31.200	3.900	46.800
36	36	Командири на нестроевите роти, капитани	46.800	93.600	3.900	140.400
246	246	Капитани, субалтернъ-офицери	246.000	492.000	3.000	738.000
246	246	Поручици	206.640	413.280	2.520	619.920
246	246	Подпоручици	178.104	356.208	2.172	534.312
12	12	Старши лѣкари, санитар. майори	19.200	38.400	4.800	57.600
24	24	Старши лѣкари, санитарни капитани	33.600	67.200	4.200	100.800

За 4 м.	За 8 м.		За 4 м.	За 8 м.	Годишно едному	На всички
24	24	Младши лѣкари, санитарни поручици	31.200	62.400	3.900	93.600
9	9	Капелмейстори II разрѣдъ	9.000	18.000	3.000	27.000
5	5	" III "	4.500	9.000	2.700	13.500
5	5	" IV "	4.200	8.400	2.520	12.600
6	6	" V "	4.440	8.880	2.220	13.320
25	25	Оръжейни майстори	14.000	28.000	1.600	42.000
—	12	"	—	10.560	1.320	10.560

2. Кавалерия.

4 конни полка по 4 ескадрона, 6 отдѣлни дивизиона по 1 ескадронъ и Лейбъ-гвардейския ескадронъ.

5	4	Полкови командири, полковници	13.500	21.600	8.100	35.100
4	4	Ескадронни командири, подполковници	8.000	16.000	6.000	24.000
4	4	Завед. домакинството, майори	7.200	14.400	5.400	21.600
1	1	Командиръ на Лейбъ-гвардейския ескадронъ, полковникъ	2.700	5.400	8.100	8.100
1	1	Неговъ помощникъ, подполковникъ	2.000	4.000	6.000	6.000
6	6	Командири на дивизионитѣ, подполковници	12.000	24.000	6.000	36.000
8	8	Ескадронни командири, майори	14.100	28.200	5.400	43.200
10	10	Командующи ескадрони, капитани	13.000	26.000	3.900	39.000
2	2	Старши офицери въ Лейбъ-гвардейския ескадронъ, капитани	2.600	5.200	3.900	7.800
36	36	Субал.-офиц., капитани	36.000	72.000	3.000	108.000
50	50	Субал.-офиц. поручици	42.000	84.000	2.520	126.000
62	62	Субал.-офиц. подпоруч.	44.888	89.776	2.172	134.664
1	1	Капелмейстеръ I разрѣдъ	1.340	2.680	4.020	4.020
1	1	Дѣловод. въ Лейбъ-гвардейския ескадронъ	700	1.400	2.100	2.100
4	4	Полкови лѣкари, санитарни капитани	5.600	11.200	4.200	16.800

Ветеринарни лѣкари:

1	1	Санитаренъ майоръ	1.500	3.000	4.500	4.500
4	4	Санитарни капитани	5.360	10.720	4.020	16.080
3	3	Санитарни поручици	3.600	7.200	3.600	10.800
3	3	" подпоручици	3.300	6.600	3.300	9.900

3. Артилерия.

I. Полка.

Шестъ артилерийски полка.

6	6	Полкови ком., полковници	16.200	32.400	8.100	48.600
12	12	Началници на отдѣления, подполковници	24.000	48.000	6.000	72.000
6	6	Команд. отдѣл., майори	10.800	21.600	5.400	32.400
6	6	Завед. домакин., майори	10.800	21.600	5.400	32.400
6	6	Батар. команд., майори	10.800	21.600	5.400	32.400
48	48	Команд. батар., капитани	62.400	124.800	3.900	187.200
54	54	Субал.-офиц., капитани	54.000	108.000	3.000	162.000
66	66	Субал.-офиц., поручици	55.440	110.880	2.520	166.320
72	72	Субалтернъ-офицери, подпоручици	52.128	104.256	2.172	156.384
6	6	Полк. лѣк., sanit. майори	9.600	19.200	4.800	28.800
6	6	Ветеринар. лѣкари, санитарни капитани	8.040	16.080	4.020	24.120

II. Планинска.

Единъ полкъ съ 9 батареи.

1	1	Полк. ком., полковникъ	2.700	5.400	8.100	8.100
1	1	Адютантъ, поручикъ	840	1.680	2.520	2.520

За 4 м.	За 8 м.		За 4 м.		За 8 м.		Годишно едному	На всички
3	3	Началници на отдѣ- ления, подполковници . . .	6.000	12.000	6.000	12.000	6.000	18.000
9	9	Команд., батар., капитани	11.700	23.400	3.900	35.100	3.900	35.100
3	3	Капитани, субал.-офицери	3.000	6.000	3.000	9.000	3.000	9.000
12	12	Поручици	10.050	20.160	2.520	30.240	2.520	30.240
12	12	Подпоручици	8.688	17.376	2.172	26.064	2.172	26.064
1	3	Лѣкари, сан., подпоруч. .	—	7.200	3.600	7.200	3.600	7.200

III. Кръпостна артилерия.

Три батальона съ 9 роти.

3	3	Батальонни командири, полковници	8.100	16.200	8.100	24.300	8.100	24.300
3	3	Помощници, майори . . .	5.400	10.800	5.400	16.200	5.400	16.200
3	3	Ротни команд., майори . .	5.400	10.800	5.400	16.200	5.400	16.200
6	6	Ротни команд., капитани	7.800	15.600	3.900	23.400	3.900	23.400
9	9	Субал.-офиц., капитани . .	9.000	18.000	3.000	27.000	3.000	27.000
21	21	Субал.-офиц., поручици . .	17.640	35.280	2.520	52.920	2.520	52.920
18	18	Субал.-офиц., подпоручици	13.032	26.064	2.172	39.096	2.172	39.096
3	3	Артилерийски майстори . .	2.520	5.040	2.520	7.560	2.520	7.560

4. Инженерни войски.

I. Пионерни части.

Три пионерни дружини и една отдѣлна рота въ Силистра.

3	3	Друж. ком., полковници	8.100	16.200	8.100	24.300	8.100	24.300
3	3	Завед. специалната частъ, майори	5.400	10.800	5.400	16.200	5.400	16.200
13	13	Ротни команд., капитани	16.900	33.800	3.900	50.700	3.900	50.700
13	13	Субал.-офиц., капитани . .	13.000	26.000	3.000	39.000	3.000	39.000
13	13	Субал.-офиц., поручици . .	10.920	21.840	2.520	31.760	2.520	31.760
13	13	Субал.-офиц., подпоруч. . .	9.412	18.824	2.172	28.236	2.172	28.236
3	3	Младши лѣкари, сани- тарни поручици	3.900	7.800	3.900	11.700	3.900	11.700

II. Технически части.

Телеграфен паркъ, мостова рота и желѣзнопътна рота.

2	2	Ротни команд., майори . .	3.600	7.200	5.400	10.800	5.400	10.800
1	1	Ком. на парка, майоръ . .	1.800	3.600	5.400	5.400	5.400	5.400
4	4	Взводни офиц. въ теле- граф. паркъ, капитани	4.000	8.000	3.000	12.000	3.000	12.000
1	1	Старши офиц. въ ж.-пѣт- ната рота, капитанъ . . .	1.300	2.600	3.900	3.900	3.900	3.900
2	2	Субал.-офиц. въ желѣзно- пътната и мостова роти, капитани	2.000	4.000	3.000	6.000	3.000	6.000
6	6	Субал.-офиц., поручици . .	5.040	10.080	2.520	15.120	2.520	15.120
6	6	Субал.-офиц., подпоруч. . .	4.344	8.688	2.172	13.032	2.172	13.032
1	1	Механ. въ телеграф. паркъ	700	1.400	2.100	2.100	2.100	2.100

5. Вазарски роти.

6	6	Ротни команд., капитани	7.700	15.400	3.900	23.400	3.900	23.400
6	6	Подпоручици, завѣд. ог- нестрѣлнитѣ складове . .	5.040	10.080	2.520	15.120	2.520	15.120
6	6	Артилерийски майстори	5.040	10.080	2.520	15.120	2.520	15.120

Д. Санитарни учреждения.

Дивизионни болници.

6	6	Начал. на болницитѣ, са- нитарни подполковници	10.800	21.600	5.400	32.400	5.400	32.400
4	4	Ординат., санит. капитани	5.600	11.200	4.200	16.800	4.200	16.800
6	6	Ординат., санит. поручици	7.800	15.600	3.900	23.400	3.900	23.400
4	4	Ординатори, санит. подпо- ручици	4.800	9.600	3.600	14.400	3.600	14.400
6	6	Завед. дивизион. скла- дове, санит. офицери . . .	5.400	10.800	2.700	16.200	2.700	16.200
6	6	Болнични аптекари, са- нитарни офицери	4.344	8.688	2.172	13.032	2.172	13.032
6	6	Домакини въ болницитѣ, капитани	7.800	15.600	3.900	23.400	3.900	23.400

Е. Мѣстни артилерийски учреждения.

1) Артилерийски арсеналъ и Разградска работилница.

За 4 м.	За 8 м.		За 4 м.		За 8 м.		Годишно едному	На всички
1	1	Началникъ на арсенала, подполковникъ	2.000	4.000	6.000	6.000	6.000	6.000
1	1	Помощникъ, майоръ . . .	1.800	3.600	5.400	5.400	5.400	5.400
1	1	Начал. на Разградската работилница, капитанъ . .	1.300	2.600	3.900	3.900	3.900	3.900
1	1	Заведующъ материалната частъ, капитанъ	1.300	2.600	3.900	3.900	3.900	3.900
1	1	Ковчезникъ, поручикъ . . .	840	1.680	2.520	2.520	2.520	2.520
1	1	Техникъ-контрольоръ . . .	1.300	2.600	3.900	3.900	3.900	3.900
7	7	Техници I разредъ	8.400	16.800	3.600	25.200	3.600	25.200
4	4	" II "	4.400	8.800	3.300	13.200	3.300	13.200
3	3	" III "	3.000	6.000	3.000	9.000	3.000	9.000
1	1	Магазинеръ	840	1.680	2.520	2.520	2.520	2.520
2	2	Майстори	1.680	3.360	2.520	5.040	2.520	5.040
1	1	Чертежникъ	840	1.680	2.520	2.520	2.520	2.520

2) Огнестрѣлни складове въ София и Шуменъ съ лабораторни роти.

2	2	Начал. на складъ, майори	3.600	7.200	5.400	10.800	5.400	10.800
2	2	Капит., ротни командири	2.600	5.200	3.900	7.800	3.900	7.800
4	4	Субал.-офиц., поручици	3.360	6.720	2.520	10.080	2.520	10.080
2	2	Пиротехници	1.400	2.800	2.100	4.200	2.100	4.200

Ж. Военно-сѣдебни учреждения.

1) Военни сѣдилища.

За 4 м.	За 8 м.		За 4 м.		За 8 м.		Годишно едному	На всички
3	3	Прѣдсѣдатели, подпол- ковници	6.000	12.000	6.000	18.000	6.000	18.000
3	3	Прокурори, майори	5.400	10.800	5.400	16.200	5.400	16.200
3	3	Капитани, помощници на прокуроритѣ	3.900	7.800	3.900	11.700	3.900	11.700
6	6	Военни сѣдователи, ка- питани	7.800	15.600	3.900	23.400	3.900	23.400

2) Дисциплинарна рота.

1	1	Ротенъ командиръ, ка- питанъ	1.300	2.600	3.900	3.900	3.900	3.900
1	1	Субалтернъ-офицеръ, ка- питанъ	1.000	2.000	3.000	3.000	3.000	3.000
2	2	Субалтернъ-офицери, по- ручици	1.680	3.360	2.520	5.040	2.520	5.040

3) Ремонтно конско депо „Божурище“.

1	1	Началникъ, капитанъ . . .	1.300	2.600	3.900	3.900	3.900	3.900
1	1	Помощникъ, подпоручикъ .	724	1.448	2.172	2.172	2.172	2.172
1	1	Ветеринаренъ лѣкаръ, са- нитаренъ капитанъ	1.340	2.680	4.020	4.020	4.020	4.020
1	1	Агрономъ въ деното	900	1.800	2.700	2.700	2.700	2.700

И. Флотъ.

1	1	Началникъ, подполков- никъ (по контрактъ)	6.000	12.000	18.000	18.000	18.000	18.000
1	1	Началникъ штаба, капи- танъ-лейтенантъ	1.800	3.600	5.400	5.400	5.400	5.400
1	1	Заведующъ материалната частъ, лейтенантъ	1.300	1.600	3.900	3.900	3.900	3.900
1	1	Подкомандиръ за Дунав- ската флотилия, капи- танъ-лейтенантъ	1.800	3.600	5.400	5.400	5.400	5.400
2	2	Портови капитани въ Варна и Бургазъ, лейте- нанти	2.600	5.200	3.900	7.800	3.900	7.800

такъвъ силентъ полетъ, както въ врѣмето на великата френска революция, когато демокрацията се разпирваше съ войската. И на самитѣ военни ще да сѣ познати имената на знаменития Лазаръ Карно, на Дантона и на други демократи, които организираха славната републиканска армия. Тѣ ще знаятъ и ще се сѣщатъ, може би, че да не бѣше тази демокрация, историята нѣмаше да има оная всеобемлющъ воененъ гений, който се нарича Наполеонъ. По-късно пакъ е билъ сжщиятъ резултатъ. Въ Франция, шефътъ на републиканската партия, шефътъ на демокрацията, Гамбета, въ 1871 г. се тури на чело на отбраната на френската честъ, и всички генерали отидоха да прѣдложатъ нему сабитѣ си, за да послужатъ на отечеството си. И никой по-силно отъ Гамбета не е бранилъ тази войска. Още по-късно пакъ двама демократи, Фрейсине и Кавенякъ, сж правили сжщото. Приведохъ ви тия нѣколко примѣра, за да поддържа положението, че, при демократическитѣ режими, способността и талантътъ въ войската всѣки пакъ е взималъ по-скоро връхъ, отколкото въ монархическитѣ страни; защото двѣтъ зла, които прояждатъ офицерството, фаворитизмътъ и непотизмътъ, при демократическитѣ режими сж много по-слаби, отколкото при монархическитѣ.

Истина е, че демокрацията, поне нейното крайно крило, се стреми днесъ да създаде една милиционна войска; но истина е тоже, че това е още единъ идеалъ, къмъ изпълнението на който не сж пристигнали още никдѣ — нито една велика, нито една малка държава въ Европа не е сторила това, освѣнъ държавицата, чийто неутралитетъ е гарантиранъ отъ Европа — Швейцария. За насъ милиционната войска, по моето дълбоко убѣждение, не може да бѣде пригодна: първо, защото всичкитѣ наши съседни иматъ казармена войска, и ние, за да можемъ се примѣри единъ день съ тѣхъ, трѣбва да имаме тоже такава войска, и, второ, защото нашиятъ българинъ е доказалъ, че за милиция го не бива — поне сегашната наша генерация не я бива за милиция. Послѣдната Сръбско-българска война е най-силното доказателство на тази теза. Примѣрътъ съ Буритѣ, който нѣкои привеждатъ, по отрицателенъ начинъ поддържа сжщата теза: защото Буритѣ се биятъ като кавалеристи, и тѣхното прѣимущество надъ английската войска состои именно въ това, че тѣ, като кавалеристи, върватъ много по-бързо отъ английската войска и съ туй я поразяватъ; а пъкъ ние, като кавалеристи, сме много слаби. Вие знаете, че въ врѣме на възстанието турската войска за единъ день се разпирва съ хвърковатата чета на Бенковски. Пъкъ и въ послѣдната Сръбско-българска война нашата кавалерия не се отличи особено. Азъ мисля, че обяснението на тоя фактъ трѣбва да се търси въ обстоятелството, че нашиятъ народъ е земеделчески. Всѣки земеделчески народъ е най-добъръ материалъ за дисциплинирована войска; но за пѣхотна войска, т. е. за да пази земята, която той

оре и копае. И това е естествено, защото, по силата на психологическитѣ закони, земеделецътъ, когато е на бойното поле, понятията за отечеството се смѣсватъ у него съ понятията за собствената негова земя, и той брани бойното поле, като своята нива.

Ето защо азъ мисля, че засега поне у насъ е невъзможно да се държи милиция, даже и да би било желателно. И затуй азъ съмъ партизанинъ на казармената армия. Това не се колебаю и като демократъ да го кажа тукъ. Нѣщо повече. Азъ съмъ единъ отъ голѣмитѣ партизани на такава армия: (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Независимъ демократъ!) първо, защото само такава една армия може да спазва нашата политическа независимостъ; второ, защото само при такава една армия може да се мисли за исторически задачи, и, трето, защото — нека да се смѣятъ нѣкои приятели отъ крайната лѣвица — азъ считамъ, че за днешната наша генерация казармата изпълнява ролята на едно чудно училище... (Единъ прѣдставителъ: Не е свършено вѣрно!) въ смѣсль, че тя учи нашата проста маса да яде хубаво, да спи редовно, да се облача чисто, да може малко-много да чете, а, главно, да умѣе да пази свободата си. (Н. Поповъ: Това не е свършено вѣрно!) Това е свършено вѣрно, защото всички вие, които сте ходили по селата, сте видѣли, че нашитѣ най-добри избиратели сж именно онѣзи хора съ накривенитѣ калпаци, които сж излѣзли изъ войската. (Единъ прѣдставителъ: Защото тѣ сж каравелисти.) Вие знаете тоже, че хората, които се бориха въ Дуранъ-Кулакъ и имаха куража да застанатъ срѣщу войската, бѣха запасни солдати, излѣзли изъ самата тая войска. За изчезването на робския духъ у нашия народъ нищо повече не спомага отъ казармата. Всичко това за бждщата наша генерация може да не бѣде вѣрно, но за настоящата е вѣрно, и азъ считамъ, че мѣчно може да бѣде атакуема.

Ето по кои причини, г-да прѣдставители, нашитѣ домогвания, домогванията на демокрацията въобще, и домогванията частно на настоящето Народно Събрание, ни най-малко не сж, както инсинуиратъ нѣкои приятели въ в. „Телеграфъ“, да ослабваме армията, ами, съвсѣмъ напротивъ, да я поставимъ на оная висота, на която тя трѣбва да стои. Никой не иска отъ нея да се бърка тя въ нашитѣ политически борби и никой не иска да я прави оръдие въ тия борби; а всинца желаемъ да се окаже тя достойна и за своитѣ първи учители, и за подвизитѣ си прѣзъ послѣдната война, и за народа, отъ чийто срѣда е излѣзала. Ако е било врѣме, когато тази армия е аберираа малко, то е било въ врѣмето на Стамболовия режимъ, за който несправедливо се е създаа легенда, че армията е стояла най-добрѣ. Азъ ще се постарая да разбия тази легенда още сега. Единственото нѣщо, което направи Стамболовиятъ режимъ за армията, бѣше, дѣто я снабди съ материали, благодарение на скло-

чения заемъ. Повече отъ туй не само че не направи Стамболовъ, но той направи много нѣщо, за да разнебити тази армия, като я обърна въ полицейски институтъ и фаворизираше само ония офицери, които бѣха послушни изпълнители на неговитѣ властолюбиви стремежи. Ние, напротивъ, като не чакаме никаква помощъ отъ армията за своитѣ политически смѣтки, искаме да дадемъ прѣднина на младостта, на свѣжестта и на способността въ тази армия. Ние искаме да я поставимъ тѣй, щото тя да бѣде сѣщеврѣменно и стражъ на българската свобода, и пазителка на държавната безопасностъ въ трудни минути. Тия тенденции днесъ прѣслѣдва и монархическа Германия, дѣто подмладяването на войската върви най-бързо. Сѣщитѣ тенденции се прѣслѣдватъ и въ французката армия, па и въ руската. Додѣ се простира нашето довѣрие въ армията, достатъченъ е фактътъ, че въ избирателния законъ ние турнахме офицеритѣ да бѣдатъ стражъ на изборнитѣ права на нашитѣ граждани — нѣщо, което не бихме направили, ако гледахме на армията като на нашъ врагъ и ако искахме да бѣдемъ нейни врагове.

Ето защо, г-да прѣдставители, азъ мисля, че поне 95% отъ нашето офицерство трѣбва да рѣкоплѣска на нашитѣ стремежи и на нашитѣ отношения спрѣмо нашата войска и нашитѣ офицери. Само единъ много малкъ процентъ стари офицери, заинтересовани да стоятъ на врата на нашата войска, могатъ да се збѣятъ на това, което азъ съмъ говорилъ и ще говоря за войската ни. И ето защо менъ ми се ще да се възползувамъ отъ общитѣ дебати по бюджета, за да вдигна онова було, което заинтересовани нѣколко офицери искатъ да намѣтатъ на Военното Министерство, за да могатъ да се разпореждатъ съ офицерството и съ военния бюджетъ както тѣ желаятъ. Никакви мистерии и никакви тайни въ Военното Министерство — освѣтъ тайнитѣ по мобилизацията и по операциитѣ — азъ не признавамъ. „Тайнитѣ“ сѣ сѣществували досега само за насъ, а за чужденцитѣ à la Кауфманъ и à la Мишесъ никакви тайни въ Военното Министерство нѣма, даже и въ каситѣ, дѣто стоятъ плановитѣ на операциитѣ. Нека ми бѣде позволено, прочее, да не държа смѣтка поне за опѣзи военни тайни, които сѣ свързани съ бюджета. Въобще, азъ съмъ страшенъ врагъ на тия тайни, защото отъ тѣхъ само пакостъ се получава. Въ 1870 г. въ Франция, когато прѣдстоеше да се обяви война на Прусия, шефътъ на републиканската партия, Тиеръ, качи се на трибуната и каза: „Франция не е готова за война, и азъ възставамъ съ всичката си сила противъ тази война, която може да ни доведе до катастрофа...“ Военниятъ, обаче, министъръ — трѣбва да забѣлѣжа, че военнитѣ министри сѣ много оптимисти хора — отъ министерската маса стана — тогавъ воененъ министъръ бѣше Маршалъ Лебйофъ — и заяви, че „нищо едно копче отъ мундира на французкия солдатинъ не липсва...“ А пакъ вие знаете, че френската войска, подиръ

5 дена отъ произнасянето на тѣзи думи, гладуваше и нейнитѣ маршали знаеха само да капитулиратъ. Ето защо азъ съмъ врагъ на мистеритѣ въ Военното Министерство и, въобще, на всѣкъдѣ; и ето защо азъ считамъ, че на насъ лежи отговорността да видимъ, какво става съ ония синове на народа, които служатъ въ войската, и дали нашата войска е готова, въ случай на опасностъ за страната, да посрѣдне тази опасностъ. Нѣма съмнѣние, че азъ не съмъ специалистъ по военнитѣ въпроси, та специалиститѣ ще ми опростятъ нѣкои работи, ако завлѣза недостатъчно подготвенъ въ тѣхната областъ. Защото, най-послѣ, никой не е длъженъ днесъ да бѣде специалистъ. Знанията сѣ сега толкозъ диференцирани, щото лордъ Брунъ бѣ правъ да казва, че достатъчно е за единъ интеллигентенъ човѣкъ да знае едно нѣщо добръ и отъ всичко по-малко — нѣма нужда всичко да знае както трѣбва. Па и азъ не мисля да влизамъ въ чисто техническиятъ въпроси на Военното Министерство, по които съмъ профанъ, а ще говоря по въпроситѣ, свързани съ парѣта, по които въпроси ние сме длъжни да не бѣдемъ профани. Ние сме длъжни даже да разбираме и нѣкои по-сложни въпроси, свързани съ организацията на войската. Най-сетѣ Военниятъ Министъръ е тукъ, за да брани позицитѣ си. Азъ дори мисля, че военниятъ бюджетъ не трѣбва да се идентифицира съ изпълнителитѣ му, както и изпълнителитѣ му не трѣбва да се идентифициратъ съ войската и офицерството. А ние сме длъжни да внимемъ и въ бюджета на войската, и въ нейната организация, и въ нейната команда.

Тия нѣколко думи азъ казахъ, като прѣдговоръ, прѣди да пристѣпя къмъ самитѣ въпроси, по които искамъ да говоря днесъ. Сега влизамъ въ самата сѣщностъ на работата.

Г-да прѣдставители! Азъ съмъ партизанинъ на една казармена армия при слѣднитѣ условия:

Първо. Щото нейниятъ постояненъ контингентъ да не бѣде по-голямъ отъ 1%.

Второ. Щото службата въ пѣхотата да бѣде само 1½ година, а въ специалнитѣ родове оружје — само 2 години, като се събиратъ новобранцитѣ прѣзъ такова врѣме, щото освобождаването имъ да става въ началото на лѣтото. Тая година г. Военниятъ Министъръ бѣше толкова добъръ да направи единъ опитъ, който доказа, че солдатитѣ, които изслужатъ 1½ година, могатъ да бѣдатъ добри солдати. Па днесъ има телеграма, че и военната комисия на французкия сенатъ, която се намира подъ прѣдсѣдателството на такъвъ воененъ авторитетъ, като г. Фрейсине, е рѣшила, щото военната служба въ Франция да се намали на 2 години — въ оная Франция, дѣто това намаление ще повлѣче подиръ себе си многосложния въпросъ за кадра на войската, тѣй като Франция е изчерпала максимума на военнитѣ сили, които тя може да събере. Ако това може да стане въ Франция, у насъ, струва ми се, то може да стане много по-лесно.

Трето. Въ моитѣ очи, една казармена армия е на висотата на положението си, само когато запаснитѣ ѝ се обучаватъ отъ врѣме на врѣме, за да не забравятъ онова, което сж учили въ казармата — а това нѣщо, за жалостъ, у насъ не е ставало досега и азъ го считамъ за голѣма пакостъ, нанасяна на нашето военно дѣло. Въ Франция всѣки 5 години запаснитѣ се викатъ на обучение; у насъ, за економия, тѣ би могли всѣки 10 години да се викатъ, като се свикватъ по два призива всѣка година. Но досега, както казахъ, ни единъ призивъ не е виканъ у насъ, и, благодарение на туй, ние рискуваме да направимъ непригодни за война всички ония набори, които не сж се обучавали повече отъ 10 години. (Н. Поповъ: Викани сж!) Зная какъ сж викани. Повтарямъ: ония запасни, които повече отъ 10 години не сж викани на обучение, може да излѣзатъ на бойното поле, но не като запасъ, а като милиция, защото тѣ сж вече забравили службата. Сжщото нѣщо е ставало у насъ и съ унтеръ-офицеритѣ, па и съ запаснитѣ офицери.

Четвърто. Азъ разбирамъ казармената войска така: че тя трѣбва да бѣде снабдена съ всички материали, нужни за нейното въоръжение, които материали да ѝ даватъ възможностъ да бѣде всѣкога готова да излѣзе на бойното поле. Такова нѣщо, обаче, нѣма нашата войска днесъ, а би трѣбвало да го има.

Петото условие за една добра армия е военно-началницитѣ ѝ да сж опрѣдѣлени още отъ мирно врѣме, за да бждатъ тѣ запознати съ частитѣ, които ще командуватъ въ военно врѣме. Но и това у насъ още не е станало.

Подиръ туй, менѣ ми се струва, че трѣбва да се унищожатъ денщицитѣ, като се замѣнятъ тѣ — по хубавата идея на г. Бѣлинова — съ „переменнитѣ ординарци“, благодарение на което обстоятелство ще се направи една економия отъ 2.000 солдати, па нѣма нашитѣ войници и да се употребяватъ за работи свършено домашни, като се унижаватъ тѣ до степенѣта на домашни слуги, и даже като се заставляватъ да вършатъ работи, които не ще имъ трѣбватъ никога.

Въобще, по мнѣнието на всички авторитетни чужденци, запознати съ нашата войска, ние имаме чудна войска и чудни офицери, но въоръжението ни липсва и висшата ни команда куца. А това ослабва нашата войска и на туй трѣбва да се тури край.

Всички тия въпроси се отнасятъ до реорганизацията на войската ни, което не може да стане въ бюджета; но азъ заговорихъ върху тѣхъ, защото тѣ сж свързани съ бюджета и защото искамъ да помоля г. Военния Министъръ, щото въ идущата още сесия да ни внесе съответствующитѣ измѣнения въ закона за въоръженитѣ сили. Тия въпроси сж свързани съ военния бюджетъ въ двѣ отношения: първо, че го правятъ тежъкъ и, второ, че го правятъ фиктивенъ. При всичкото наше желание и при всичкитѣ декларации отъ министерската

маса, азъ повтарямъ да кажа, че и тая година военниятъ бюджетъ е фиктивенъ. Това ще ви докажа ей-сега.

Фиктивенъ е военниятъ бюджетъ, защото нѣколко години наредъ въ него не сж се вписвали извѣстни суми, които би трѣбвало да се вписватъ; а не сж вписвани тѣ, само за да не се плашимъ ние въ Камарата и нашитѣ прѣдшественици. И какво е ставало? Ето какво. Сумитѣ, които сж били необходимо нужни за войската, като не сж се получавали отъ Народното Събрание чрѣзъ бюджета, т. е. чрѣзъ вратата, получавали сж се чрѣзъ прозореца, т. е. чрѣзъ свръхсмѣтни кредити. А тѣзи суми състоятъ въ слѣдующето: въ пари, които трѣбватъ повече, отколкото се прѣдвиждатъ въ бюджета, за облѣкло и снаряжение на войската, за патрони и артилерийски снаряди при обучението на войската, за ремонтване на конетѣ, които всѣки 10 години се хаятъ, и за свикването на онѣзи призови отъ запаснитѣ солдати, унтеръ-офицери и офицери, за които азъ говорихъ. Тия суми, неписвани въ бюджета, възлизатъ на около 2 милиона. И ако за тѣхъ не се поискатъ въ края на годината свръхсмѣтни кредити, то ще се дължи само на обстоятелството, че тѣ ще минатъ на смѣтка отъ останалитѣ още отъ Стамболово врѣме запаси отъ военни материали, които материали сж вече на изчерпване, и вие ще бждете принудени много скоро да отпуснете единъ извънреденъ кредитъ на Военното Министерство минимумъ отъ около 20.000.000 фр., ако искате да имате всичко нужно, за да може войската ни да бѣде готова да встъпи въ бой. Ето дѣ, г-да прѣдставители, се крие, главно, слабата страна на нашия воененъ бюджетъ.

Другата негова слаба страна е неустановеностъта на службитѣ въ него, т. е. отсъствието на щатъ и на законъ за заплатитѣ.

Въобще, въ военния бюджетъ царува такъвъ безпоредѣкъ, който само въ Турско го има. Ще ви се види чудно, ако ви кажа, че самъ г. Военниятъ Министъръ въ X-то Обикновено Народно Събрание е призналъ този безпоредѣкъ. Той е даже призналъ нѣщо повече: че, благодарение на тоя безпоредѣкъ, военниятъ бюджетъ на никакви точни смѣтки не почива. Призналъ е нѣщо още повече: че, благодарение на туй, военниятъ бюджетъ постоянно се е мѣнявалъ и че миналиятъ бюджетъ не може да се сравни съ настоящия, защото единъ на другъ не си приличатъ. Призналъ е, най-послѣ, че цѣли служби и институти се откриватъ и закриватъ всѣка година, измѣнявала се е даже и организацията на войската много леко, и повечето пжти чрѣзъ бюджета, а не съ специални закони. Г-нъ Паприковъ въ своята рѣчь, която е държалъ на 21 декемврий 1899 г., като Воененъ Министъръ, общалъ е петъ пжти наредъ, че още въ сжщата сесия — която, както е извѣстно, продължи чрѣзъ януарий и февруарий — ще внесе щатъ за войската и законъ за заплатитѣ; но вие знаете, че днесъ сме на 13 юний 1901 г. и тоя щатъ и законъ за запла-

титъ още го чакаме да дойде. (Министъръ И. Бѣлиновъ: Внесенъ е билъ миналата сесия, но не се е разгледалъ!) Сѣ едно. Не е внесенъ у насъ. (Г. Недѣлковъ: Не е сѣ едно!) Сѣ едно е затуй, защото съ този бюджетъ, който вие днесъ ще вотираете гьотуре — като кога купуватъ хората кюмуръ и дърва по улицитъ, — вие ще прѣдрѣшите този патъ въ онази форма, въ която никой отъ насъ не го е желалъ. Ето защо е сѣ едно за мене. При този безпоредѣкъ, който царува въ военния бюджетъ, много лесно е да се разбере защо този бюджетъ ни се прѣдстави тукъ и даже внесе въ комисията тѣй, като че ли той е „Святая Святихъ“. Щомъ турите калемъ върху нѣкой параграфъ, и г. Военниятъ Министъръ събира си портфейла и дава си оставката. (Д. Цанковъ: Дайте я.) Азъ чакахъ ти пръвъ да кажешъ туй, Дѣдо Цанковъ, защото бояхъ се, че не ще имашъ куражъ. Азъ съмъ независимъ човѣкъ, не влизамъ въ партиятъ и казахъ вече, че ще говоря отъ трибуната открито и ще бѣда първиятъ да поддържамъ прѣдложението, което е внесено; но ще чакамъ отъ васъ куража да вотираме и вие прѣдложенията, които прѣдлагамъ. (В. Кжичовъ: Ние не сме независими!) за да се види именно, че никой не трѣбва да се плаши отъ топордитѣ на Военния Министъръ, защото, бѣдѣте увѣрени, ни единъ министъръ на земното кълбо нѣма да се намѣри, който да си даде оставката за намаление заплатитѣ. Г-нъ Паприковъ е доста уменъ човѣкъ, за да не направи това; но понеже е намѣрилъ депутати, които много лесно си подвиватъ врата, то е много лесно да се разбере, че той ще имъ се качи на гърба — и още днесъ ще ви се качи. Азъ ще кажа това, което считамъ за нужно, и ще го кажа толкозъ повече, че съмъ го говорилъ на моитѣ избиратели и приятели, та съмъ ангажиранъ единъ видъ. Азъ вече направихъ и надлежнитѣ прѣдложения, които ще бѣдатъ прѣдложени на вашето вотиране. Дали ще ги вотираме или не, това е ваша работа.

Прѣди да пристѣпя, обаче, къмъ самитѣ прѣдложения, които сѣ свързани съ бюджета, искамъ да ви обърна вниманието върху нѣкои въпроси, които трѣбва да прѣдшествуватъ самитѣ прѣдложения и на които трѣбва да се тури край прѣди всичко друго. Тѣ сѣ:

На първо мѣсто, привычката на Военното Министерство, щото при всичкитѣ свои разпоредби да не консултира законитѣ — а че конституцията не е била никога консултирана, се видѣ отъ титлитѣ на генералитѣ, — поради което военнитѣ министри сѣ си позволявали — за жалостъ, и сегашниятъ Воененъ Министъръ — да създаватъ служби и институти съ укази и обявления по вѣстницитѣ. Така сѣ създадени военната гимназия, или тѣй нарѣчениятъ кадетски корпусъ, помощницитѣ на полковитѣ командири, интендантскитѣ служби и т. н. Азъ мисля, че на единъ Воененъ Министъръ, който желае да тури край на безпоредѣка въ военния бюджетъ, първата му грижа трѣбва да е да тури

край на своята севда да създава служби и институти съ обявления и укази. Тия работи ставатъ съ законъ. Най-малко трѣбва да се чака Народното Събрание, за да ги прѣдвиди поне въ бюджета. Инакъ, ние ще станемъ съвѣстѣ смѣшни.

На второ мѣсто трѣбва да поставя много мѣлкимния обичай въ Военното Министерство: да се създаватъ служби за извѣстни личности. Такива служби въ настоящия бюджетъ има: командиръ на планинската артилерия — за да се отвори мѣсто на полковникъ Тантилова; помощникъ-инспектора на кавалерията — за да се отвори мѣсто на подполковникъ Саллабашева; помощникъ-началника на военно-сѣдебното отдѣление — за да се отвори мѣсто на полковникъ Краева; нѣколко интендантски служби — за да се отвори мѣсто на нѣколко подполковници, които и сами не знаятъ какво да правятъ съ себе си, па и въ Министерството не знаятъ какво да правятъ съ тѣхъ.

На тия двѣ привычки въ Военното Министерство, мисля, че ние трѣбва да туримъ край непрѣмѣнно; па и г. Военниятъ Министъръ трѣбва да го счита за въпросъ на честъ, като офицеръ, да тури край на тѣхъ, ако той искрено е говорилъ, че въ Военното Министерство има безпоредѣкъ и че на този безпоредѣкъ той желаялъ да тури край съ щата и съ закона за заплатитѣ и, въобще, съ всички ония мѣроприятия, които е общавалъ, че ще да вземе.

Сега вече мога да пристѣпя къмъ самия бюджетъ.

Параграфитѣ, които би трѣбвало, помоему, да се измѣнятъ, се заключаватъ въ закриването на ненужни войскови части и служби и въ намалението заплатитѣ на висшитѣ офицери — защото азъ продължавамъ да съмъ партизанинъ на убѣждението, че на младитѣ наши офицери трѣбва да се увеличатъ платитѣ, и при пръвъ случай, когато економическото положение на страната ще го позволи, азъ ще настоя за туй увеличение, тѣй като тѣзи наши офицери се намиратъ въ страшно бѣдствено положение, тогава когато висшитѣ ни офицери не знаятъ какво да правятъ съ своитѣ пари.

Първото перо въ военния бюджетъ, което трѣбва да бѣде измѣнено, е за нещастната наша флотилия. Азъ ще почна отъ водата, защото по нея по-добрѣ се върви. (Н. Поповъ: Да не потънешъ!) За тази флотилия азъ ще ви прочета, прѣди всичко, мнѣнието на нашия Министъръ-Прѣдсѣдатель г. Каравеловъ, което той е изказалъ въ Х-то Обикновено Народно Събрание. То е много интересно, па и много кратко. По поводъ субсидията, която се дава на българското търговско параходно дружество, г. Каравеловъ въ Х-то Обикновено Народно Събрание е казалъ: „Какво ще направимъ ние съ нещастното наше параходче „Надежда“ — туй се отнася до нашия крейсеръ въ Варна, — който за срамъ сме пуснали, за да покажемъ, че имаме флотъ и адмирали“? . . . И по-надолу: „Желателно е тази нещастна „Надежда“ да се махне по-скоро“. Г-нъ Каравеловъ не казва какъ да се махне, та остава впечатление, като че

ли тя трѣбва да се потопи. „Единъ параходъ, продължава г. Каравеловъ, който ще го взематъ сигурно още при началото на войната, нѣма защо да вдигаме на него нашето знаме и да се гордѣемъ съ туй, че сме имали флотъ въ Черно-море“. Още по-надолу: „Постоянно ще плаща селянинътъ, който яде просеникъ, за тая разкошъ, която ние имаме. Всички законопроекти, които се внасятъ, сѣщата цѣль гонятъ: просеникъ да ядемъ, а да плащаме за разкошъ. (П. Станчевъ: Туй бѣше прѣди изборитѣ!) Туй бѣше, безсѣмнѣно, когато г. Каравеловъ бѣше въ опозиция.

За да поддържамъ своитѣ прѣдложения, азъ ще ви прочета и нѣкои работи, които г. г. Даневъ и Бѣлиновъ сѣ говорили отъ тази трибуна по военния бюджетъ, та да видите, че нѣма да искамъ нѣщо съвсѣмъ ново, или такова, което излиза изъ рамкитѣ на възможното и цѣлесъобразното.

За нашата флотилия мнѣнието на всички е, че тя не струва ни дула тютюнъ. Такова е, между прочемъ, и авторитетното мнѣние на г. полковникъ Епанчина. Но понеже стамболиститѣ могатъ да подозратъ полковникъ Епанчина въ нежелание ние да имаме флота, който да противопоставимъ единъ денъ на руската, то азъ ще ви цитирамъ мнѣнието на единъ български лейтенантъ, на име Минковъ, мнѣние напечатано въ нашия „Воененъ Журналъ“, година XI, книжка 3. Лейтенантътъ Минковъ, слѣдъ като дава една оцѣнка твърдѣ плачевна върху всичкитѣ наши кораби отдѣлно, въ заключение ето какво казва за нашата флотилия:

„Освѣтъ авизото — „Надежда“, — този материалъ не отговаря абсолютно на назначението на една военна флотилия и прѣдставлява само жалъкъ остатъкъ отъ материала на военнитѣ флотилии отъ врѣмето на Кримската война, отъ която именно епоха се и започва реорганизирането на военнитѣ флотилии съвсѣмъ на други начала. Отъ този материалъ не може да се очаква нищо друго, освѣтъ една транспортна служба въ безопасни води. А веднажъ констатирано, че нашиятъ военноморски материалъ е въ плачевно състояние и че, слѣдователно, отъ него никаква помощъ не може да се очаква, то какъвъ може да бѣде лѣкътъ на злото? Естествено, на този толкова трънливъ въпросъ може да се отговори различно, но намъ се налагатъ двѣ рѣшения: или да унищожимъ флотилията, ако я считаме за врѣдна, или пъкъ, ако съзнаваме нейната необходимостъ, да я поправимъ, прѣвъоръжимъ, или да създадемъ нова, съгласно съврѣменнитѣ искания на военно-морското искусство, понеже поправянето на старата би струвало и много пари, а и съ твърдѣ малко би увеличило нейната бойна способностъ“.

Както виждате, това е мнѣнието на единъ отъ нашитѣ морски офицери, напечатано въ органа на Военното Министерство, и, като такова, можемъ да му вѣрваме. Самъ той счита, че нашата флотилия никому не е полезна; па и г. Бѣлиновъ въ своята много хубава рѣчь, която е държалъ

по военния бюджетъ въ Х-то Обикновено Народно Сѣбрание, е поддържалъ сѣщото положение; а азъ вече ви четохъ, че и г. Каравеловъ е поддържалъ сѣщото положение. Ето защо азъ мисля, че г. Военниятъ Министръръ може да вземе мѣрки, за да тури край на тази флотилия, както намѣри за удобно; толкозъ повече, че въпросътъ за флотилията не влиза въ състава на нашата военна организация, макаръ въ закона за въоръженитѣ сили и да сѣ задѣнати нѣкои морски служби, и толкозъ повече, че харченето на паритѣ за флотилията ослабва нашата сухопѣтна войска, на която почива всичката наша надежда. Ако има нужда да пазимъ нашитѣ брѣгове отъ руската флота, ние можемъ, да направимъ фортификации по брѣговетѣ на Бургазъ и Варна. Въ всѣки случай, войската е, която ще брани брѣговетѣ, а не флотилията. Нашата флотилия е въ много смѣшенъ съставъ; па и ролята на флотилията на една малка държава е роля много жалка. Примѣръръ може да ни послужи Гърция, която се хвали съ много хубавата си флота. Цѣлъ мѣсець нейната флота бомбардирва градеца Превеза, безъ да може да влѣзе въ него, при всичко че Превеза бѣше пазенъ само отъ 500—600 души турски солдати. Въобщо, военнитѣ знайтѣ много хубаво, че брѣговетѣ, пазени по сухо съ артилерия и фортификация, сѣ съвсѣмъ достатѣчни, за да попрѣчатъ на една флота да направи десантъ — ако, въобщо, може да се направи такова попрѣчване. Това е първото перо, върху което азъ искамъ да стане измѣнение.

Второто е закриването на военната гимназия. Азъ съмъ противъ тая гимназия не само защото тя се създаде съ обявление въ вѣстникитѣ, но и затуй, защото тя е направена по образа на страни, които по своето управление не сѣ демократически, па и затуй още, защото тя има за задача да създава много по-дълбоки и по-широки военни традиции у насъ, а, може би, има за задача и да освобождава синоветѣ на по-богатитѣ хора отъ военна служба, и, въ края на крайщата, вѣроятно, ще има за резултатъ да създаде една аристократическа класа у насъ, отъ която всинца ние трѣбва да кажемъ: да ни пази Богъ! Ако има нужда и има възможностъ за Военното Министерство да създава военна гимназия, азъ бихъ молилъ г. Военния Министръръ да замѣсти тая гимназия съ единъ курсъ за подготвянето на запасни офицери, които, доколкото азъ зная, сѣ извънредно недостатѣчни за нашата армия, та курсътъ, отворенъ въ Княжево, не стига. Истина е, че за военната гимназия нѣкои отъ ученицитѣ плащатъ по нѣщо; но и не по-малко истина е, че това, което тѣ плащатъ, не стига за нейното поддържане.

Третото перо е въпросътъ за Военното училище. Азъ мисля, че е вече настѣпило врѣме — тѣй като нужнитѣ офицери за дѣйствителната служба сѣ почти натѣкмени, или сѣ въ края на натѣкмяването, или пъкъ отъ контингента, който има да излѣзе отъ Военното училище, ще се натѣкмятъ, —

азъ мисля, казвамъ, че е вече време да се унищожи подготовителниятъ курсъ въ Военното училище, като останатъ само специалнитъ класове, па и да се ограничи приемането на ученици, споредъ нуждитъ на войската. Въ това отношение, драго ми е да ви кажа, че моята мисль напълно съвпада съ мнѣнията, които сж изказвали уважаемитъ г. г. Д-ръ Даневъ и Бѣлиновъ отъ тази трибуна прѣди 1½ година.

Четвъртата мѣрка е закриването на Военния касационенъ съдъ, като дѣлата по касационенъ порядъкъ отиватъ въ нашата Касация. Тази мѣрка, г-да прѣдставители, е необходима, за да може и военното правосъдие да бѣде поставено на онази висота, на която то трѣбва да стои. Но тъй като военнитъ дѣла иматъ малко специална материя, то може да се установи, щото главниятъ воененъ прокуроръ да изпълнява длъжността на прокуроръ по военнитъ дѣла въ Касацията. Азъ имамъ много високо мнѣние за г. Агура — макаръ и той да е генералъ, — както за неговитъ юридически познания, така и за неговитъ хуманни чувства, и намирамъ, че като прокуроръ той прѣдставлява съвсѣмъ достатъчна гаранция и за самитъ военни, ако дѣлата по касационенъ редъ отиватъ не въ военната касация, а въ гражданския Касационенъ Съдъ. Прибавямъ, че прѣди 2 недѣли таквъ единъ законопроектъ е билъ внесенъ въ французката камара за французкитъ военни сѣдилища.

Петиятъ пунктъ е закриването на длъжноститъ, за които азъ отдѣлѣхъ ви поменахъ. Тѣзи длъжности откриватъ се специално, за да се намѣри работа на извѣстни личности, които ви изброихъ поименно.

Такава е, на пръвъ редъ, длъжността командиръ на планинската артилерия. Отдѣленията на тази артилерия квартируватъ, г-да прѣдставители, въ Самковъ, Станимака и Берковица, та, безъ всѣкаква загуба за службата, могатъ да бѣдатъ присѣдинени къмъ ближайшитъ артилерийски полкове. Управлението тукъ е създадено само за луксъ, и, както ви казахъ, за да се намѣри работа на г. полковникъ Тангилова.

Втора такава длъжностъ е длъжността помощникъ на инспектора на кавалерията. Азъ не знаа дали трѣбва да има инспекторъ за кавалерията, и струва ми се, че по-добръ би било да се изпълнява тая длъжностъ отъ дивизионния командиръ. Но това е специаленъ въпросъ, и азъ не искамъ да се ровя въ него. Г-нъ Военниятъ Министъръ счита, че трѣбва да го има, нека го има. Струва ми се само, че съвсѣмъ е достатъчно да има единъ инспекторъ, а не и неговъ помощникъ, толкова повече, че тая служба е създадена, за да се намѣри мѣсто на полковникъ Саллабашева, а той е човѣкътъ, който командуваше полка, що се отличи въ Дуранъ-Кулакъ. (Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Та какво отъ това?) Отъ това какво слѣдва? Слѣдва туй, че въ Дуранъ-Кулакъ имаше хора съ 36 рани на тѣлото си — нѣщо, което не прилича на българския вой-

никъ да го прави и което не сж го правили даже черкезитъ; а пъкъ г. Саллабашевъ е, който е училъ българскитъ войници, че тѣ могатъ да колятъ бащитъ си и братята си по единъ таквъ жестокъ начинъ.

На трети редъ стоятъ новосъздаденитъ длъжности по интендантската частъ. Въ всичкитъ полкове има домакинска частъ, и има хора, които могатъ да вършатъ и тази работа. Ако се отворятъ интендантски служби, освѣнъ разноскитъ за тѣхъ, ще се създаде и по-големъ апетитъ въ домакинската областъ на войската ни. . .

На четвърто и пето мѣсто идатъ службитъ на бригадни командири и адютанти въ бригадитъ управления, безъ които служби може да се мине. По тоя въпросъ е тоже говорилъ г. Бѣлиновъ въ Х-то Обикновено Народно Събрание. Тогава г. Паприковъ му е възразилъ двусмислено: и че трѣбватъ, и че не трѣбватъ. Трѣбва да забѣлжа, че г. генералъ Паприковъ е призналъ тогазъ, че много отъ съкращенията и мѣркитъ, които прѣпоръчвалъ г. Бѣлиновъ, били добри, но не засега. Азъ вървамъ, че г. Паприковъ ще повтори тая фраза и днесъ, а, ако има честта да бѣде Воененъ Министъръ, ще я повтара още много пкти, защото такъва сж обикновено фразитъ, съ които военнитъ министри поддържатъ своитъ бюджети.

Шестото перо, което бихъ искалъ да се измѣни въ бюджета на Военното Министерство, е да се прѣполювятъ параграфитъ по строенето на казарми, по военнитъ музика и по Лейбъ-гвардейския ескадронъ. Казарми сж построени вече доста много; има даже на много мѣста излишни казарми, както напр. въ Станимака, дѣто сега пълховетъ правятъ свои квартирки; сжщо и въ Елена, дѣто дълго време тѣ сж стояли празни, а сега се помѣщава въ тѣхъ резервния полкъ. Така щото, цѣлиятъ тоя параграфъ може да се прѣполюви безъ никаква особена вреда. Военнитъ музика тоже могатъ да се прѣполювятъ, макаръ че г. Бѣлиновъ, прѣди година и половина, въ своитъ радикални военни реформи, които е искалъ, поддържалъ е да се намалятъ тѣ отъ 28 на 8. Азъ бихъ молилъ г. Военния Министъръ да ги намали само на половина, толкова повече, че нашитъ полкове сж въ двудружиненъ съставъ, когато монархическа Русия се задоволява съ музика на полкъ отъ 4 баталиона. Лейбъ-гвардейскиятъ ескадронъ сжщо така може да се намали на 150 души, като се разпрѣдѣлятъ останалитъ 150 души и толкова коня между другитъ кавалерийски полкове.

На седмо мѣсто азъ ще настоявамъ за унищожението на файтонитъ въ войската, защото главната служба, която изпълняватъ тия файтони, е да се разхождатъ съ тѣхъ офицеритъ и тѣхнитъ сѣмейства и да правятъ конкуренция на файтонджитъ — поне въ София. Азъ даже знаа, че нѣколко файтонджии сж се вече оплакали противъ тая конкуренция, и мисля, че тѣ искаха да по-

даватъ прошение и въ Народното Събрание за тази цѣль.

На осмо мѣсто азъ ще настоявамъ за намаление параграфа за наемъ на здания за войската и параграфа за книги, списания и субсидиране на военни вѣстници и журнали — който параграфъ съставлява голѣма съблазнь за нѣкои офицери, държащи перото, да увеличаватъ по тоя начинъ заплатата си.

На девето мѣсто идва параграфътъ за командировкитѣ. (Н. Козаревъ: Само по § 1 говорѣте!) Азъ говоря общо. Параграфътъ за командировкитѣ, г-да прѣдставители, е параграфъ, по който става най-голѣмо пилѣене на държавни пари. Между нашитѣ редове даже има нѣкои депутати, напр. г. Рачо Петровъ и г. докладчикътъ Петруновъ, които сж отивали често въ командировки и, нѣма съмнѣние, така сж увеличили богатствата си. (Р. Петровъ: Ако сж отивали, вѣроятно, е имало нужда! Нѣма защо да поменавате и мене!) Азъ ще Ви кажа пъкъ, че не е имало нужда, защото Вие сте пктували съ г. полковникъ Андрѣева дълго врѣме, за да купувате електрически рефлектори, за които сж дадени 50.000 л. и които стоятъ захвърлени. (Р. Петровъ: Вие може да не знаете защо сме пктували!) Ще ми позволите да повтора, че зная. (Р. Петровъ: Не е за това!) Г-нъ Ботевъ, сега генералъ, и г. Петруновъ тоже дълго врѣме сж обикаляли Европа и Алжиръ, за да изучаватъ нѣкакво си коневѣдство, за което и рапортъ нѣма въ Военното Министерство. (Р. Петровъ: Ходили сж да купуватъ коне!) Както и да е, но тия командировки служатъ само като извѣстенъ капиталъ за събражение на нѣкои хубави къщи въ София. И желателно е тѣ да се прѣкрятъ; не съвсѣмъ, разбира се, а въ границитѣ на възможността. За туй, помоему, има само едно срѣдство, и то е нито една командировка по Военното Министерство, както и по другитѣ министерства, да не става безъ протоколно рѣшение на Министерския Съвѣтъ. Г-нъ Паприковъ е добъръ човѣкъ, въ това не се съмнѣвамъ; но затуй именно, защото е добъръ, той е и слабъ. Собствено, тамъ е неговата слаба страна. Затова и много лесно той кандисва да прати нѣкого въ командировка, когато той нѣкой му се обѣси на врата. Ето защо, за да избавимъ и него отъ главоболия, хубаво е да се приеме това, което азъ прѣдлагамъ. И азъ моля г. Паприкова да декларира тукъ въ тая смисълъ, че въ бѣдѣще командировкитѣ ще да ставатъ съ мотивирано протоколно рѣшение на Министерския Съвѣтъ. По такъвъ начинъ въ командировка ще се отива само тогава, когато е необходимо нужно. Надѣвамъ се, че г. Паприковъ ще има довѣрие на гражданскитѣ си другари, когато отиватъ офицери по командировки за секретни цѣли, другаритѣ му да могатъ да знаятъ тия цѣли.

На десето мѣсто азъ мисля, че безъ особена врѣда могълъ би да се закрие картографическиятъ институтъ, като се остави въ него само едно огра-

ничено число служащи за секретнитѣ планове на Министерството. Тоя институтъ досега, колкото се знае, нѣкоя особена дѣятелностъ не е развилъ, защото и сега нашата войска си служи съ неизправенитѣ руски карти, останали още отъ окупацията. Истина е, че тоя институтъ е обучилъ мнозина картографи; но, изпратени въ войската, тѣ сж забравили досега добититѣ си знания отъ института. Даже ако не би се закрилъ тоя институтъ, азъ мисля, че би могълъ да се намали неговиятъ щатъ въ границитѣ на потребността на войската.

Тѣзи сж, г-да народни прѣдставители, главнитѣ измѣнения въ бюджета, които азъ ви прѣдлагамъ. Къмъ тѣхъ трѣбва да прибавимъ още едно, за което азъ правя специално прѣдложение, то е: додѣто не ни се внесе щатътъ и законътъ за заплатитѣ на офицеритѣ, да вотираме едно намаление само за офицерскитѣ заплати, които сж отъ 7.200 л. нагорѣ. Както виждате, въ това отношение не съмъ отъ много скъперникитѣ и не отивамъ до заплатитѣ на низшитѣ и срѣднитѣ офицери, а само до ония, които иматъ повече и на които може да понамалимъ заплатата безъ всѣкаква врѣда. Азъ особено настоявамъ на това намаление, защото, ако вие допуснете онѣзи високи заплати, които ви се прѣдлагатъ въ бюджета, бѣдѣте увѣрени, че сжнитѣ тѣзи заплати ще влѣзатъ и въ щата, като му послужатъ за норма. Това бѣше главното съображение, което имахъ прѣдъ видъ, когато прѣдложихъ да намалимъ и заплатата на министритѣ на 12.000 л., защото министерската заплата щѣше да служи като максимална норма за опрѣдѣляване другитѣ заплати въ щата. (А. Франгя: Защо, г-нъ Ризовъ, събрахме пари да погрѣбемъ г. Желѣзковича? Това е положението на нашитѣ министри; тѣ не сж като въ Европа, да бѣдатъ богати.) Защото той е билъ дълги години безъ служба, г-нъ Франгя.

Високитѣ заплати трѣбва да бѣдатъ намалени и по друго едно съображение: защото всинца ние, или по-голѣмата частъ отъ насъ, сме слушали отъ всѣкъждѣ между народа викове противъ тия заплати и мнозина измежду насъ, ако не повечето, сж обѣщавали тѣхното намаление.

Има и трето едно съображение за намалението на тия заплати; то е, че тия заплати — както съвършено справедливо е забѣлѣжилъ и г. Д-ръ Даневъ въ своята рѣчь въ X-то Обикновено Народно Събрание — не сж въ съотношение нито съ гражданскитѣ заплати, нито пъкъ съ заплатитѣ на срѣднитѣ и низши офицери. Когато по тоя въпросъ г. Паприковъ е бранилъ бюджета, той е цитиралъ бюджетитѣ на другитѣ държави и, между другитѣ, бюджетитѣ на Ромѣния, Сърбия и Белгия; но и когато г. Даневъ е привелъ щата на австрийскитѣ офицери, заплатитѣ на които сж по-малки, г. Паприковъ не е намѣрилъ друга фраза да му отговори, освѣнъ тая, че тѣ получавали нѣкакви добавъчни, и питането: „защо ще отиваме да търсимъ въ другитѣ армии какъ е“? Тѣ е възразявалъ г. Паприковъ, когато не му идвало на

сметка сравнението съ другитѣ армии; а когато му идвало на сметка, той самъ е правилъ сравнение. Азъ пъкъ мисля, че всѣкакво сравнение на нашето положение съ европейското е неумѣстно. Въ Европа хората иматъ съвсѣмъ други нужди, и тамъ заплатитѣ сж създадени на съвършено други условия. Въ Ромѣния, напр., сж създадени грамадни заплати, защото демократическо управление тамъ не е имало и прѣдставителство на народа нѣма. Отъ начало още буржуазната класа тамъ е хванала властта въ рацѣтъ си и държи пѣлото селско население въ настояще економическо робство, каквото нѣма нито въ Русия, нито въ Турция; та въпросътъ за заплатитѣ е билъ въпросъ за доходността на сжщитѣ ония хора, които сж управлявали и управляватъ страната. Ето защо заплатитѣ тамъ сж невъобразимо голѣми. Сега даже тѣ сж много по-голѣми, отколкото заплатитѣ въ много други държави. Послѣ, нуждитѣ, които ги има въ Европа, ние не можемъ да ги имаме. Г-нъ Паприковъ не е да не знае, че въ Франция единъ дивизионенъ генералъ, който получава 25.000 л., харчи отъ тѣхъ 15.000 л. само за прѣдставителство, защото той участвува въ всевъзможни балове, дѣто заедно съ сѣмейството си е длъженъ да отиде. Въобще тамъ се правятъ такива разноси, каквито у насъ не могатъ да ставатъ.

Четвърто едно съображение, за че трѣбва да намалимъ тия заплати, е и туй, че, въ сжщностъ, тѣ сж увеличени въ сегашния бюджетъ. Лани заплатитѣ на генералитѣ сж били 9.900 л., като заплати на полковници, а тая година тѣ сж 12.000, т. е. 2.100 л. въ годината повече. (Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Колко получава генералътъ?) Лани, г-нъ Паприковъ, е билъ единъ само генералъ; той е получавалъ 12.000 л., само защото този генералъ е билъ генералъ Николаевъ, единствениятъ у насъ генералъ тогазъ и, въ добавѣтъ, заслужилъ човѣкъ. Но тая година ние вече имаме нѣколко генерала. А ланскитѣ мотиви на г. Паприкова по тоя въпросъ знаете ли какви сж? Когато г. Бѣлиновъ е искалъ да се заличи цифрата 60.000 л. за производство на офицери, г. Паприковъ, какво мислите, че е отговорилъ? Той е отговорилъ, че тия пари не се искатъ за производства, каквито г. Бѣлиновъ прѣдполага, т. е. за генерали, ами за производства на поручици и подпоручици. Ето какъ г. Паприковъ се е изразилъ тогава: „Не е ли по-хубаво да поставимъ въпроса така: да ги произведемъ и да не ги платимъ; защото офицерътъ повече се интересува и по-важно е за него не колко ще му дадешъ за чина, а кога ще го произведатъ. И като се прѣдвидятъ 60.000 л. за производства, азъ нѣмамъ прѣдъ видъ такива производства, каквито г. Бѣлиновъ, може би, прѣдполага, производства въ генерали, а имамъ прѣдъ видъ производства на подпоручици и поручици“. Тѣй е говорилъ лани г. Паприковъ; а, пъкъ въ сжщностъ, на сметката отъ тия подпоручици и поручици произведоха се генерали,

на които се иска сега увеличение на заплатитѣ съ 2.100 л. (Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: И подпоручици се произведоха.) Подпоручици и поручици ако сж били произведени, то е защото е трѣбвало да се произведатъ. Азъ само констатирамъ факта, че Вие, г-нъ Паприковъ, сте поставили въпроса за производството въ тая смисълъ, че за офицера по-важно е производството му въ по-горенъ чинъ, отколкото увеличението на заплатата му, и че ще произвеждате подпоручици и поручици, а не генерали. А на основание тѣзи Ваши думи — думи на единъ офицеръ и Български Воененъ Министъръ, — азъ мисля, че ние имаме пѣлно нравствено право, независимо отъ юридическото право, да махнемъ днесъ това увеличение, щомъ за генералитѣ било много по-важно тѣ да се произведатъ, отколкото да имъ се увеличи заплатата имъ, и щомъ се знае, че не сега е врѣмето да се увеличаватъ заплатитѣ на хора, чиито заплати и безъ това сж голѣми. Когато въ кулоаритѣ разговаряхме по този въпросъ, г. Рачо Петровъ намѣри само единъ шеговитъ мотивъ, за да оправдае увеличението на генералскитѣ заплатитѣ, а именно, че имъ се раждали дѣца. (Смѣхъ. — Р. Петровъ: Кога е било това?) Прѣди нѣколко дена; тамъ бѣше и г. Цановъ. (Р. Петровъ: Такива приказки, които се приказватъ въ кафенетата, нѣма защо да се приказватъ въ Събранието!) Тѣ не Ви ангажиратъ. (Р. Петровъ: Може да не ме ангажиратъ, но нѣма защо да дохождате тукъ да разказвате разни приказки! — С. Бабаджановъ: Г-нъ Рачо Петровъ на шега го е говорилъ!) Азъ казахъ именно, че на шега го говорѣше.

Тѣзи сж, г-да прѣдставители, измѣненята въ бюджета, които азъ поддържамъ и по които измѣнения, както ви казахъ, сж говорили и г. Даневъ, и г. Бѣлиновъ въ миналото Народно Събрание. Даже г. Бѣлиновъ е отишълъ много по-далечъ, като е искалъ много по-радикални реформи — разбира се, не наведнажъ, но искалъ е въ бюджета за миналата година да се направи една економия отъ около 5.000.000 фр. Искалъ е г. Бѣлиновъ и реформи, които сж свързани съ реорганизацията на войската и които не могатъ да станатъ въ една година. Азъ нѣма да ви изброявамъ тукъ подробно реформитѣ, които е поддържалъ тогава г. Бѣлиновъ; ще ви кажа само, че той е искалъ и прѣдвиждалъ отъ Военното Министерство слѣдующитѣ економии: отъ централното управление и Военното училище — економия отъ 1 милионъ лева; отъ оперативния отдѣлъ — економия отъ 30.000 л.; отъ закриването на административното отдѣление — економия 80.000 л.; отъ закриването на 12 бригадни командири, 12 бригадни адютанти и 12 командующи резервни полкове — економия около 250.000 л.; отъ закриването на младшитѣ адютанти при дивизиитѣ — економия 30.000 л.; отъ закриването на дивизионнитѣ лѣкари — економия 48.300 л.; отъ унищожаването на флотилията — економия 500.000 л.; отъ намалението на военнитѣ музики отъ 28 на 8 и економия отъ хо-

рата въ тѣхъ, които ще бждатъ освободени като солдати, та нѣма да получаватъ заплата и прѣхрана — економия 800.000 л.; отъ закриване гражданскитѣ длѣжности въ Военното Министерство — економия 490.000 л.; отъ изтриване цифрата за нови производства — економия 60.000 л. и т. н. и т. н. Освѣнъ туй, искалъ е г. Бѣлиновъ и вѣстовитѣ да се унищожатъ, като офицеритѣ се ползуватъ съ „перемѣнни ординарци“ — една голѣма економия отъ разносикитѣ за поддържане на 2.000 души войници. Искалъ е той и да се обложи турското население съ беделъ — това е вече по приходния бюджетъ. Искалъ е той и срочно-служашитѣ да бждатъ безплатни. И, най-послѣ, завършилъ г. Бѣлиновъ съ тия свои думи: „Освѣнъ намаленията, които г. полковникъ Паприковъ е направилъ въ бюджета, биха могли да се направятъ още економии отъ цѣли 5.000.000 л.“ Това е напечатано на стр. 1.758 и 1.759 отъ дневникитѣ. И за да убѣди своитѣ другари, г. Бѣлиновъ се е обърналъ съ слѣдующитѣ думи къмъ тѣхъ: „Трѣбва азъ и всички вие отъ тази и онази страна — дѣсницата и лѣвицата — да признаемъ, че е врѣме да се упомнимъ, да трѣгнемъ и направимъ намаления и по военния бюджетъ, защото не само по тоя бюджетъ най-малко намаления сж правени досега и най-мѣчно е било да се направятъ, но че и дѣйствиелни намаления въ нашия бюджетъ могатъ да станатъ, когато такива се направятъ въ военния бюджетъ. Само тѣзи пера, които азъ изброихъ, даватъ 3 милиона лева економия, и, слава Богу, както виждате, армията си остава армия, бойната ѣ готовность остава сжщата, въоръжението сжщото, началникитѣ сжщитѣ и познанията имъ сжщитѣ“.

Както виждате, г-да прѣдставители, мѣрките, които ви прѣдлагамъ за военния бюджетъ и които ще понамалятъ малко тоя бюджетъ, нѣматъ за цѣль да разстроятъ това вѣдомство, ако бждатъ приети, а иматъ за задача — да прѣорганизиратъ малко нашата армия, да я подмладятъ и да стегнатъ войската ни. Нито една отъ прѣдлаганитѣ отъ мене мѣрки не само нѣма да намали боевата готовность и боевата пригодность — както г. Министръ Паприковъ се изразява — на нашата войска, но, напротивъ, още повече ще я издигнатъ и укрѣпятъ въ нейната специална мисия. По тоя начинъ ние ще оправдаемъ и харченето на толкова много пари, колкото сега ни коштува нашиятъ воененъ бюджетъ, и губенето на толкова работни сили, които народътъ губи, благодарение на това, че синоветѣ му сж въ войската. И, струва ми се, смѣло ще можемъ да гледаме и бждѣнето въ очитѣ, и нашитѣ избиратели, и нашето офицерство, па, ако щете, и бждѣщитѣ наши поколения. Азъ говоря всичко туй, дълбоко убѣденъ, че това сж цѣлесобразни мѣрки, които нѣма да ослабятъ нашата войска, а ще я усилятъ, и които могатъ да станатъ още въ тая сесия. Какво ще правите вие, то е ваша работа, макаръ и силно да подо-

зирамъ, че ще вотираете бюджета гьотуре. (Смѣхъ.) Азъ стоя днесъ на сжщото положение, на което стояхъ и въ комисията, а именно, че нито единъ министръ не дава оставка за намаления, които не му разстроятъ вѣдомството, и че реформитѣ, които нѣматъ за цѣль да разстроятъ това вѣдомство, могатъ да бждатъ приети и ще бждатъ приети отъ всѣки министръ. Оставки могатъ да се даватъ, и даже могатъ да се поддържатъ нѣколко дена; но, въ края на краищата, нито единъ човѣкъ, който уважава себе си, нѣма да възстане противъ реформи, които не накърняватъ въ нищо неговото вѣдомство, а сж напълно оправдани и отъ страшната криза, която прѣживяваме, и отъ онова общо желание, на което, може би, повечето отъ насъ дължимъ идването си тукъ. Това е поне моето мнѣние. (Ржкоплѣскане.)

Министръ И. Бѣлиновъ: Г-да прѣдставители! Отъ нѣкое врѣме насамъ и въ обществото, и въ печата, и отъ трибуната на Народното Събрание често се говори за нѣкакво противорѣчие между думи и дѣла, което противорѣчие изживяло ужъ въ дѣятелността на Правителството. (Д. Петковъ: Нѣма такова нѣщо!) Най-вѣрлиятъ поддържател на тази теория е г. Петковъ и затова той, прѣди да дочака послѣднитѣ ми думи, възразява. (Д. Петковъ: Не съмъ възразилъ! Нѣма такова нѣщо казахъ!) Най-добръ въ това отношение се държи, именно, г. Петковъ, защото по-голѣмо противорѣчие въ думи и дѣла отъ това, въ което е провинена партията, която прѣдставлява той, нѣма. Помнимъ ние нейното поведение прѣзъ 1894, 1895 и 1896 години, помнимъ го и прѣзъ 1899, 1900 и 1901 години. (Д. Петковъ: За Вашето противорѣчие азъ ли съмъ виновенъ?) Между тѣмъ, най-много въ противорѣчие обвинява хората г. Петковъ, една черта много свойствена на хората, които обичатъ да се увеличатъ, а единъ отъ тия симпатични хора е безспорно и т. Петковъ. (Д. Петковъ: Не съмъ симпатиченъ!) Азъ вѣрвамъ, че увеличението е една симпатична черта. (Д. Петковъ: Говорѣте на болшинството, говорѣте на г. Ризова, защото той Ви избличава, а не на мене!) Вие ме избличихте и затова се обръщамъ къмъ Васъ.

Смѣя, г-да народни прѣдставители, да ви кажа, че всички тия противорѣчия, отъ които се прави капиталъ да се напада едно неприятно на мнозина Правителство, сж противорѣчия мними, противорѣчия привидни. Нѣма тукъ сега да се спирамъ да описвамъ политиката и дѣйствиата на Правителството изобщо, но ще кажа нѣколко думи въ опровержение на споменатото отъ г. Ризова, за да ви докажа, че както тукъ, така и всѣду никакво противорѣчие между думи и дѣла нѣма. Настоящото Правителство може да се похвали, че въ другитѣ негови дѣйствия нѣма за какво да се заловятъ неговитѣ противници, та сж се заловили само за този страшенъ косъ: какво противорѣчие между думи и дѣла! Да видимъ.

Г-нъ Ризовъ разправи, и доста краснорѣчиво се мъчеше да убѣди, че това е вѣрно, че когато азъ съмъ билъ въ оппозиция, по военния бюджетъ съмъ поддържалъ еди-какво си, а днесъ, като членъ на кабинета, поддържамъ еди-що си. Не е това истина. Може да ви се стори, че дѣйствително азъ говоря нѣкой парадоксъ, невъзможенъ да се повѣрва, но азъ сега ще ви докажа, че онова, което говоря, е истина, съ своитѣ собствени думи. Моля г. Ризова да разгърне протоколитѣ отъ X-то Сѣбрание на стр. 1.755, първата колона, долу. Ето какво съмъ казалъ азъ! (Чете.) „Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да поддържамъ, че тѣзи съкращения, които проповѣдамъ, искамъ непрѣмѣнно г. полковникъ Паприковъ да вземе и ги изтрие изъ бюджета; не е била тази мисълъта ми“. Вѣрно ли е, г-нъ Ризовъ, това? (Д. Ризовъ: Да, но азъ ще прочета заключението!) „Нито мисля, че, ако засма азъ неговото мѣсто, бихъ могълъ изведнажъ да ги зачеркна“. Мои думи ли сж тия? Моля да ги прочетете. (Чете.) „Въ качеството си на народенъ прѣдставителъ, азъ смѣтамъ, че моя главна длъжностъ е, въ врѣме на тази криза, да кажа думата си, дѣто ми се падне случай, да укажа на съкращенията, които сж възможни да станатъ, а въ дадения случай още повече, кога тѣ сж необходими“. (Д. Ризовъ: „Безусловна необходимостъ“ — четѣте, моля!) Да, „безусловна необходимостъ“. Азъ и погорѣ прѣскачихъ нѣколко думи, но Вие върху тѣхъ не се спрѣхте. Вие, значи, се занимавате съ софистика. (Чете по-нататѣкъ.) „Отговорността, обаче, за намаленията нѣма да нося азъ, а главно ще я носи този, който не е съгласенъ съ намаленията“. По-надолу: (Чете.) „Азъ мисля, че нищо нѣма да прѣчи, ако това, което казвамъ, не може да се направи незабавно“. Мои думи ли сж тия? (Продължава да чете.) „Прѣдполагамъ, обаче, че то може да се направи било при внисането законопроекта за щата и заплатитѣ на офицеритѣ, било при прѣдставяне на бѣдния бюджетопроектъ, или при други условия и обстоятелства“. Вѣрно ли е това? Тогава недѣлите прави софистика и политика. (Д. Ризовъ: „Бѣдниятъ бюджетъ“ е сегашниятъ, г-нъ Вѣлиновъ — каква софистика, моля Ви се!)

Значи, г-да народни прѣдставители, никакво противорѣчие между думи и дѣла нѣма: и тогава, и сега азъ поддържамъ, че въ нашата армия съкращения сж възможни. И тѣ станаха: миналата година военниятъ бюджетъ е струвалъ 20.700.000 л., искатъ се и свръхсмѣтни кредити 1.200.000, та ставатъ 22.000.000 л., а ние излизаме съ единъ бюджетъ отъ 20.000.200 л. (И. Московъ: Кѣло свръхсмѣтни кредити ще искате?) Кѣло ще искаме, ще покажемъ наесенъ, ако наесенъ искаме свръхсмѣтни кредити. Ако Горна-Орѣховица може да ражда пророци — съгласенъ съмъ, но сега-засага положението е такова, че близо 3 милиона се намалиха. Азъ говорихъ за 3 и 3 се прѣдлагатъ сега, така щото, тукъ никакво противорѣчие нѣма. (Д. Ризовъ: Фиктивни сж.) Но и по-нататѣкъ нѣма никакво противорѣчие. Азъ и сега

поддържамъ, че нашата армия може да понесе още съкращения. На противно мнѣние не е и генералъ Паприковъ. Обаче, г. Ризовъ въ началото на своята рѣчь, каза една света истина, а именно, че съкращенията въ бюджетнитѣ разноси на армията сж възможни, но армията ни има нужда отъ други още допълнителни отпущания, които да я направятъ не само бойно готова, но и бойно пригодна — съ която истина азъ съмъ напълно съгласенъ. Дѣ сж, прочее, противорѣчията между думи и дѣла? Азъ такова нѣщо не виждамъ, а виждамъ едно силно желание, а tout prix, да се кастри, да се брули и да се хули единъ политически противникъ. Никаква друга цѣль въ говоренето досега азъ не съзирамъ. (Д. Ризовъ: Азъ не говорихъ за противорѣчия!) Специално за себе си, смѣя да повтора и потрети, че азъ и сега стоя на тази почва, на която съмъ стоялъ и тогава, именно, че съкращения въ нашата армия сж възможни. Едни отъ тѣхъ вече станаха, други ще да станатъ, когато се внесе законопроектътъ за щата и за заплатитѣ. Това съмъ говорилъ азъ и въ 1899 г.

Сега, специално за нѣкои пера отъ бюджета. Много отъ тия пера, които г. Ризовъ спомена, сж вѣрни. Тѣхъ съмъ поддържалъ и азъ; има и много други, които той прѣскачи. Но и сега, както и тогава азъ съмъ поддържалъ, че, за да могатъ тия съкращения да станатъ, първото и главно необходимо условие е да се прѣработи законътъ за въоръженитѣ сили въ Княжеството, — нѣщо, което ние не сме още направили и което въ тази сесия не ще можемъ да направимъ. Наше голѣмо нещастие, което и противникитѣ ни, вѣроятно, съзнаватъ, е, че когато ние дойдохме на властъ, на третия день почнахме да засѣдаваме въ Камарата. Ние имаме всѣки день на разположение свободни часове за работа най-много три: отъ 9—12. Почти всичкото останало врѣме, като изключимъ Великъ-день, ние сме тукъ, въ засѣданията на Камарата. Всичкото друго врѣме, казвамъ, ние сме тукъ съ васъ и се занимаваме почти изключително съ работитѣ на Камарата, защото асж най-главната работа на министритѣ, когато Камарата засѣдава, е да бѣдатъ въ нея. А пъкъ когато азъ прѣдлагахъ своитѣ реформи по военното вѣдомство, прѣдлагахъ ги на едно правителство, на което съчувствувахе и г. Петковъ и което бѣше дошло на властъ на 19 януарий, а азъ говорихъ на 21 декемврий, т. е. почти цѣла година, слѣдъ когато Правителството бѣ управлявало безъ камара. (Д. Ризовъ: Г-нъ Паприковъ и тогава бѣше министъръ!) Бѣше. (Д. Петковъ: Можете ли откажа сега, че не ви подкрѣпваме, не ви поддържаме?) Не отказвамъ това, г-нъ Петковъ. А сега Вие имате пакъ работа съ мене, който четири мѣсеца едва съмъ министъръ и не съмъ прѣстаналъ да бѣда всѣки день съ васъ заедно. (П. Пешевъ: Онзи проектъ, който прѣпорѣчвахте, не бѣше ли готовъ? Трѣбваше да бѣдете готови съ него!) Нѣмахъ врѣме да го напиша, г-нъ Пешевъ. Вие знаете това по-добре отъ мене. (П. Пешевъ:

Защо го искате от другите? И тѣ нѣмаха време!) Народното Събрание, г-нъ Пешевъ, не може въ една сесия да свърши всичко, което е необходимо и което е общавано. Това го говоря не само за нашата Камара, но и за всѣка друга камара. Никое правителство въ свѣта, абсолютно никое — моля да укажете противното — не е могло, не въ една сесия отъ 4 мѣсеца, но въ 4 сесии по 4 мѣсеца, да прокара въ живота и управлението всички свои искания. Това не може да го направи обикновено едно хомогенно правителство, а още по-малко една коалиция, дошла съ много точно и строго опрѣдѣлени задачи.

Така щото, безъ да отказвамъ и сега по начало онуй, което сме поддържали, когато сме били въ опозиция, азъ мисля, че Народното Прѣдставителство, и отъ лѣвицата, и отъ дѣсницата, и отъ центъра, ще признае, че нѣма никакви противорѣчия между думи и дѣла. (Д. Ризовъ: Не сме повдигнали въпросъ за противорѣчия!) Въ слѣдующата сесия мислимъ, че ще можемъ да дотъкнимъ онова, което не можахме да направимъ тоя пътъ не по липса на добра воля и желание, а по липса на време. (Д. Петковъ: Вземаме актъ отъ тия думи! — Д. Ризовъ: Тогава не искате увеличение заплатитѣ на генералитѣ!)

В. Кънчовъ: Г-да народни прѣдставители! Когато се говори общо по бюджета, азъ изказахъ своя възгледъ и върху военния бюджетъ. Казахъ нѣколко думи въ общи черти, които нѣма да повтарямъ сега. Най-напрѣдъ, нека забѣлѣжа, че положението на единъ независимъ депутатъ, като г. Ризовъ, е много по-особено, отколкото положението на единъ депутатъ, който принадлежи на една политическа организация. Единъ независимъ депутатъ има права и длѣжности, а тежести на гърба си нѣма, защото той не носи отговорностъ за бѣдитѣ, които могатъ да постигнатъ въ извѣстно време държавата, ако неговата партия не се е държала разумно когато е била опозиция, или когато е била на власт. Свършено друго е положението на една партия, или на единъ депутатъ отъ една партия. Трѣбва всѣки пътъ да се иматъ прѣдъ видъ отъ партиитѣ, били въ опозиция или на власт, високитѣ интереси на държавата. (Д. Ризовъ: Тия ли високи интереси на Държавата изискватъ да се плаща на генералитѣ по 12.000 л.; хай да се не види!) Единъ независимъ депутатъ може да става всѣки пътъ отзивъ на своитѣ желания и може да ги изказва, безъ да обръща внимание, дали тѣ, може би и прави, въ извѣстенъ случай нѣма да поврѣдятъ на държавата, защото той знае, че не съставлява сила, която ще да управлява държавата и ще да носи отговорностъ отъ лошавитѣ послѣдци. Независимитѣ правителства въ парламентарнитѣ държави сѣ най-опаснитѣ. (Д. Ризовъ: Вие сте сега такъвъ! — М. Златановъ: Независимиятъ е политически чергаринъ!) Най-опасно е за една държава онова правителство, което е създадено отъ независими ми-

нистри, защото всѣкога тѣ въ парламентарнитѣ държави сѣ били тирански правителства. Една политическа партия, или единъ членъ отъ политическа партия, въ Народното Събрание трѣбва често пъти да заглушава своитѣ желания и искания и да ги остави на второ мѣсто, когато ще се касае въпросътъ за държавния интересъ, и него да поставя по-високо, отколкото своитѣ лични желания.

Тия нѣколко думи искахъ да кажа по-напрѣдъ, за да повторя, че не мога да искамъ отъ едно правителство всичко, което бихъ желалъ, ако намирамъ, че то въ извѣстно време може да бѣде опасно за държавнитѣ интереси. (Д. Ризовъ: Какви държавни интереси, кажете ги?) Макаръ да принадлежа на една партия, отъ която е излѣзло частъ отъ днешното Правителство, азъ съмъ билъ, по нѣкои важни въпроси, често несъгласенъ съ това Правителство, но не съмъ искалъ да натрапвамъ моитѣ лични възрѣния било на партия, било на правителство.

Ако искахъ азъ да изказвамъ прѣдъ Народното Събрание моитѣ лични погледи относително войската, азъ щѣхъ да ви кажа, че войската ни е слаба, че трѣбва да се увеличи, че трѣбва да се усили, че трѣбва да жертвуваме повече пари за нея, отколкото сега жертвуваме. Тѣзи били моитѣ възрѣния и азъ съмъ ги проповѣдвалъ всѣкога открито, когато е ставало нужда да се проповѣдва. Но азъ тукъ не ща да ви изказвамъ своитѣ желания, защото не му е времето, а ще кажа нѣколко думи върху бюджета, който ни занимава тукъ.

Най-напрѣдъ нека спомена, нека повторя една мисль, която се изказа отъ г. Ризова. Конфликтъ въ България между войската и народа нѣма — азъ поне не съмъ го забѣлѣжилъ, и напразни сѣ обвиненията, които се хвърлятъ било отъ частни лица, било отъ нѣкои печатни органи, че имало конфликтъ. Между партиитѣ и войската нѣма конфликтъ. Може да се случва и сега да има конфликтъ между отдѣлни хора отъ войската и отдѣлни хора отъ партиитѣ, но това не ще каже, че има нѣкакво недоразумѣние между войската и народа.

Азъ не мога да говоря тукъ подробно какви реформи сѣ потребни въ военния бюджетъ главно затова, че не съмъ вѣщъ по тази работа и не бихъ искалъ ние да правимъ оттукъ тѣзи реформи въ войската, а тѣ трѣбва да дойдатъ отъ вѣщитѣ лица въ военното управление. Едно нѣщо, което азъ мога да желая, или което бихме желали ние всинца, то е да се възстанови стабилностъ въ организацията на войската, организацията ѝ да се установи веднажъ за всѣкога. Абсолютна стабилностъ не е възможна, защото войската, като всѣки организъмъ, се развива, но въ всѣки случай опасни сѣ тия постоянни измѣнения, на които се подлага или цѣлата войска, или отдѣлни части отъ нея. Именно на това бихъ искалъ да обърна вниманието на почтения г. Воененъ Министъръ.

Още едно нѣщо бихъ искалъ да напомня, че е желателно, щото, безъ прѣдварително удобрѣние

отъ Народното Събрание, да не се създаватъ отдѣлни длъжности или цѣли отдѣлни части въ войската, както е бивало досега.

Въпросътъ за заплатитѣ въ войската е важенъ, но не е най-важниятъ въпросъ, защото заплатитѣ на офицерството въ войската не биха могли да създадатъ усѣтенъ параграфъ за държавнитѣ економии, даже ако бихме ги съкратили по единъ най-рѣшителенъ начинъ. Дълженъ съмъ, обаче, да заявя тукъ, както заявихъ когато се говори по общитѣ дебати на бюджета, че има голѣма несъразмѣрностъ въ заплатитѣ на нашето висше офицерство и заплатитѣ на останалото чиновничество и че е необходимо нужно да стане едно уравнение, за да се избѣгнатъ много неприятности. Не е важенъ въпросътъ, че ние ще спечелимъ кой знае колко пари отъ съкращаване на заплатитѣ. Важенъ е въпросътъ, че тази несъразмѣрностъ повдига негодувание въ страната, повдига справедливо негодуванието на общественото мнѣние, и това справедливо негодувание го усѣщатъ не само отдѣлнитѣ партии отъ лѣвицата, а го усѣщатъ всичкитѣ партии. Азъ зная, че въ това положение, въ което е поставено сега Народното Събрание спрѣмо този въпросъ за заплатитѣ, бѣше поставено и X-то Обикновено Народное Събрание, въ което болшинството имаше партията на г. Радославова и партията на покойния Грековъ. И тогава Събранието ставаше отзивъ на едно справедливо искане на общественото мнѣние да се уреди този въпросъ, който ако и да не е единъ отъ най-важнитѣ въпроси, но е много справедливъ и много наврѣмененъ вече да се уреди. Не искамъ тукъ да изтъквамъ, че заплатата на единъ генералъ или полковникъ е голѣма сравнително съ заплатата на генералитѣ и полковникитѣ въ европейскитѣ армии. Тя е голѣма сравнително съ заплатитѣ на останалитѣ наши държавни служители и е голѣма сравнително съ економическото положение, което ние имаме сега. Значи, справедливо е общественото мнѣние въ случая, когато иска едно изравнение на заплатитѣ. Но азъ съмъ противникъ такова изравнение да правимъ ние тукъ, депутатитѣ, съ прѣдложения. Всѣки пътъ, когато се е прѣдставлялъ случай депутатитѣ тукъ да правятъ реорганизация въ законитѣ или въ бюджета, азъ съмъ билъ противникъ, защото ние, 120 или 140 души, не сме кадрни да правимъ реформи въ Събранието; ние можемъ да даваме идеи на Правителството, ние можемъ да настояваме Правителството да вземе и обсъди нашитѣ идеи, да ги приеме, но не сме компетентни да вземемъ нашитѣ ножици и да рѣжемъ. Азъ не зная това нѣщо дали става и въ другитѣ парламенти. Единъ депутатъ става и казва: околийски началникъ — 1.200 л.; другъ става и казва: околийски началникъ — 1.100 л., секретарятъ му толкова и т. н. (Д. Ризовъ: Защото тамъ има щатъ на чиновницитѣ!) И за това ще говоря. — Та, казвамъ, най-несимпатичното на прѣдложенията, които чувате да се правятъ често пѣти тукъ, въ бюджета, то е ние да нареждаме запла-

титѣ на чиновницитѣ; защото азъ присѣтствувахъ въ една бюджетарна комисиия на X-то Обикновено Народное Събрание, която правѣше такова нѣщо, и видѣхъ всичката опасностъ, всичката нехелитостъ на една такава система. Ние не сме въщи да направимъ това не само въ Военното Министерство; но и въ никое друго Министерство. Но ние сме въ правото си да искаме изпълнението на това нѣщо отъ нашето Правителство. И азъ много жала, че нашето Правителство нѣма възможностъ да направи единъ опитъ, едно начало още сега, ако не и окончателно да свърши този въпросъ. Дължени сме да се съгласимъ съ думитѣ, които изказа тукъ г. Министърътъ на Обществениѣ Сгради, че и Министерството не е могло при единъ такъвъ сериозенъ въпросъ на лека ръка да пристъпи къмъ неговото разрѣшаване. Освѣнъ това, азъ не бихъ желалъ ние да рѣшимъ въпроса за щата и заплатитѣ на офицеритѣ, независимо отъ другото чиновничество. Ако единъ день ще бѣдемъ повикани да рѣшимъ чиновническия въпросъ, който е много важенъ за нашата Държава, ние ще рѣшимъ цѣлия чиновнически въпросъ съ единъ законъ. Ако трѣбва да имаме уредени заплати на офицерството, трѣбва да имаме уредени заплати и на цѣлото чиновничество и да рѣшимъ на единъ пътъ всичкия тоя въпросъ. По части — тази година да уредимъ бюджета на Министерството на Правосъдието, идущата година да уредимъ бюджета на Министерството на Обществениѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията, а третата година на друго Министерство и т. н., — нито ще бѣде разумно, нито политично, и по такъвъ пътъ ние не можемъ да вървимъ. Ако Народното Събрание не можеше да се съгласи съ Правителството по въпроса за заплатитѣ, трѣбваше да му изкаже недовѣрие още когато се внесе първиятъ бюджетъ. Ние не урегулирахме заплатитѣ на чиновницитѣ въ 6 или 7 министерства и сега искаме това да направимъ съ послѣдното министерство. Позволѣте ми да ви кажа, че това не ще е разумна мѣрка отъ наша страна. И освѣнъ това, азъ бихъ желалъ тоя важенъ въпросъ не да го рѣшимъ ние тукъ, а да го рѣши Правителството, като вземе прѣдъ видъ справедливото желание на обществото, безъ разлика на партии. Ние ще се произнесемъ, дали правилно е разрѣшенъ този въпросъ или неправилно; но и ние тукъ не сме въ състояние да направимъ щатъ на държавнитѣ служители и, ако го направимъ, ще направимъ грѣшка — вмѣсто вѣжди да изпишемъ, ще извадимъ очи. Не съмъ желалъ никогда съ бюджета да правимъ законитѣ, нито да измѣняваме законитѣ. И когато е дохождалъ такъвъ въпросъ въ Събранието, винаги съмъ говорилъ и гласувалъ противъ. Много по-леко щѣше да бѣде положението на партиитѣ, които поддържатъ Правителството, ако Правителството имаше възможностъ да начене този въпросъ, макаръ че отъ строга държавническа точка погледнато не ще да бѣде добръ да зачене, а да не го свърши. Когато го начене, трѣбва да

го свърши. Ето защо намъ не остава нищо друго да направимъ, освѣнъ да искаме, щото нашето Правителство да не ни свиква въ есенната сесия, додѣто то не рѣши този важенъ социаленъ, економически и държавнически въпросъ—въпросътъ за заплатитѣ на чиновницитѣ—и да го рѣши въ такава смисълъ, щото да запази справедливостъ, да запази правилни отношения между служащитѣ въ войската и служащитѣ въ другитѣ държавни вѣдомства. (Д. Ризовъ: Ами ако не ни свикатъ въ есенната сесия?) Ние ще се боримъ противъ ония, които ние считаме, че правятъ беззакония! (Д. Ризовъ: Какви беззакония, ако ни изпждятъ?) Ще се боримъ всички, както досега сме се борили. Слава Богу, ние не сме били много врѣме на власт, та да жалимъ за нея. Ако сме се борили 15 години, ще се боримъ и въ бъдеще, когато ще считаме, че сме прави, а онѣзи, които ще ни изпждятъ, ще считаме несправедливи. (Д. Ризовъ: Правимъ пазарлъкъ...) Не правимъ пазарлъкъ. — Помнѣте още и друго нѣщо. Ние искаме, като сме дошли на властъ, въ разстояние на два мѣсеца всичкитѣ ония въпроси, които сж изложени въ нашата програма, всичкитѣ наши искания да ги свършимъ и да отидемъ да кажемъ на нашитѣ избиратели: прѣорганизирахме отъ дѣно нашата Държава. Азъ ви казахъ, че щѣхъ да се считамъ много по-честитъ, ако Правителството бѣше почнало този въпросъ; но не съмъ отъ онѣзи хора, които биха съвѣтвали да гжнемъ това Правителство, защото то въ четири мѣсеца не е могло, покрай другитѣ въпроси отъ висшъ държавенъ интересъ, да разрѣши и този въпросъ, който е сжщо така отъ голѣмъ интересъ. (Д. Ризовъ: Азъ не искамъ да го гжнемъ!) Но има въпроси по-голѣми отъ него, които сжщо трѣбва да разрѣшимъ. Ако Правителството е намѣрило, че то не е въ състояние да разрѣши този въпросъ, то ние трѣбва да намѣримъ друго, което да го замѣсти, и, ако нѣма въ нашата срѣда държавни мѣже, принадлежащи на нашитѣ групи, тогазъ елате да съдѣйствуваме на други групи, които биха заявили, че тѣ сж въ състояние да разрѣшатъ този въпросъ още сега, да дойдатъ на властъ и да го разрѣшатъ. Досега не сж излѣзли други да кажатъ: „ние ще го разрѣшимъ“, та да гжнемъ Правителството. (Ц. Мисловъ: Има единъ, но не го виждаме!) Азъ разбирамъ една партия и разбирахъ бихъ хора отдѣлни да искатъ свалянето на едно министерство, когато го считатъ негодно за изпълнение ония задачи, съ които то се е нагърбило. Азъ не съмъ дошълъ до убѣждение още, че Правителството е негодно за изпълнение задачата, съ която се е нагърбило; азъ имамъ още вѣра, че то може да изпълни тия задачи, ако не всичкитѣ, то поне главнитѣ. (Д. Ризовъ: Първата и главна задача е бюджетътъ!) Да, но не е рѣшенъ още чиновническиятъ въпросъ, а имайте прѣдъ видъ, че този чиновнически въпросъ е единъ отъ най-важнитѣ въпроси, особено за малка държава като нашата. Създаване стабилностъ въ чиновни-

чеството, урегулиране въпроса за заплатата на чиновничеството за малкитѣ държави е единъ отъ най-важнитѣ въпроси, и която държава успѣе да го разрѣши благополучно, тя поставя подъ краката си здрава почва за правилното държавническо развитие. Набързо разрѣшенъ този въпросъ, ще се разрѣши неправилно и ще се направи погрѣшка. Азъ не съмъ билъ никой пжтъ партизанинъ на бързитѣ прѣврати въ управлението и на бързитѣ вратолонни реформи въ управлението; никога не съмъ билъ партизанинъ на туй и сега не съмъ. (Д. Ризовъ: Каква реформа е това?) Колосална реформа е създаването законъ за чиновничеството и щатъ за него. Колосална реформа е, защото умнитѣ държавни мѣже казватъ, че главната основа, на която стои Австрия, е уреждането на чиновническия въпросъ. А извънредно важенъ е този въпросъ за една държава. Австрия, която страда отъ маса недѣзи, отъ които другитѣ държави не страдатъ, има стабилно положение като държава главно отъ това, че чиновническиятъ въпросъ е отдавна уреденъ, и той е прѣстаналъ да бѣде рана въ държавния организъмъ, каквато рана е въ много други държави. Ако нашето Правителство успѣе не въ една сесия, а въ три и четири даже сесии да уреди окончателно този въпросъ, то ще направи епоха въ парламентарното управление на Българската Държава. (Д. Ризовъ: Защо не въ четиренадесетъ сесии?) Моля Ви се, има реформи, които правителствата въ другитѣ държави правятъ не въ разстояние на една, а въ петнадесетъ години. (Д. Ризовъ: Не е този отъ тия въпроси!) Задачата на едно управление е не да прави обороти въ държавата, а да даде направление за едно правилно развитие въ нея. И това може да се иска отъ Правителството. Ако съзираме, че това Правителство не е онуй, което може да даде правилно направление за развитието на Държавата, съгласенъ съмъ да го гжнемъ. Обаче, азъ имамъ още вѣра въ него и не намѣрвамъ по-подходящи хора, които биха дошли тукъ, въ този моментъ, да изпълнятъ ония задачи, които ние проповѣдваме и желаемъ.

Ето защо азъ не мога да се съглася съ тѣзи прѣдложения, които ни се правятъ тукъ отъ частни лица, за промѣняването на единъ режимъ въ едно управление било то военно, било каквото и да е. Не мога да се съглася, казвамъ, защото при най-доброто желание и най-голѣмитѣ способности на хората, които ги правятъ, като не познаватъ изобщо неговия организъмъ, като не познаватъ маса специални нужди на това управление, въ което искатъ да правятъ реформи, ще направятъ грѣшки и нѣма да се принесе полза, а ще се принесе врѣда. Тия сж моитѣ думи, които искахъ да кажа.

Я. Забуновъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Прѣди всичко, у насъ, когато вземе да се говори за военнитѣ, за войската въобще, особено когато се засѣгне заплатата на тѣхъ, слагатъ едно мнѣние, че между народнитѣ прѣдста-

вители имало нѣкаква амбиция или въобще нѣкакво стремление за посѣгане върху заплатата на офицеритѣ. Това сѣщото е отъ тѣхъ къмъ цивилнитѣ чиновници, цивилнитѣ къмъ другитѣ, тѣй щото, една взаимна умраза се поражда. Струва ми се, г-да, че това би било една твърдѣ голѣма грѣшка, и азъ, като народенъ прѣдставителъ и като човѣкъ, който принадлежа отчасти на тая армия, заявямъ, че всичко, което ме движи и което искамъ да кажа, е отъ искрено желание да кажа своята искренна дума въ полза на тая армия, която не е нищо друго, освѣнъ плътъ отъ плътъта ни и кръвъ отъ кръвъта ни. Не съмъ техникъ и азъ нѣма да засѣгамъ техническата частъ на войската, защото, макаръ конституцията теоретически да казва, че всѣки прѣдставителъ разбира отъ всичко, обаче, това е само теория, но азъ ще засѣгна само нѣкои части, които тоже съмъ изучилъ въ съгласие съ хора свѣдуци, които сѣ търкали дълги години въ войската, и то не въ техническата частъ на войската, а повече другаде.

Днесъ, до 13 юний, въ българската армия има въ свитата единъ генералъ, единъ майоръ и двама капитани, всичко 4 души. Въ генералния щабъ имаме 5 генерали, 11 полковници, 10 подполковници, 13 майори и 4 капитани, всичко 43 души. По военно-сѣдебната частъ имаме 6 души. Въ пѣхотата имаме 5 генерали, 22 полковници, 67 подполковници, 60 майори, 527 капитани, 237 поручици и 274 подпоручици. Въ кавалерията имаме 3 полковници, 9 подполковници, 14 майори, 50 капитани, 49 поручици и 23 подпоручици. Въ артилерията има всичко 352 души офицери, въ инженернитѣ войски — 93, въ флотилията — 34. Или всичко имаме 1 генерал-лейтенантъ, 12 генерали, 47 полковници, 106 подполковници, 133 майори, 768 капитани, 408 поручици и 399 подпоручици. За всички тѣзи се плаща една сума за подпоручицитѣ 942.548 л., за поручицитѣ 1.146.600 л., за капитанитѣ 1.833.000 л., за майоритѣ 907.000 л., за подполковницитѣ 696.000 л., за полковницитѣ 144.000, за генерал-майоритѣ 60.000 и за единъ генерал-лейтенантъ 12.600 л., или всичко за цѣлото офицерско тѣло въ нашата армия се плаща една сума отъ 7.209.348 л.

Струва ми се, г-да, че при такава една сума заслужава си труда да се интересуваме като прѣдставители на този народъ, на когото сме дошли тукъ да назимъ парата и да видимъ дали не бихме могли, въ интереса на сѣщата армия, въ интереса на сѣщото отечество, да направимъ нѣкои откъсвания, нѣкои намаления, каквито изисква днешното критическо врѣме и, въобще, днешната сиромашия, която владѣе въ страната.

Азъ ще си позволя да ви посоча — казахъ, че това, което ще кажа, съмъ го изучилъ и съмъ се свѣтвалъ съ хора свѣдуци, — ще си позволя да ви посоча на всички пера въ това Министерство, които, споредъ мене, биха могли да се намалятъ, като мисля, че и тукъ, както по всѣки бюджетъ, можемъ да кажемъ по нѣколко думи принципиално

въобще по всички пера. Прѣди всичко казахъ, че въ военната свита на Княза служатъ сега 4 офицери, а въ проекта, който Военниятъ Министръ прѣдлага, сѣ прѣдвидени 8 души. Напр., подполковникътъ не е заетъ, полковникътъ сѣщо не е заетъ, освѣнъ генералътъ и двамата капитани. Тукъ очевидно е, че тѣзи хора може да ги назначатъ всѣки пжтъ, но тѣ сѣ турени затуй, защото г. Министрътъ обѣща, че ще прави щатъ, за да може да каже единъ день, че това вие прѣдвидѣхте миналата година и че това ще бѣде щата. Менѣ ми се струва, че тукъ подполковникътъ или майорътъ би могли да се изхвърлятъ: както е могло да върви досега съ 4 офицери, може да върви и занаярѣдъ. Така щото, тукъ може да имаме една поредъчна економия. Ще кажатъ, че ще ги пратятъ въ частитѣ. Добрѣ, нека ги пратятъ, тамъ тѣ ще бѣдатъ по-производителни, по-ползни, отколкото тукъ. Послѣ, прѣдвижда се за архиваръ единъ капитанъ съ 4.500 л. заплатата. Прѣди всичко, този офицеръ, казватъ, че билъ нуженъ затуй, за да пази архивата на генералния щабъ. Доколкото азъ знаа и доколкото ми сѣ казвали свѣдуци хора, той нѣма никаква архива, даже началникътъ на генералния щабъ държи важната архива отдѣлно и не дава никой да я знае. Тѣй щото, и тая длѣжностъ споредъ мене е излишна. По-нататкъ, въ артилерийската инспекция има инспекторъ на въоръжението, полковникъ, и има още единъ подполковникъ, заведующъ техническата частъ. Втората длѣжностъ е създадена прѣди 2 години. Тя се е вършила по-напрѣдъ отъ по-първия, слѣдователно, ако е могълъ единъ да върши и двѣтъ длѣжности прѣди 2 години, то нищо нѣма да нахърни боевата готовностъ на армията, ако остане инспекторътъ на въоръжението да завежда и техническата частъ. Въ кавалерийската инспекция е прѣдвидена нова длѣжностъ — помощникъ-полковникъ съ заплатата 8.760 л. Бѣха, г-да, петъ кавалерийски полка, сега сѣ 4; при петѣтъ нѣмаше такава длѣжностъ, а сега се създава такава. Менѣ ми се чини, че ако при петъ полка можеше безъ помощникъ, то непрѣмѣнно ще може и сега, независимо отъ това, че се създадохъ 6 отдѣлни дивизиона.

По военно-сѣдебната частъ, г. Ризовъ бѣше много правъ, като каза, че новата длѣжностъ, която се установява, началникъ на сѣдебното отдѣление, е свѣршено излишна. Азъ имамъ единъ брой отъ „Военни извѣстия“, който съдържа статистика за 1896 г. и въ който е казано колко дѣла е разгледала военно-сѣдебната частъ. Тукъ е казано, че прѣзъ цѣлата година е имало всичко 39 дѣла, отъ които 27 оставени безъ послѣдствие и 11 касирани. Пакъ споредъ една статистика за 1898 г., тамъ е казано, че всички постѣпнали сѣдебни дѣла сѣ 79, отъ които половината сѣ оставени безъ послѣдствие и половината не разгледани. Когато нашитѣ сѣдилища разрѣшаватъ съ купове дѣла, когато въ нашитѣ сѣдилища има толкова много дѣла и иматъ сравнително по-малкъ персоналъ, то азъ

не намирамъ за свършено нужно да прѣдвиждаме нова длѣжностъ — началникъ на военно-сѣдебното отдѣление, когато има и началникъ на отдѣла, който е и главенъ воененъ прокуроръ. Казватъ ни, че вториятъ се прѣдвиждалъ затуй, защото единиятъ отъ тѣхъ щѣлъ да обвинява, а другъ да защитава, защото единиятъ е игралъ досега и двѣтъ тѣзи роли. Е добръ, но военни прокурори има при всичкитѣ дивизии, и тукъ въ София има отдѣленъ прокуроръ и той би могълъ да изпълнява тази длѣжностъ, отколкото да прѣдвиждаме нова.

По-нататъкъ, въ военнитѣ учебни заведения, въ Военното училище има ковчезникъ-поручикъ, въ школата за приготвяне запасни подпоручици има тоже адютантъ-поручикъ. Вие виждате, че едната отъ тия длѣжности е излишна и, макаръ че школата за запасни подпоручици се помѣщава въ Княжево, струва ми се, че единъ ковчезникъ на двѣтъ свършено добръ би изпълнявалъ длѣжността, отколкото двама на двѣтъ учреждения, които сж слѣти едно съ друго и иматъ общностъ.

За дивизионнитѣ интенданти нѣма да говоря. Г-нъ Ризовъ каза и азъ съмъ на сѣщото мнѣние, че докато има въ полковетѣ заведующи домакинството, това е тѣхна работа и, додѣто г. Военниятъ Министъръ не прѣдстави законоположение и не покаже тѣхната необходимостъ, азъ не бихъ могълъ да гласувамъ за тѣхъ.

Подирѣ имаме командиръ на Лейбъ-гвардейския ескадронъ и единъ неговъ помощникъ. Доколкото азъ зная, командирътъ на Лейбъ-гвардейския ескадронъ не е друго, освѣнъ че служи въ свитата на Княза; и той даже не вижда ескадрона, а сѣнцинскитѣ командиръ е неговиятъ помощникъ; та азъ съмъ на мнѣние, че или трѣбва да се причисли въ свитата на Княза, или да се не прѣдвижда тукъ. Защо да се прѣдвиждатъ на двѣ мѣста заплати, когато той е постоянно въ свитата, а въ ескадрона неговиятъ помощникъ върши неговата работа?

Въ флотата се прѣдвиждатъ двама портови капитани-лейтенанти въ Варна и Русе. Г-да! Въ Варна нашитѣ военни параходи не сж толкозъ много, щото да се изисква тази крайна необходимостъ да има такива капитани. Вънъ отъ това има и командиръ на портовата рота, та азъ мисля, че би стигналъ той, отколкото тия двама. Какво биха направили тия двама, освѣнъ да си лолѣятъ краката! Нито сношенията сж много, нито параходитѣ сж замръжли толкозъ, щото да се прѣдвиждатъ тѣзи длѣжности. Подирѣ несправедливо е разпрѣдѣлението на офицеритѣ. Напр., параходътъ „Крумъ“ се командува отъ двама офицери, собствено трима, а „Александъръ“ — отъ двама. Доколкото зная, вмѣстимостъта и голѣмината на тия параходи не е бо-зна каква, особено на „Крумъ“, който пктува за петъ дена отъ Русе до Видинъ.

Прѣдвиждатъ се гарнизонни пари на офицеритѣ отъ Софийския гарнизонъ — 120.000 л. Доколкото зная, тѣзи пари се даваха и на офицеритѣ отъ другитѣ гарнизони, но сега на другитѣ сж отръзани.

Много офицери въ провинцията се питатъ защо е това и казватъ, че е крайно несправедливо да се дава на Софийскитѣ офицери добавъчна заплата, а на тѣхъ да се не дава. Казватъ ни, че Софийскитѣ животъ билъ по-сѣхъ. Вѣрвамъ, но не е ли вѣрно, че животътъ въ Русе или въ Варна ако не по-евтинъ, то поне е равенъ на Софийския? Ако е да се дадатъ на всички, добръ, ако не, азъ намирамъ тази сума за излишна и тя може да се економиса.

Друго: „За учебни пособия на офицеритѣ и други разходи на офицеритѣ, учащи се въ странство.“ По-горѣ е казано: „добавъчни на офицеритѣ, учащи се въ странство, до 4.500 л. годишна заплата едному, безъ разлика на чина.“ На всички офицери, които се командирова въ странство и които иматъ заплата, даватъ имъ се добавъчни. Менѣ ми разправяше единъ, че това е твърдѣ много и че тия добавъчни пари отъ 20.000 л. могатъ да се економисатъ, защото единъ офицеръ съ 4.500 л. зл. въ странство може да живѣе много хубаво. Когато единъ стипендиянтъ може да живѣе съ 2.000 л. — разбира се, че има разлика между стипендиянта и офицера, — но менѣ ми се струва, че 4.500 л. сж свършено достатѣчни да може единъ офицеръ да живѣе въ странство, отколкото да имъ даваме добавъчни и да се казва „за учебни пособия и други 20.000 л.“, — цифра, която, споредъ мене, би трѣбвало да се прѣмахне.

Подирѣ имаме въ флотата: „За наемане на работници 25.000 л.“ Доколкото азъ можахъ да прѣброя, въ флотата служатъ 904 човѣка. Менѣ ми се струва, че тѣзи 904 човѣка биха могли да извършватъ всичката работа на и безъ това малкото параходи, отколкото да прѣдвиждаме 25.000 л. за работници. На сѣщото основание бихъ казалъ и за наемането работници за военно-ремонтното депо „Божурище“.

Послѣ, г-да, тукъ прави странно впечатление, че отъ храната на войницитѣ се намаляватъ 200.000 л. Г-нъ Военниятъ Министъръ обяснява тая работа, че понеже войницитѣ се разпусчатъ по-рано, че се направи економия; но и отъ храната на конетѣ, отъ фуража се прави економия отъ 300.000 л. Е добръ, войницитѣ ще се разпусчатъ, ами конетѣ вѣстници ли ще четатъ? Това свършено не е умѣстно. 300.000 л. правите економия отъ фуража сега, но тѣзи коне нѣма да ги разпуснете, а ще дойдете догодина да искате свръхсмѣтни кредити!

Друга една економия е направена тоже не намѣсто отъ 300.000 л. — за облѣкло на войницитѣ. Тия 300.000 л. економия не сж намѣсто. Нашитѣ братя, които отиватъ въ казармитѣ, както и запаснитѣ, които ще се събиратъ, трѣбва да иматъ облѣкло. Економията въ храна и дрехи е прѣсѣхна економия.

Послѣ иде „за поддържане на Софийския арсеналъ, Разградската работилница и др.“ Доколкото зная, г-да, между многото разходи, поправятъ се и тия прочути на врѣмето си файтони, които бѣха

твърди много раздърнкали хората. Не зная каква е работата, но мисля, че такъв един разкош не би тръбвало да се позволява. Азъ зная, че въ София съществуват десетина военни файтони: единъ файтонъ и едно купе за Министра, единъ за генералния щабъ, единъ за инспектора на артилерията и два за инспектора на кавалерията. За тия военни файтони тръбва да има 20 упряжни коня; също тръбва да има за тях и 10 души войници; а това коштува на Държавата около 60.000 л. Другитъ министри да биха си позволили той лукс да купятъ единъ файтонъ, бихме имъ издрали очитъ. Азъ мисля, че е несправедливо да прѣдвиждаме такава сума за такова нѣщо.

Послѣ прѣдвижда се една сума за разни учебни пособия и пособие за „Военни извѣстия“. Струва ми се, че тази сума е съвършено излишна, особено за „Военни извѣстия“. Доколкото зная, „Военни извѣстия“ иматъ 2.000 абонати и е задължителенъ за всички офицери. Следователно, за какво може да бѣде тази субсидия? Ние искахме 1.000 л. да туримъ по Министерството на Търговията и Земледѣлието и всички вѣкнаха.

Сега, общо по всичко. Менѣ ми се струва, че като не можемъ на оберъ-офицеритъ да кѣтнемъ нищо, защото и азъ съмъ съгласенъ напълно съ г. Ризова, че тѣ едва получаватъ заплата, колкото да свързватъ двата края, и че нашето економическо положение не ни позволява днесъ да увеличимъ нѣщо, то на щабъ-офицеритъ можемъ да намалимъ. Оберъ-офицеритъ сѣ именно, на гърба на които тежи всичката армия — имаме ротни командири добри, имаме добри роти, имаме добри дружини и, вслѣдствие на това, имаме добри полкове и войска. Ето на какво основание не бихъ желалъ да имъ се намалява заплатата. Но на щабъ-офицеритъ, въ заплатата на които се прави такъв голѣмъ скокъ, би могло да се посѣгне, безъ ущѣръб на боевата сила и способностъ на армията. Вие виждате, че поручицитъ получаватъ 2.520 л., подпоручицитъ — 2.172 л., старшитъ офицери — 3.000 л., ротнитъ командири — 3.900 л., а дружиннитъ командири майори — 5.400 л. — виждате, че скокътъ е толкова голѣмъ, щото повече не може. Отъ капитанъ до майоръ, който получава 5.400 л., скокътъ е отъ 1.500 л.; подполковникъ 6.000 л. — тукъ разликата е отъ 600 л.; отъ майоръ до подполковникъ е 600 л., а пъкъ отъ подполковникъ до полковникъ сумата става на 8.100 л. То е единъ твърдъ чудесенъ скокъ и би могло тукъ да се направи нѣщо много смѣло, да се окастри тази заплата. Послѣ между полковникъ и генералъ скокътъ е отъ 8.100 л. веднага на 12.000 л. Както щете мислѣте, но ми се струва, че при всичко че тѣ иматъ по-голѣма отговорност, но, като вземемъ въ съображение тѣхната подготовка съ оберъ-офицеритъ, тия скокове сѣ много голѣми.

Азъ свършвамъ и казвамъ, че страната прѣкарва криза и би тръбвало Събранието, безъ ущѣръб на

отечественитъ интереси, да посѣгне и откъсне това, което бихме могли да направимъ.

Прѣдсѣдателътъ: Моля да изпратите писмено своето прѣдложение, г-нъ Забуновъ.

Я. Забуновъ: Азъ се съгласявамъ съ г. Ризова.

Д-ръ К. Милановъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣмахъ намѣрение да говоря дълго и нѣма да говоря дълго, защото комисията по принципъ прие да не ставатъ никакви намаления въ военния бюджетъ, макаръ този въпросъ да се рѣши отъ 5 души — за прѣдложението на г. Военния Министъръ, за да не станатъ намаления, — когато бѣха 4 души противъ, за да станатъ намаления, и единъ неутраленъ. Следъ това въ комисията тия, които бѣха за намалението, напуснаха комисията и въ комисията останаха да работятъ само 5 души. Доколко една комисия отъ 5 души по единъ такъвъ важенъ въпросъ може да взема правилни рѣшения, остава да сѣдите вие; но за мене е ясно, че една комисия отъ 20 души да вземе едно рѣшение съ 5 души, мисля, че не ще бѣде достатъчно прѣдставлявана въ таково количество, за да бѣде обсъденъ здраво и прѣдставенъ добръ военниятъ бюджетъ. Ето защо, ако азъ имамъ на прѣдъ си едно рѣшение, издадено поне отъ болшинството на комисията, бихъ направилъ нѣкои бѣлѣжки или бихъ направилъ прѣдложение да станатъ нѣкои намаления било въ заплатитъ, било въ съвършено негоднитъ и излишни служби въ армията, съ които се отрупва бюджетътъ и които прѣчатъ на финанситъ на България, като ги смучатъ, и, отъ друга страна, не помагатъ нищо на общия вървежъ на военното дѣло у насъ. И азъ сподѣлямъ мнѣнието на г. Ризова, че би било хубаво една народна милиция, по ние сме заставени да държимъ една постоянна армия и ще я държимъ дълго време може би. Азъ не мога да се впусна въ тия намаления и бѣлѣжки, които бихъ направилъ, защото, прието единъ пътъ едно таково рѣшение, едвали ще се приеме друго. Но ще се помъча да изтъкна тия пунктове отъ този параграфъ, по който сѣ прѣвидени излишни служби и които нахърняватъ реда и добрата организация въ армията. Азъ ще си послужа, г-да, съ едно прѣдложение за намаление заплатата на висшитъ офицери, съ което пакъ нѣма да излизамъ отъ общото рѣшение на бюджетарната комисия — да не ставатъ общи намаления на военния бюджетъ. Намаленията, които азъ ще прѣдложа, ще останатъ пакъ вътрѣ. Така щото, азъ ще се ръководя въ границитъ на рѣшението на комисията, макаръ да имамъ право да излизамъ отъ едно друго съображение, като народенъ прѣдставителъ. Понеже економията, която ще се направи, остава вътрѣ, затова нѣма за какво да се сърдятъ нито тия въ комисията, нито други.

Г-да, азъ признавамъ, че г. Каравеловъ като дълго управляющъ България, и още повече като дър-

жавенъ мжжъ, макаръ и въ оппозиция, се е занимавалъ повече отъ мене, единъ младежъ, по общитъ работи въ България и е съ по-голѣми знания; затова и азъ ще се помжча да си послужа съ една негова рѣчь, държана въ 1895 г. по въпроса за военния бюджетъ, по прѣдложението, направено отъ г. Такева, за увеличаване заплатитъ на низшиятъ офицери и намаление заплатитъ на висшиятъ офицери. Защото, всички ще признаете, че у насъ единъ подпоручикъ и единъ поручикъ изхабяватъ повече дрехи, отколкото висшиятъ офицери. Когато сж принудени да отиватъ на маневри или полкови упражнения, уморени тѣ се търкалятъ въ праха и калта и тѣхнитъ дрехи скоро се изхабяватъ, едва издържатъ два похода. Ето защо тѣ сж принудени да изхабяватъ повече дрехи, отколкото единъ генералъ, полковникъ или подполковникъ. Тѣ иматъ повече разноски и вие ще видите, че пропорционално получаватъ най-малко отъ всички. Даже ако сравнимъ заплатата имъ съ тази на гражданскитъ чиновници, равни тѣмъ по чинъ, ще видимъ, че на подпоручика и поручика, даже и на капитана второстепенъ, заплатитъ сж по-низки, отколкото заплатитъ на гражданскитъ чиновници. Ето защо и азъ ще направя едно таково прѣдложение и вѣрвамъ, че почитаемото Народно Събрание ще се съгласи и нѣма да се сърди никой, още повече, че не излизамъ отъ рамкитъ, установени отъ комисията, да намалявамъ военния бюджетъ. Ето рѣчьта на г. Каравелова отъ 1895 г., която се намира въ кн. II на дневницитъ, стр. 259: (Чете.) „Петко Каравеловъ: Докладчикътъ, г-да, почна своята рѣчь, че всички трѣбва да се интересуваме съ войската, понеже врѣмената били мжчни. Азъ съмъ отъ ония прѣдставители, които желаятъ да имаме хубава войска; азъ не съмъ за съкращението на войската. Вѣрвамъ, че България има сериозни задачи за въ бѣдѣ и трѣбва да мислимъ да имаме хубава войска. Така щото, да не мислите, че моята рѣчь ще има стремление за да намали значението на войската. Но азъ мисля, че едно е да имашъ хубава войска, а друго е да имашъ скѣпа, но не хубава войска“. И азъ съмъ на туй мѣстѣ. (Продължава да чете.) „Така щото, азъ почвамъ отъ първия въпросъ, който зачекна и г. Такевъ, именно, че вие видѣхте бюджета какъ е внесенъ — 20 страници, които не могатъ да се разбератъ: съдържатъ единъ само параграфъ. Желателно би било да се съобразява поне бюджетътъ на Военното Министерство съ закона за устройството на въоръженитъ сили“. Съгласенъ съмъ, както и г. Ризовъ спомена, че съгласно този законъ 1% трѣбва да постѣпи въ нашата войска. (Чете.) „Въ закона се казва, че ефективитъ на войската трѣбва да бѣде най-много 1% отъ населението, а пѣкъ ние имаме наедно съ офицеритъ 43.000 души. Не е вѣрно, че ние трѣбваше да имаме 33.000 души, защото имаме 600.000 души турци, които се откупватъ. Значи, би трѣбвало да имаме най-много 28.000 души, а не 32 или 33.000 души, и, слѣдователно, ние

трѣбваше да се съобразяваме съ това. Но да ви кажа защо армията е по-голѣма. По-голѣма е, защото у насъ има много нестроеви служби, каквито нѣма въ другитъ армии.“

Г-да, туй е много право. Вие ще видите, въ сегашния бюджетъ даже се прѣдвиждатъ много нестроеви служби, които ако се махнатъ, съ нищо нѣма да погрѣчи това на армията, на организацията и правилното ѣ функциониране и на цѣльта, за която се харчи всичко.

Вие ще видите, г-да, че има въ дивизионнитъ болници началникъ на болницата и дивизионни лѣкари — има 6 дивизии. Длъжността на дивизионния лѣкаръ е главно да се занимава да отпуща съ едно прѣдписание извѣстно количество лѣкарства за болницата и, второ, да води статистика за Военното Министерство, колко болни има. А пѣкъ началникътъ на болницата кръстосва отъ дивизията до болницата. Значи, кѣдѣто има началникъ и лѣкаръ, послѣдниятъ може да се махне, като остане началникътъ, защото вие имате тамъ и ординаторъ-лѣкаръ и лѣкари, които служатъ въ полковетъ като войници, които могатъ да се командирова въ дивизионната болница да улесняватъ и лѣкарската работа на лѣкаря, и административната му работа. Имате при началника още завеждающа аптечния складъ, както е въ Шуменъ напр. единъ фелдшеръ и е признато правото му по-послѣ, не зная на какви основания, на помощникъ-аптекарь, когато у насъ има свършивши аптекари, които могатъ да служатъ съ по-малка заплата отъ 2.600 л. Това лице има да върши само това, че отпуща лѣкарства или нагледва аптекарския складъ и два-три пѣти прѣзъ годината по прѣдписанието на дивизионния лѣкаръ отпуща лѣкарства, длъжностъ, която може да се върши отъ санитаренъ унтеръ-офицеръ съ 60 фр. мѣсечно. По този начинъ ще се направятъ извѣстни економии: отъ дивизионни лѣкари — 30.000 л., а отъ вторитъ — 2.600 л., ако туримъ на тѣхно мѣсто санитарни унтеръ-офицери, които иматъ сега за работа да прѣтеглятъ лѣкарства и да ги прѣдаватъ на санитарнитъ лѣкари. Значи, спечелватъ се 32.600 л. отъ тази работа.

По-долу, отъ рѣчьта на г. Каравелова ще се види, че има длъжности: началникъ на оперативното отдѣление и началникъ на генералния щабъ — длъжности излишни. Отъ г. Р. Петровъ се възразява, че тѣзи нѣща сѣществуватъ въ другитъ армии; обаче, и г. Каравеловъ възразява, че ако боклуци въ другитъ армии сѣществуватъ, и у насъ не трѣбва да сѣществуватъ, и още, че ако се махнатъ веднага, не се накриватъ редътъ и организацията на армията. Значи, би трѣбвало да се махнатъ. Азъ продължавамъ по-нататѣкъ: (Чете.) „Но да ви кажа защо армията е по-голѣма. По-голѣма е, защото у насъ има много нестроеви служби, каквито нѣма въ другитъ армии. Безъ да говоря за ненужнитъ караули, азъ ще кажа, че имаме много вѣстови“. Въпросъ, който е възмущавалъ всички български граждани, когато видятъ

какъ тѣзи български граждани, когато отиватъ да служатъ на Държавата, често пкти биватъ най-позорно малтретирани отъ хора, които не сж тѣхни началници, и често пкти биватъ карани на работи, които не би направили по никой начинъ; ако тѣ би били дома си. (Чете.) „Азъ зная положително, че г. Военниятъ Министръ нѣма да ми противорѣчи, при всичко че и той се смѣе, че половината отъ запаснитѣ солдати, които сж били въ-стови, не сж знаяли какво нѣщо е пушка. Половината или третата частъ — това хубаво да го знаете — не сж знаяли какво нѣщо е пушка. Ходили сж на баня, носили сж пенемали, мили сж паници и т. н. Това е скъпа армия, но е лоша армия. Не такава армия намъ трѣбва.“

„Подиръ, защо г. Военниятъ Министръ ни туря въ бюджета заплата за 2,300 души офицери, когато съществуватъ 1,500 души? Ама той ще каже, че ще останатъ економии. Азъ това положение не желая. Въ всичкото врѣме, когато бѣше управлението на Военното Министерство въ чужди рѣцѣ, ние се стремѣхме да наредимъ бюджета така, щото да се види колко офицери има въ дѣйстви-щата ни армия, колко нови назначения се прѣд-полага да има, а не фиктивни служби. Ама щѣли да останатъ много, могатъ да отидатъ и по други работи. Не е въпросътъ, който повдигна г. Такевъ, че е имало голѣми жалвания — и тия цифри не трѣбваше да ни привежда г. Такевъ, а трѣбваше да ни ги каже г. Военниятъ Министръ, за да знаемъ колко плащатъ въ чуждитѣ армии, — но важното е грамадното число служби. Ние раздѣлихме армията на дребни единици. Постоянно армията се прѣобразува на малки единици. Вмѣсто 4 дру-жини, станаха полковетѣ по двѣ дружини. Това не е хубава армия; скъпа, но не е хубава. Прѣдполага се, напр., такава служба: „офицеръ за особени по-рѣчки“, когато си има щатове, има си и Министер-ството опрѣдѣлено число офицери и всѣки офицеръ върши своята служба. Ще кажете, че тия работи ги има и въ другитѣ армии. Но малко ли голѣми безобразия има и въ голѣмитѣ армии? Но ние не трѣбва да под-държаме исторически остатѣци, които сж останали отъ феодализма, откогато сж останали и вѣстовитѣ.“

„Друго. Прѣдвиждатъ се 9 души адютанти на Княза“. Сега сж 7, г-да, тѣй поне ги забѣлѣжихъ въ бюджета. (Чете): „Това е срамота, г-да. Деветъ души адютан-ти, между които единъ генералъ!“ Както и сега: единъ генералъ-лейтенантъ съ 13,500 л. за-плата, защото, като му турите добавъчни, които се даватъ на офицеритѣ, които служатъ въ София, и гарнизонни, ще видите, че възлиза 13,500 фр. (Чете.) „И азъ просто не мога да разбера това, когато могатъ да бждатъ само 2—3-ца. Стигатъ толкова на Княза. Най-подиръ. Князътъ трѣбва да знае какъвъ е народътъ; трѣбва да знае неговитѣ за-кони и обичаи. Ако той ги не знае или не ги хар-есва, той може да избере другъ пжтъ.“

„Подирѣ и такива работи има. Има началникъ на щаба и на оперативенъ отдѣлъ“, както ги има

и сега. (Чете.) „Какво ще прави началникътъ на щаба и какво ще прави началникътъ на оператив-ния отдѣлъ“?

Азъ се ссилавамъ на статията, намирамъ, че ду-митѣ на г. Каравелова сж справедливи, и затова азъ ще направя едно прѣдложение да се нама-лятъ тия служби.

Азъ ще прѣстана, г-да, като взема само заклю-чението. (Чете.) „Азъ приемамъ прѣдложението на г. Такева за намалението заплатитѣ на щабъ-офи-церитѣ, които сж твърдѣ високи, но не съ 5%, защото това ще бжде смѣшно. Ако намаляваме, трѣбва да намаляваме нѣщо по-сериозно — 15 или 20%, но изключително на щабъ-офицеритѣ, а не и на низшитѣ офицери“. Тѣй, както ще направя и азъ. „Сега, може би, г. Военниятъ Министръ ще каже, че тази година не може да направя нищо; желателно е въ бждѣще да изработи нѣкой законъ съ мотиви и да ни посочи какви служби има въ чуждитѣ армии и колко имъ се плаща и сега да се ограничимъ само върху прѣдложението на г. Такева, но желателно е да има единъ законъ, който да опрѣдѣли това.“ — Г-да! Азъ вѣрвамъ, че единъ държавенъ мъжъ като г. Каравеловъ, който по-рано се е занимавалъ и е изучилъ доста-тъчно този въпросъ, ще се съгласи съ прѣдложе-нието, което правя азъ. — (Чете.) „Така щото, азъ се присъединявамъ къмъ прѣдложението на г. Такева. Но само едно, че ако се прѣдлагатъ на-маления, то трѣбва да се налагатъ по-голѣми на-маления. Азъ сега свършвамъ.“ (М. Златановъ: Ами какво сж отговорили тогава министритѣ?) То-гава е говорил г. Михаилъ Савовъ; говорилъ е г. Рачо Петровъ, който е защищавалъ, че начални-кътъ на щаба и началникътъ на операционното отдѣление трѣбва да съществуватъ, но защо, нищо не е казалъ. (С. Бабаджановъ: Какво е гла-сувала Камарата?) Камарата е приела бюджета. (Д. Цанковъ: Както и сега ще се приеме! — С. Бабаджановъ: На чело съ стария ветеранъ.) До 1897 г. единъ полковникъ е получавалъ 800 л. мѣсечно; по-послѣ ще видите, че въ 1897 г. Камарата е приела 850 л. мѣсечна заплата на пол-ковия командиръ, а въ 1898 г. е получавалъ 750 л.; въ 1900 г. — 675 л. — направено е намаление отъ 20%. Азъ сега друго нищо нѣма да изброявамъ, защото обратно е намалявано. Споредъ мене, кол-кото се качваме по-нагорѣ, толкова и по-голѣма трѣбва да бжде и пропорцията на намалението, и обратно.

Г-да! Ако вземемъ да направимъ едно малко, много малко намаление на заплатитѣ на виспитѣ офицери — туй, което бѣше почти общо мнѣние на повечето отъ депутатитѣ въ днешното Народно Събрание: да стане едно намаление на голѣмитѣ заплати на виспитѣ офицери, а азъ ще направя едно сравнително по-малко намаление, като повта-рямъ и потретвамъ, че нѣма да излизамъ отъ това рѣшение на комисията, за да се не сърдятъ, — ако вземемъ и направимъ една смѣтка, ще имаме слѣд-

ното: ако оставим единъ генералъ да получава 875 л., вмѣсто 1.000 л., значи, намаляваме 125 л. мѣсечно; ако единъ полковникъ бригаденъ-командиръ получава 650 л., вмѣсто 730 л., ще имаме едно намаление отъ 80 л. мѣсечно; ако единъ полковникъ или полкови командиръ получава 600 л., вмѣсто 675 л., ще имаме едно намаление отъ 75 л. мѣсечно; ако единъ подполковникъ получава 450 л., вмѣсто 500 л., ще имаме едно намаление отъ 50 л. мѣсечно; ако единъ майоръ получава 410 л., вмѣсто 450 л., ще имаме едно намаление отъ 40 л. мѣсечно — азъ отивамъ вече въ обратна пропорция: спрѣмо по-голѣмитѣ прави по-голѣмо пропорционално намаление, — отъ това ще слѣдва така: 13 генерала по 125 л. ще имаме 1.625 л. економия мѣсечно; 17 полковника бригадни командири по 80 л. ще имаме 1.360 л. економия мѣсечно. (Д. Ризовъ: Само общата сума кажете!) Искамъ да ви кажа, за да видите какъ съотвѣтствуватъ цифритѣ на службитѣ и чѣ прѣдложението ми е приемливо. — Отъ 68 полковници полкови командири по 75 л. ще имаме 5.100 л. економия мѣсечно; отъ 82 подполковници по 50 л. ще имаме 4.100 л. економия мѣсечно; отъ 166 майора по 40 л. ще имаме 6.680 л. економия мѣсечно. Отъ всички щабъ-офицери ще се получи намаление мѣсечно 18.865 л. Ако на подпоручика, поручика и капитана безъ рота увеличимъ по 15 л., ще имаме: 430 подпоручици по 15 л. мѣсечно — 6.450 л.; 444 поручици по 15 л. — 6.660 л.; 385 капитани по 15 л. — 5.755 л., или всичко 18.885 л. мѣсечно, която е равна на тая сума, която намаляваме на щабъ-офицеритѣ. Така щото, ще имаме, г-да, една пропорция такава: ще имаме едно намаление, което прѣдставлява за генералитѣ 12%, за полковницитѣ 11%, за подполковницитѣ 10% и за майоритѣ 9%, а ще имаме увеличение на заплатитѣ на другитѣ такива: на подпоручицитѣ 8%, на поручицитѣ 7% и на капитанитѣ 6%. Заплатитѣ въ такъвъ случай ще добиятъ горѣ-долу слѣдующи видъ: на генералъ: годишно 10.500 л. заедно съ добавъчнитѣ, мѣсечно 875 л.; полковникъ, бригаденъ командиръ: годишно 7.800 л., мѣсечно 650 л.; полковникъ, полкови командиръ: годишно 7.200 л., мѣсечно 600 л.; подполковникъ: годишно 5.400 л., мѣсечно 450 л.; майоръ: годишно 4.920 л., мѣсечно 410 л.; капитанъ съ рота: годишно 3.900 л., мѣсечно 325 л.; капитанъ безъ рота: годишно 3.180 л., мѣсечно 265 л.; поручикъ: годишно 2.700 л., мѣсечно 225 л.; подпоручикъ: годишно 2.352 л., мѣсечно 196 л. (Д. Христовъ: На генерала колко?) Генералътъ ще има 875 л. мѣсечна заплата. (Д. Христовъ: А годишно?) Годишно 10.500 л. Или, намалява се: на генералитѣ — 12%, на полковницитѣ — 11%, на подполковницитѣ — 10% и на майоритѣ — 9%; увеличението пъкъ става обратното, г-да: на подпоручицитѣ — 8%, на поручицитѣ — 7% и на капитанитѣ 6%. (Д. Христовъ: Трѣбва да увеличимъ бюджета съ 500.000 л.) Нѣма да го увеличимъ.

Ето защо азъ ще прѣдамъ това прѣдложение на г. прѣдсѣдателя и ще моля да се съгласите съ него и да признаемъ всички, че положението на низшитѣ офицери е много лошаво за организацията на нашата армия и че за поддържането добрия духъ на тия офицери, които най-много се трудятъ въ нашата армия и които повече се грижатъ за възпитанието на войницитѣ, да повишимъ заплатитѣ имъ, за да могатъ и тѣ да се поставятъ така, както трѣбва; защото, отъ друга страна, и тѣ сж застапени да отиватъ въ сѣщия клубъ, дѣто отиватъ и генералитѣ, и да правятъ сѣщитѣ разности, каквито правятъ и генералитѣ. И това се прави, защото, казватъ по-голѣмитѣ офицери, трѣбвало да се поддържа духътъ въ офицерството, че трѣбвало много отъ тия селски синове, които сж отишли въ военното училище, да получатъ едно прѣвъзпитание и да се запознаятъ съ колегиалния воененъ животъ. Щомъ тѣ сж поставени въ такива условия, трѣбва непрѣмѣнно да повдигнемъ тѣхното положение, за да не бждатъ принудени да правятъ дългове и да бждатъ жадни за голѣми заплати. Защото ще призная мотивитѣ изказани отъ г. Паприкова, че хубаво е въ такова направление да се направлява нашата армия, но не трѣбва пъкъ да оставяме тѣзи, които най-много страдатъ, най-много теглятъ, да бждатъ наказвани съ нѣмаие да си доставятъ достатъчно храна, а пъкъ, отъ друга страна, сж принудени да ходятъ тамъ, дѣто ходятъ ония, които получаватъ голѣми заплати. Ето защо азъ ще направя това прѣдложение и ще моля г. г. прѣдставителитѣ, които сж съгласни съ мене, да го приематъ.

Прѣдсѣдательтъ: Моля г. Д-ръ Миланова да даде писмено прѣдложението си.

Г-нъ Теодоровъ има думата.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Д-ръ Милановъ говори, че комисията била приела военния бюджетъ съ 5 гласа противъ 4. Това е вѣрно. 5 души членове бѣха, станаха 6, подиръ това станаха 4; (Смѣхъ.) не щатъ да стоятъ другитѣ, а ние нѣмахме вѣща, нѣмахме властъ да ги вържемъ. Народнитѣ прѣдставители сж свободни. Какво да направимъ? Каза ни, прочее, г-нъ Военниятъ Министръ, че не можемъ да направимъ никакво друго измѣнение отъ това, което е прѣдложитъ въ бюджета, защото не желае да прави измѣнения така повърхностно, необмислено, а иска да ги направи съ единъ законъ, за който нѣколко нкти ни каза, че ще го направи въ идущата сесия, за да го обмисли и да го направи хубавъ. Ние го приехме а пъкъ за другитѣ, че сж бѣгали, не можете да ни упрекавате; тѣ сж свободни и ние не можемъ да налагаме волята си.

Сегнѣ, азъ не мога да бжда съгласенъ съ изказанитѣ думи отъ г. Канчова по адресъ на г. Бѣлинова, че друго нѣщо било да бжде човѣкъ депутатъ въ опозиция и друго било да бжде министръ,

защото като депутат нѣмалъ никакви ангажменти, могѣлъ да говори каквото ще, а като Министъръ ималъ задължения. (В. Кънчовъ: Азъ не говорихъ такова нѣщо!) Горѣ-долу такова нѣщо казахте. (В. Кънчовъ: Азъ говорихъ за независимъ депутатъ и депутатъ на партия.) Ако би било така, както говори г. Кънчовъ, г. Бѣлиновъ самъ щѣше да го признае, както такова нѣщо е направилъ и Гладстонъ въ английската камара. Той е казалъ, че друго е да си въ оппозиция и друго е да си на власт. Но г. Бѣлиновъ това не е казалъ; той цитира самъ своитѣ думи и каза, че „желалъ бихъ да станатъ економии, но такива економии не могатъ да станатъ така набързо и че въ бѣдѣще пакъ ще се постарая да се направятъ тии економии“. Азъ не зная дали трѣбва да го държимъ отговоренъ, първо, защото той не е Воененъ Министъръ и, второ, че като колега на Военния Министъръ не е ималъ врѣме да работи за тия подобряния. Както знаете, той е командувалъ полкъ, свършилъ е военна академия и се е постаралъ лани да изучи организацията на другитѣ европейски армии, и то отъ желание да станатъ нужнитѣ економии; прѣдложилъ е редъ такива реформи, за които самъ г. Паприковъ, и тогава Воененъ Министъръ, е казалъ, че много отъ тия реформи може да бѣдатъ приложени, а много не може да бѣдатъ приложени, но сега не е имало врѣме да се направятъ, а въ бѣдѣще обѣщава, че ще се постараетъ. Ако имате довѣрие въ тия обѣщания, които ще даде тукъ още по-тържествено г. Паприковъ, добръ; ако ли не, можемъ да дадемъ бѣла на Министерството, да намѣримъ по-способни хора, да направятъ по-добри работи. Що ни трѣбватъ такива работи и инсинуации. И азъ вѣрвамъ, че подобни намаления могатъ да станатъ, като се прѣмахнатъ лишнитѣ длѣжности и като се прѣмахнатъ луксознитѣ работи, които се намиратъ въ войската. Но за да станатъ тия работи, непрѣмѣнно трѣбва да се изработи щатъ, трѣбва да се прѣработи законътъ за организацията на военнитѣ сили и трѣбва да станатъ нужнитѣ реформи. Затова г. генералъ Паприковъ каза прѣдъ насъ, па вѣрвамъ и тукъ пакъ ще каже, че той ще се постараетъ да направи тия работи и да се подведе и войската подъ една норма, сир. както най-голѣмитѣ и най-богатитѣ държави държатъ солдати по 1 на 100-тъ, така би трѣбвало да направимъ и ние, да бѣде извѣстно колко голѣма е нашата войска и тогава сигурно ще станатъ економии отъ 4—5.000.000 л., които ще бѣдатъ нужни да може войската да се екипира. (Д. Ризовъ: Недѣйте вѣрва!) Вие знаете, че сега нашата войска прѣвишава значително числото, което би трѣбвало да има, а пъкъ отъ економитѣ, които ще станатъ, както и отъ намалението на луксознитѣ работи, вѣрвамъ, че ще може да се постави войската въ нормаленъ редъ, да се екипира, да се снабди съ всичко, както подобава. Прочее, като искаме да станатъ нужнитѣ економии въ войската, да не би да се помисли, че сме злѣ

настроени къмъ нея и че мислимъ, че тя е нѣщо излишно. Напротивъ, ние държимъ скъпо за нашата армия, ние знаемъ, че тя единъ день ще постигне историческитѣ ни задачи, и искаме да я поставимъ на висотата на положението ѝ, защото, ако България се е прославила съ нѣщо, това не е било ни чрѣзъ нейната наука, ни чрѣзъ нейното искусство, нито чрѣзъ откритията, които сме направили, и ако въ днешно врѣме се е чуло нашето име по свѣта, това го е направила нашата храбра войска, която нанесе побѣди въ Сливница, Шипка, Шейново и пр. Ней дѣлимъ тая слава и военнитѣ, слава Богу, си гледатъ твърдѣ хубаво работата, не се мѣшатъ въ нашитѣ политически партии и това е нашиятъ идеалъ: да организираме войска силна, но не войска луксозна за паради, а войска, на която единъ день да можемъ да разчитаме за достигането на нашитѣ исторически задачи. И азъ ще ви кажа, че ние въ комисията не сме могли да направимъ нужнитѣ економии по тѣзи причини, които ви изложихъ и по-напрѣдъ, че не сме имали врѣме да помислимъ, и ние приехме бюджета така, както го е прѣдставилъ г. Военниятъ Министъръ. И азъ ви казвамъ, че ако сме чакали 22 години, може да почакаме още 4 мѣсеца, докато се прѣдставятъ и разгледатъ тѣзи реформи въ идущата сесия.

Д. Ризовъ: Ако ни оставятъ да чакаме!

А. Виячевъ: Г-да народни прѣдставители! За да се направятъ колкото се може по-голѣми економии въ бюджета, ние безъ да гледаме на трудноститѣ, които се създаватъ на населението, безъ да гледаме на разноситѣ, които ще го послѣдватъ, и въпрѣки протеститѣ на това население, намалихме окръжитѣ отъ 18 на 12 и околитѣ отъ 84 на 72, изпѣдихме около 120 фелдшера, отъ които населението имаше най-голѣма нужда, заличихме отъ държавния бюджетъ трикласнитѣ училища въ тѣзи градове, които иматъ педагогически училища, и ги оставихме на общинитѣ и съ това прѣвѣрихмѣ нѣжта на селскитѣ дѣца да се учатъ; увеличихме училищнитѣ такси, дѣто пъкъ затворихме вратата на бѣднитѣ хора, и като извършихме всичко това, въпрѣки народнитѣ интереси, само да направимъ по-голѣми економии, азъ се надѣвамъ, че тукъ въ военния бюджетъ вие ще бѣдете по-рѣшителни да направите по-голѣми економии и нѣма да обръщате никакво внимание на тупурдитѣ, които навѣрно ще излѣзатъ отъ червената маса, като имате прѣдъ видъ главно, че нѣма да пострада никакви народни интереси, нито пъкъ ще пострада боевата сила на нашата армия. Г-да народни прѣдставители! Азъ като вземамъ прѣдъ видъ критическото положение, въ което се намира нашата страна на Балканския Полуостровъ спрѣмо съседнитѣ държави, и, главно, критическото положение на цѣлия Балкански Полуостровъ, не съмъ партизанинъ за намаляване числеността на нашата армия. Азъ съмъ на мнѣние, щото всѣки здравъ

български подданик да отбие военната повинност и за освобождаване по семейни причини не съм съгласен. Добър би било, макар 3 месеца, българските граждани да отбиват военната си повинност, защото, в случай на една мобилизация, тези, които се освобождават от военната повинност по семейни причини, ще увеличават значително нашата армия.

Г-да народни представители! Азъ съглеждамъ, че въ военния бюджетъ е направена економия именно оттамъ, отдѣто, споредъ мене, не би трѣбвало да се направи — храната на войниците, съглеждамъ, че е намалена. Азъ вѣрвамъ, че всѣки отъ васъ, който се е заинтересувалъ да запита войниците, ще ви кажатъ, че ако нѣматъ пари отъ дома, или ако не имъ пращатъ хлѣбъ, ще умратъ гладни. Но тукъ може да се възрази, че намалението 200.000 л. отъ храната на войниците е вслѣдствие отъ уволнението на единъ наборъ порано, откогато се слѣдва. Но има една економия отъ въоръжението, отъ снаряжението и облѣклото на войската, която, споредъ мене, не би трѣбвало да се направи, защото вѣрвамъ, че при една мобилизация нашите войници ще се явятъ като милиция, съ своите дрехи. Но споредъ мене, ние имаме толкозъ капитани, приблизително колкото войници има. Азъ вѣрвамъ, че около 3.000.000 л. ще се даватъ на офицерите така, аллахъ ичинъ, защото, докато не дойдатъ прѣзъ януарий младите войници, 50 % отъ офицерите нѣма да видятъ казармата. Вие може да сте чели въ в. „Телеграфъ“, че Военниятъ Министъръ е заповѣдалъ да се даватъ отпуски на офицерите, за да си отпочинатъ отъ много тежкия трудъ. Споредъ мене, по-право би било, ако бѣ казано: да се дадатъ отпуски на офицерите, за да се разхождатъ вътрѣ и вънъ отъ България, защото отъ много лежене може болестъ да ги хване.

Военното училище отъ 23 години насамъ пуска по 100 и повече офицери всѣка година и на всичките намиратъ работа. Има стари офицери, но нѣма за тяхъ съответствующите длѣжности. Военниятъ Министъръ съ единъ указъ имъ намира: дѣли полка на 2 и отъ 12 ги прави на 24 и съ туй намира работа на 12 полковника; слѣдъ туй изведнажъ Военниятъ Министъръ, пакъ съ указъ, отдѣля по 100—120 души отъ полкъ и отъ тяхъ прави нови 12 полка, именува ги резервни и съ туй отваря мѣсто пакъ на други 12 полковника, на 12 майора и на около 200 души оберъ-офицери. Сега имаме и генерали. За да имъ се намѣри работа, закриватъ се шестте бригадни управления, които по-рано съществуваха, и ги преименуватъ на дивизии, и генералите ги назначаватъ дивизионни началници. Но има повече генерали, откогато дивизии, та за да имъ намѣри мѣсто Военниятъ Министъръ — той е длѣженъ да имъ намѣри мѣсто, пъкъ аслжъ нему това е работа и за него това е лесно — създава генера-

ленъ щабъ, пѣхотна, кавалерийска, артилерийска, военно-инженерна и още други инспекции, които не помня по-напрѣдъ да съществуваха въ войската, и въ всѣка инспекция назначава по цѣль пѣтъ отъ щабъ офицери и главниятъ началникъ на всѣка инспекция е генералъ съ червени лампази. Офицерскиятъ персоналъ расте постоянно и наплодиха се още полковници. Военниятъ Министъръ възстанови пакъ бригадите, но сега, вмѣсто 6, станаха 12 и съ това отвори мѣсто още на 24 щабъ-офицери: 12 полковници и 12 подполковници. Но има още много оберъ-офицери и Военниятъ Министъръ намира и на тяхъ мѣсто. На всѣки ротенъ командиръ — рота съ 40—50 души — дава помощникъ, капитанъ, вънъ отъ двамата полуротни командири, поручикъ и подпоручикъ, които съществуватъ. Това раздробление се прави сѣ при същата численостъ на войската. Толкова войска бѣше, когато бѣха 12 полка съ по 16 роти, и тогава войската бѣше, споредъ мене, по-дисциплинирана и по-добре обучена. Това раздробление на войската на съвсѣмъ дребни части не е съ нѣкаква благородна цѣль, а да се отвори мѣсто на нѣкои висши офицери.

Г-да народни представители! Може би г. Военниятъ Министъръ да възрази, че така разпрѣдѣлена нашата войска, много лесно и бързо може да се мобилизира. Ако съгнетимъ пѣхотните полкове въ 12, както бѣше по-напрѣдъ, азъ мисля, че пакъ лесно и бързо ще могатъ да се мобилизиратъ. При 12-те полка пѣхота ще имаме 192 роти и, въ случай на мобилизация, отъ всѣки двѣ роти можемъ да образуваме полкъ съ 4 или 5 дружини. Така раздробена нашата войска, която, споредъ както е въ бюджета, възлиза на около 37—38 хиляди души, има 2.400 души офицери, ще рече на всѣки 17 войника има по единъ офицеръ. На същите 17 войника има единъ свръхсроченъ унтеръ-офицеръ и пакъ на същите 17 войника има двама срочни унтеръ-офицери, които съ единичките най-близки учители на младия войникъ, така щото, на всѣки 4 войника ние имаме по единъ началникъ за учителъ. Е, моля ви се, г-да, ако единъ учителъ, който прѣподава въ първо отдѣление, може да прѣподава на 40—50 сополови дѣца, то защо единъ воененъ учителъ да не може да учи 8—10 войника, които умствено стоятъ, разбира се, много по-високо отъ учениците. Азъ мисля, г-да народни представители, ще се съгласите съ мене, пъкъ и самиятъ г. Министъръ, който е българинъ, трѣбва да се съгласи, щото всѣка пѣхотна рота да има най-малко 128 души войници, а не както сега 60—70, а сега може би и 20 да нѣма. Ако се съгласи на това, ние отъ пѣхотата, при сегашната численостъ споредъ бюджета — 26.319 души, можемъ да съгнетимъ войската и да имаме слѣдующите части: отъ 26.319 души войници, като поставимъ по 128 души въ рота, ще имаме 208 роти; отъ тези 208 роти 4 роти да образуваме Силистренския гарнизонъ и 3 дружини или 12 роти

да бъдат погранични, а останалите 192 роти ще съставляват 48 дружини, съгласно по 4 роти дружината; тези 48 дружини да образуват 12 полка, като съгласно 4 дружини въ полк, както бѣ преди 10—12 години, когато бѣха пакъ толкова войници, колкото сѣ и сега. И най-послѣ, като поставимъ 4 полка подъ надзора и инспектирането на единъ началникъ, ние ще имаме 3 дивизии. Като се съгласимъ съ тази норма, ние ще имаме: 1) вмѣсто шестъ дивизии съ 42 офицери, повечето щабъ-офицери, три дивизии съ 12 офицери, съгласно по три души офицери въ дивизионно управление, а не по 7, както е сега; 2) вмѣсто 36 полка съ 36 полковника, ще имаме 12 полка съ 12 полковника — Силистренскиятъ гарнизонъ и пограничните роти съставляватъ отдѣлни части; 3) вмѣсто 36 подполковници, заведующи мобилизационната частъ, ще имаме 12; 4) вмѣсто 60 души майори дружинни командири, ще имаме 48 майори; вмѣсто 246 капитани ротни командири, ще имаме 208 капитани; вмѣсто 738 субалтернъ-офицери, по трима въ рота, ще имаме 416 субалтернъ-офицери, по двама въ рота; вмѣсто 60 санитарни лѣкари, ще имаме 24 санитарни лѣкари, по двама въ полкъ, и ще имаме, вмѣсто 1.335 офицери, както е сега въ пѣхотата, само 796 офицери, т. е. съ 540 офицери по-малко. Ще имаме още и вмѣсто 1.032 взводни унтеръ-офицери 832, и вмѣсто 294 фелдери — 208.

Кавалерията азъ съмъ на мнѣние да се съгисти и тя въ три полка, намѣсто 4, като има всѣки полкъ по 5 ескадрона и въ всѣки ескадронъ като има по 4 субалтернъ-офицери. И така отъ кавалерията ще имаме да намалимъ около 90 души офицери, а като направимъ подобно намаление и за останалите родовѣ оружия, ще намалимъ офицерския персоналъ най-малко съ 40—50%, които безъ ущърбъ би могли да се уволнятъ въ запасъ на армията и при една мобилизация да се викатъ. Ние нѣмаме, г-да народни прѣдставители, материална възможность да държимъ въ мирно врѣме толкова офицери, колкото сѣ нужни въ военно, и да плащаме толкова скъпо за нѣкаква прѣдполагаема война, която надали ще може да дойде прѣзъ тѣхния животъ. Дотукъ азъ казахъ нѣколко думи за съкращението на служащите.

Относително намалението заплатите на чиновниците, азъ бѣхъ и по-прѣди на мнѣние, щото на всички чиновници, граждански или военни, да се намали пропорционално, споредъ голѣмината на заплатата, но понеже вие не направихте това, за да не изгубите депутатските мѣста, то азъ ви моля поне сега, при извънредно голѣмитѣ офицерски заплати, да направите едно намаление, и то отъ майоръ нагорѣ, като поставите заплатите имъ така: майоръ, вмѣсто 5.400 л., както сега получава, да получава 4.500 л.; подполковникътъ, вмѣсто 6.000 л. — 5.000 л.; полковникътъ, вмѣсто 8.100 л. — 6.000 л.; генералътъ, вмѣсто 12.000, л. — 8.000 л.; санитарниятъ майоръ, вмѣсто 4.000 л. — 3.900 л.; санитарниятъ подполковникъ, вмѣсто 7.200 л. —

5.000 л. Гарнизонните на офицерите въ Софийския гарнизонъ азъ съмъ на мнѣние да се отхвърлятъ и моля г. г. народните прѣдставители да се съгласятъ съ мене въ това отношение. Въ другите части азъ съмъ напълно съгласенъ съ мнѣнието на г. Ризова и моля г. г. народните прѣдставители да го приематъ.

Прѣдседателътъ: Моля, изпратѣте писмено вашето прѣдложение, г-нъ Виячевъ!

Д. Петковъ: Г-да прѣдставители! Ако станехъ да кажа нѣколко думи върху военния бюджетъ, то го правя не толкова да защитя г. Военния Министръ и военния бюджетъ, защото той ще се защити самъ, но за да кажа нѣколко думи на адресъ на г. Бѣлинова, който съвършено несправедливо се обърна къмъ мене сега, когато не азъ го атакахъ, а г. Ризовъ. И ако азъ бѣхъ на мѣстото на г. Ризова, своеобразенъ депутатъ, и излъчхъ като опозиция на кабинета да му правя спѣнка и да укорявамъ членовете на днешния кабинетъ въ противорѣчия между думите и дѣлата. г. Бѣлиновъ може да бже увѣренъ, че щѣхъ да извадя много повече работи, и неговите увѣрения: „ето азъ казахъ туй и туй и че нѣма противорѣчие“ нѣмаше да бждатъ достатѣчни да ви убѣдятъ, защото протоколите сѣ напечатани. (Министръ И. Бѣлиновъ: Азъ отъ протоколите прочетохъ!) Недавна г. Каравеловъ Ви извини съ едно друго оправдание, като каза: „г. Бѣлиновъ бѣше много младъ.“ (Министръ И. Бѣлиновъ: Азъ бѣхъ ли тукъ на масата?) Не бѣхте. Въ опозиция Вие бѣхте единъ виденъ членъ на една партия, която има свои начала и програма, и когато Вие и г. Каравеловъ говорихте миналата година за намаления и реформи, мисля, че вие бѣхте много добри провикнати отъ това, което говорихте, защото иначе не мога да си обясня какъ можехте да излъзете на трибуната да говорите толкова на дълго и да указвате на цѣлъ редъ реформи по организацията на Военното Министерство, безъ да сте се убѣдили отъ тѣхната нужда. Значи, имали сте извѣстна идея за извѣстни реформи, която сте искали да приложите, и ако днесъ не я прилагате, извинието Ви, че малко врѣме сте имали и пр., не е оправдание. Но хайде да кажемъ, че е оправдание. Азъ бихъ прѣдпочелъ да не казвате, че засега ви било малко врѣмето и че оставате да направите нѣщо повече наесенъ, прѣдпочитахъ, казвамъ, да не казвате така, защото и тогачъ нищо нѣма да направите, а да признаете, че военниятъ бюджетъ и нашата военна организация върви по една система и не може да се измѣнява по прищѣвките на тогачъ или оногачъ — каквото и да говорите Вие въ Събранието; защото тия, които управляватъ войската, иматъ закони на ржката си, тръгнали сѣ по единъ пътъ, войската е вече дошла до едно положение по организацията си, и вие, каквито и обещания да давате, не може да я реорганизиате така, както гово-

рихте. Едно нѣщо може да направите: да я разстроите и ако Вие и г. Министра дойдете до убѣждение, че трѣбва да се приеме програмата на г. Цанкова — да се намали ефективна на армията на 5.000 души и да бѣде армията една маса, неснабдена съ всички припаси, облѣкло и пр. — това бихте могли да постигнете, но за туй трѣбва да имате едно такова окръжающе България политическо положение, което би позволило на Събранието да направи това — да разстрои армията, — ако му позволят, разбира се. Менѣ ми се струва, обаче, че така както стоимъ днесъ, каквото е нашето положение на Балканския Полуостровъ сега, вие сами ще се съгласите — и това сте го разбрали, — че не е възможно да се намали армията, както мислите и както обѣщавате, и че армията, при това наше положение, трѣбва да бѣде силна и готова всѣки пътъ за случайноститѣ, които могатъ да се появятъ. И ако има едно нѣщо да кажа на г. Военния Министръ — защото той нѣма нужда да защищавамъ бюджета му, азъ съмъ за неговия бюджетъ — въ упрекъ, то е, че той, както и другитѣ министри, нѣма куража да излѣзе да каже какво трѣбва да се направи за нашата войска, която държимъ, какви нужди има тя отъ облѣкло, припаси, коне и пр., а минава мълкомъ; защото съ тая сума, която прѣдвизжда той, не може издържа такава голѣма армия, каквата имаме. И азъ съмъ увѣренъ, че г. Военниятъ Министръ ще дойде наесенъ съ единъ свръхсметенъ кредитъ да иска увеличение на неговия бюджетъ. Азъ затова, казвамъ, бихъ го упрекналъ и бихъ прѣдпочелъ да излѣзе съ точенъ бюджетъ да ни прѣдстави това, което му трѣбва за войската, която държимъ, за облѣкло, за храна и пр., и да каже: г-да, не двадесетъ милиона, а 25 милиона ми трѣбватъ, и, ако изнася на Събранието, тогава то ще каже, че може да ги отпусне, или ако му не изнася, нѣма да ги отпусне, или ако не позволява нашето финансово положение да държимъ такъвъ контингентъ войска, тогава ще се доберемъ до други източници, както правимъ и сега, но да не отслабаме въ военно отношение, защото сме окръжени отъ неприятели.

И сега негова милостъ, който реформираше миналата година цѣло едно Военно Министерство, начете ни нѣколко работи, които ние направихме по администрацията. Значи, ние диригъ отъ всѣка една страна да направимъ економии, но тамъ, дѣто намираме за необходимо нужно, а отъ тѣзи економии да можемъ да поддържаме една силна армия. Не го казвамъ за ваша угода, но и вие признавате, че войската трѣбва да стои непокохнатата. И азъ съмъ увѣренъ, че каквото и да обѣщавате сега, наесенъ нѣма да го поддържате, защото като дойдете още малко министри и дойдете наесенъ съ бюджета, бюджетътъ ви ще бѣде другъ: отъ армията мжчно можете да правите намаления. Поне тъйвъ е моя възгледъ, че при такова едно положение и вие не бихте се рѣшили да разстройвате войската. И нѣма съмнѣние, проникнати отъ едно

сѣзнание, че ние трѣбва да имаме добра войска, че това го изисква Отецеството и че войската е, която ще защищава това Отечество и неговата независимостъ, вие сами не ще искате да се отбивате отъ този редъ на работитѣ въ военната организация, който е вече установенъ. Може би, да има нѣкои недостатѣци въ тая организация, но ние нѣма да ги поправимъ тукъ. Г-нъ Виячевъ ни чете тукъ цѣлъ редъ реформи, както и г. Милановъ. Нито г. Виячевъ, нито г. Милановъ, нито г. Ризовъ, нито азъ ще наредимъ войската, както трѣбва; тамъ има хора, които знаятъ и нареждатъ работата, които иматъ закони на рѣцѣтъ си, които сж учили по тая частъ и, което тѣ прѣдставятъ, него трѣбва да присмаме. Нашето право е да отпуснемъ или не исканата сума. Ако не искате да я отпуснете, дайте ни мотиви, да не държимъ толкова войска. И въ такъвъ случай Военното Министерство по-добръ ще разбере какво искате, като му кажете: толкова войска искаме да се държи, а не толкова, отколкото да му казвате: на генерала толкова заплата, на другъ толкова. Съ това вие бъркате, а не поправяте. Военното Министерство е проникнато по-добръ дѣ трѣбва да се намали. Да намалимъ заплатитѣ на военнитѣ повече отъ това, което е показано, дори и на генералитѣ, ще бѣде много несправедливо, защото въ другитѣ армии военнитѣ получаватъ много по-голѣми заплати. И ако повдигате сега въпросъ за намаление на заплатитѣ, то е защото, като бѣхте опозиция, обѣщавате много неизпълними работи. Г-нъ Ризовъ, като независимъ демократъ, има куража да поддържа и тукъ мнѣнието си, но другитѣ отъ васъ нѣмаха този куражъ. Напротивъ, г. Кнжовъ каза, че една партия, която е проповѣдвала едни извѣстни начала въ опозиция, трѣбва да признаемъ, че, като дойде на властъ, не може наведнажъ всичко да приложи. Азъ му благодаря за туй самопризнание, но това не е оправдание. Трѣбваше по-малко да обѣщавате и лѣжете. Г-да! Тия, които сж правили военния бюджетъ, които сж опрѣдѣляли заплатитѣ, гледали сж по-далеко и много по-ясно на работата, не сж си играли и не сж го правили подъ влиянието на партизански съображения, а отъ необходима, сѣзната нужда.

Историята за създаването и увеличението на войската е извѣстна, тя върви по извѣстенъ редъ и, вѣроятно, ще дойде единъ денъ, когато военниятъ бюджетъ ще бѣде, вмѣсто намаленъ, много повече увеличенъ, отколкото е сега, ако военнитѣ министри се рѣшатъ да искатъ това, което е необходимо за войската. Ще дойде тѣй сжщо врѣме, когато ще потрѣбватъ 15—20.000.000 л. за прѣвъоръжаване, припаси, облѣкло и пр., защото, споредъ моитѣ свѣдѣния, отъ 7—8 години войската не е купувала нищо за прѣвъоръжаване и облѣкло; изстрѣляла е патрони, гранати при годишнитѣ стрѣлби и не си ги е набавила. Единъ денъ ще се иска да се набави, и каквото и да е вашето мнѣние,

накъ ще го дадете, защото, щомъ държимъ такава войска, трѣбва да има и припаси, и облѣкло и пр. Не може Военниятъ Министъръ въ случай на война да я извади като башибозуци, единъ да носи на гърба си черга, а другъ съ шинелъ. И азъ имамъ основание да говоря това, че нѣмаме припаси, защото зная, че недавно, когато се появи конфликтътъ съ Ромъния, имаше прѣдписание, щото новобранцитъ да си взематъ отъ дома си ризи, гащи, куртки, цървули и пр. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: А и хлѣбъ!) Това показва, че ако се събере единъ день войската, нѣма да има достатъчно припаси и облѣкло. Затова азъ казвамъ, по е прѣдпочтително и Военниятъ Министъръ, и Камарата да говорятъ лице съ лице, открито, какво трѣбва за една войска, каквато държимъ, и каквото е нужно, да го направимъ сега, защото такава е политическото положение, което ни принуждава да имаме всѣкога готова войската си. Ако ли пъкъ мислите, че трѣбва да се намали тая войска, което азъ не допускамъ сега, както вѣрвамъ и Военното Министерство нѣма да допусне — можете да си кажете открито. Но азъ вѣрвамъ, че сега и ние, и всички сж дошли до убѣждение, че другъ път нѣма, освѣнъ тоя, който ние сме ви начертали. Каквито приказки да се приказватъ тукъ, тѣ ще си останатъ само приказки, а военниятъ бюджетъ ще се вотира, както е прѣдставенъ отъ комисията. Виждамъ и азъ, че не ви е приятно, но ще го приемере. Г-нъ Кънчовъ много нагледно ви го каза отъ трибуната: пълото Народно Сѣбрание е въ настроение да се направятъ економи, но нѣма какъ, Правителството го иска и нѣма освѣнъ да го приемемъ. Това, което сте говорили въ оппозиция, сега не прилича да го говорите тукъ, нито може да го осъществите: домашната смѣтка не уйдисва на чаршийската, както казва пословицата. Дрогояче не може, освѣнъ по този пътъ да вѣрвите.

Нека ме извини г. Бѣлиновъ, че се обръщамъ къмъ него — азъ имамъ особено уважение къмъ него, — но той ме прѣдизвика. По-рано, въ оппозиция, той говорѣше друго, но сега виждамъ, че мисли друго-яче. Не мислѣхъ да го изобличавамъ въ непослѣдователностъ, но той самъ го иска. Г-нъ Бѣлиновъ дори хвърли упрекъ на мене, като каза, че азъ съмъ непослѣдователенъ! Ако той вади това заключение отъ туй, че днесъ по извѣстни въпроси азъ гласувамъ за извѣстни правителствени проекти, тогава той криво ме разбира или хичъ не ме разбира. Азъ ви казахъ, че за всѣка разумна работа, както и за този бюджетъ и други, прѣгърнати отъ миналото Правителство проекти, азъ ще вдигамъ ръка, защото азъ нѣмамъ намѣрение да правя улична оппозиция и прѣпятствувамъ, дѣто трѣбва и не трѣбва. Това може да ви се види странно, защото то е първо явление въ нашия парламентаренъ животъ, но азъ, повтарямъ, не желая да правя улична оппозиция. Азъ искамъ да ви дамъ примѣръ, че може да се води една разумна оппозиция! И отъ четири мѣсеца какъ засѣдаваме, всички сте сви-

дѣтели на това, че азъ не съмъ прѣчкалъ на Правителството. Наопаки, гласувалъ съмъ за всички разумни мѣрки. Така щото, туй, дѣто ме упрекава г. Бѣлиновъ, че съмъ непослѣдователенъ, то не е непослѣдователностъ, а е разумна оппозиция и политически тактъ. Ние помагаме на Правителството тамъ, дѣто виждаме, че то прѣгърща извѣстни наши дѣла, както е случалъ съ войската, за която казвахте, че ще я намалите, а сега вѣрвите съ насъ. Като е тѣй, нѣма освѣнъ и азъ да ви ръкоплѣща, че сте поумнѣли и сте съзнали, че ние сме разбирали по-добре отъ васъ отечественитѣ интереси.

Министъръ И. Вѣлиновъ: Г-да народни прѣдставители! Като оставямъ на страна общата тенденция въ рѣчта на г. Петкова и въпроса за намалението ефектива на армията, азъ съмъ длъженъ да призная, че почти въ нищо не различавамъ отъ него, освѣнъ въ едно. Наистина, въ качеството си на членъ отъ оппозицията поддържалъ съмъ, че нашата армия може да струва на държавния бюджетъ по-евтино: при сжщитѣ условия, при сжщата бойна готовностъ, тя може да струва на Държавата по-малко — въ този смисълъ реформи сж възможни; но тия реформи не ставатъ нито въ 4 дена, нито въ 4 мѣсеца. Никакво противорѣчие, прочее, у мене нѣма. И нека г. Петковъ бжде увѣренъ, че ако единъ день би дошло врѣме да изгѣкне едно такова противорѣчие въ думитѣ и дѣлата ни, ние ще имаме куража или да го признаемъ, или да се оттеглимъ. Въ дадения случай, обаче, азъ не признавамъ никакво противорѣчие, защото го нѣма. Въ всичко останало ние сме съгласни съ г. Петкова и ето защо той, мисля, поддържа Правителството.

Д. Христовъ: Слѣдъ всичко това, което се каза, на мене остава да кажа много малко. Азъ ще направя само нѣколко бѣлѣжки на г. Петкова, и нека ми позволи, защото и азъ се числя къмъ една група, въ която не веднажъ съмъ заявявалъ, че при условията, въ които живѣемъ на Балканския Полуостровъ, азъ съмъ единъ отъ ония, които се числятъ въ привърженицитѣ на една силна и голѣма армия дотогава, докогато оставатъ висшитѣ, голѣмитѣ политически въпроси, неразрѣшени. Обаче, най-голѣмата армия е свързана съ другъ не по-малко важенъ въпросъ — економическото и финансово положение на страната. Една армия може да е силна тогава, както забѣлѣжи и г. Петковъ, когато разполага съ всичкитѣ материални срѣдства и е готова да изпълни своята задача. Ако това е тѣй и ако отъ финансирѣта на държавата зависи много, за да може да се постави армията въ благоприятни условия, за да може да разрѣши окончателно своята задача, ако финансовото положение е много важно и не можемъ да го игнорираме, то нека ми бжде позволено да кажа, че на врѣмето вие направихте, може би, твърдѣ много за влошаването на това по-

ложение, щото съ правилното развитие на нашитѣ економически и финансови сили да дадемъ едно нормално развитие на военния бюджетъ, който да може да се подхранва съ естественитѣ сили на Държавата и да може въ своето нормално, естествено развитие, да удовлетворява постепенно, всѣка година, увеличающитѣ се нужди на армията. Азъ мисля, че армия не може да има въ една банкрутирала държава. Не е мислимо, че тя ще изпълни своята задача, ако днесъ се намира въ едно положение, когато за най-елементарнитѣ нужди нѣма срѣдства. Слѣдователно, нека не се повръщаме къмъ миналото, защото ако е въпросъ да четемъ уроци, ако е въпросъ да ни казватъ: „ние ще поддържаме Правителството, когато върви по нашия път“, азъ ще кажа, че нашиятъ пътъ бѣше лошъ, нашиятъ пътъ бѣше опасенъ, защото въ областта на финанситѣ направихте твърдѣ малко. Не е работа да обезпечите армията за моментъ отъ политически и партизански причини, а да осигурите на армията бѣджиче финансово добро, за да може съ течение на врѣмето да удовлетворява своитѣ нужди, полека и нормално да се развива нейниятъ бюджетъ. А отъ тази гледна точка — ако се изхожда отъ пошироки държавни възгледи, — менѣ ми се струва, вие направихте погрѣшка и услужихте твърдѣ малко на армията. Слѣдователно, желалъ бихъ въ Камарата, когато се разисква тоя въпросъ, да не разгрѣщаме миналото, защото ще отидемъ въ противно заключение.

Слѣдъ тая бѣлѣжка, азъ ще се присѣдиня къмъ ония, които отхвърлиха съ негодувание онази мисль, която се провеждаше въ нѣкои отъ насъ, че между армията и между народа или българскитѣ граждани сѣществувалъ антагонизъмъ. Това не е вѣрно. Не може да има антагонизъмъ, а лицата, които употребяватъ тия думи, прибѣгватъ къмъ тия маниери, къмъ тия срѣдства, за да могатъ за партизански интересъ да въвеждатъ този раздоръ, и азъ мисля, че тия хора, именно, услужватъ най-слабо и най-лошо на армията.

Г-да народни прѣдставители! Рѣчитѣ, които често пкти чуваме отъ уважаемитѣ лидери на Народно-либералната партия, и въ случая даже, не сѣ такива, които да внесатъ елементъ за уяснение на въпроса; не сѣ такива да уяснятъ, отъ държавна гледна точка, нуждитѣ на армията, но иматъ изключително тенденцията, като казватъ „вие вървите въ нашия път“, да кажатъ: „ние сме привилегирани защитници на армията“. Това не е дѣло на държавни, а на партизански интереси. Азъ възставамъ противъ това. (Д. Петковъ: Туй искамъ, де!)

Г-да народни прѣдставители! И азъ принадлежа къмъ онѣзи, които мислятъ, че не трѣбва да си играемъ съ голѣмитѣ въпроси. Къмъ тѣхъ принадлежи и въпросътъ за армията. Азъ не сподѣлямъ онѣзи възгледи, които се изтъкнаха отъ нѣколцина г. г. оратори отъ трибуната, такова урѣзване да направимъ и така да реформираме армията. Азъ

ще ви попитамъ: кждѣ е нашиятъ мащабъ? Ще ви попитамъ: кждѣ е нашиятъ критерий по единъ чисто финансовъ и политически въпросъ? Оставѣте, прочее, на Правителството, като разполага съ необходимата опитностъ и практика, съ свѣдѣнията и нужнитѣ знания, каквито за тоя въпросъ ние нѣмаме, да го разрѣши основателно, ако считаме, че този е единъ отъ важнитѣ въпроси въ нашата държавна организация, и ако не искаме утрѣ нашитѣ наслѣдници да измѣнятъ тия реформи; ако не искаме утрѣ, когато дойде друго правителство, да измѣни отново законоположенията и реформитѣ, които бихме направили. Отъ тази точка зрѣние, азъ мисля, че идентѣ и мислитѣ, които съмъ изложилъ, не противорѣчатъ съ туй, дѣто искаме отлагане за единъ, два или четири мѣсеца. Защото имаше партии, за които врѣмето бѣше нужно да влѣзатъ въ противорѣчие съ дѣлата си и думитѣ си, а заради насъ това врѣме има друго значение; това врѣме заради насъ е нужно да прѣминемъ отъ думи къмъ дѣла, като мислимъ, че сериознитѣ държавни въпроси има нужда да се разглеждатъ основателно, а не дѣтински, за да не компрометираме армията и положението на най-върховното учреждение въ страната — Народното Собрание.

Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ за генералскитѣ заплати, въпросътъ за заплатитѣ на щабъ-офицеритѣ, бѣше веднажъ — ще кажа — защищаванъ отъ нѣкои лица лицемѣрно въ името на партизански интереси, а не въ името на държавни интереси. Този въпросъ, казвамъ, има по-скоро психологическо значение, отколкото въ дадения моментъ важно държавно, важно фискално значение. Защото, като даже сподѣлямъ за минута възгледитѣ на тѣзи, които казаха: ако е въпросъ да намалимъ бюджета, за да можемъ да постигнемъ едно равновѣсие между разходитѣ и приходитѣ; ако е думата да направимъ намаление въ различнитѣ отрасли на нашето управление, прѣдъ видъ кризата, която прѣкарва страната, защо не се съгласите да направимъ такова урѣзване на генералскитѣ заплати, както и на другитѣ чиновници — азъ ще отговоря: да, г-да народни прѣдставители, и азъ мисля, че тоя въпросъ трѣбва да бѣде уреденъ, но той ще бѣде уреденъ окончателно и основателно въ бѣджиче съ онзи щатъ, за който говориха. Г-нъ Петковъ и г. Ризовъ се съмнѣватъ, дали ще бждемъ тукъ въ идущата сесия. На това има да кажа: за такава реформа има нужда отъ врѣме и нека носятъ грѣха, ако тази реформа не се изпълни, ония, които ще станатъ причина да не се внесе. Но азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че и въ идущата сесия ние ще дойдемъ и ще дойдемъ съ мѣрки и мѣроприятия, които ще бждатъ въ духа на програмата и думитѣ, които сме проповѣждали; защото, ние сме проповѣждали това, което може да се изпълни, а не че данѣци нѣма да се плащатъ. Това сѣ само инсинуации.

Че въпросътъ за генералскитѣ заплати нѣма държавно значение, азъ ще ви посоча сега, че даже

ако го разширимъ и за щабъ-офицерскитѣ заплати, той нѣма онова фискално значение, за което говоримъ. Ако искате да разсждаваме, да обмислимъ сериозно, държавнически — дайте да обмислимъ; ако ли мислите да говоримъ отъ името на желаниа и увлѣчения — дайте, но да знаемъ, че говоримъ не държавнически, а въ името на симпатии и увлѣчения. Като взимамъ нормата, която е станала притча въ язицѣхъ, за намаление щабъ-офицерскитѣ заплати, която норма бѣше предложена отъ г. Миланова на 10%, а отъ други на 12%, азъ ще отида по-надалечъ — на 15%, — ето какъвъ ще бѣде резултатътъ: майоритѣ всички получаватъ 685.000 л. крѣгло, подполковникитѣ, заведующи домакинството, получаватъ 390.000 л., подполковникитѣ друга категория — 257.000 л., полковникитѣ полкови командири — 250.000 л. и другитѣ полковници въ армията — 239.000 л., а всичко по бюджета за 1900 г. имаме 1.800.000 л. Ако вие направите намаление съ 10%, ще имате 180.000 л.; ако намалите и генералскитѣ заплати, ще имате економия 24.000 л.

Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ, най-важниятъ въпросъ, който трѣбваше да бѣде разрѣшенъ отъ Министерството — да даде единъ уравновѣсенъ бюджетъ, — по мнѣнието на мнозина, въ числото на които влизамъ и азъ, е рѣшенъ. Въпросътъ за економии отъ 150—170.000 л., реализирани отъ намаление на щабъ-офицерскитѣ заплати, нѣма да има това значение, и азъ ако днесъ заявявамъ високо, че по този въпросъ не искамъ да говоря, като оставямъ окончателното му уреждане съ щата, ще го кажа затуй, г-нъ Ризовъ, защото тукъ считатъ, че сж дошли партии, и единъ отъ публичнитѣ прѣдставители на това течение е и г. Петковъ, които искатъ да служатъ не на високитѣ интереси на армията, а искатъ да я провокиратъ и да я нападнатъ. Ние не искаме това. Ние искаме да докажемъ, че разбираме тѣзи висши интереси на армията, искаме да гледаме на нея не съ тия очи, съ които гледа г. Петковъ, съ очитѣ на единъ партизанинъ, а искаме да гледаме на армията като на едно тѣло за разрѣшение на онѣзи високи исторически задачи, за които Вие, г-нъ Петковъ, често сте говорили и сте водили политика, която ги е изключавала. (Гласове: Вѣрно!) Г-да народни прѣдставители! Отъ тая гледна точка, по економията отъ 150.000 л., която възбужда толкова неудоволствие, съ която се експлоатираше отъ враждебни намъ лагери, за която се поведоха агитации, азъ мисля, че по-високи държавни интереси ни заставятъ да кажемъ: нека оставимъ на Правителството да уреди тоя въпросъ съ закона за щата на чиновникитѣ и да го уреди окончателно, и да докажемъ, че ние идемъ въ Народното Сѣбрание не за дребни работи, но за много по-важни държавни интереси. (Д. Ризовъ възгласява нѣщо.) Г-нъ Ризовъ! Ето какво ще отговоря на Васъ: когато ще искате да разрѣшавате голѣми въпроси въ Държавата, не дѣйте забравя

едно нѣщо — Вие постигвате малко дѣтински: — цѣлъ редъ мѣроприятия ще трѣбва да се прокарать, цѣлъ редъ законоположения трѣбва да се приготвятъ, които да подготвятъ почвата за прогресивни реформи, а Вие искате това отведнажъ. Това Ви уличава не като държавенъ мъжъ. (Д. Ризовъ: Кажете какво говорихте завчера въ комисията.) Всички бѣлѣжки, които правѣхъ въ комисията, направихъ и тукъ. Тукъ е Военниятъ Министръ и нека той каже какво съмъ говорилъ.

Г-да народни прѣдставители! Свършвамъ, като казвамъ, че многошумниятъ въпросъ за економии по Военното Министерство, специално по намаление заплатитѣ на щабъ-офицеритѣ, въ фискално значение има само тая смисълъ, че ще даде 150—160.000 л., но азъ мисля, че всинца ние ще бждемъ готови да ги хвърлимъ, само за да покажемъ, че не сме провокатори, а гледаме на работата много по-широко и държавнически. Като свършвамъ, изказвамъ съжаление, че по такъвъ важенъ въпросъ специалиститѣ, които сж наши другари, мълчаха прѣзъ всичкото врѣме, което не е хубаво и е нежелателна практика въ нашия парламентаренъ животъ. (Ржкоплѣскане.)

Прѣдсѣдательтъ: Г-нъ Влайковъ има думата. (Гласове: Нѣма го!)

Г-нъ Цанковъ има думата.

Д. Цанковъ: Г-да народни прѣдставители! Вие изслушахте нашитѣ депутати тукъ, нашитѣ оратори, да ви убѣждаватъ за военния бюджетъ, за военнитѣ работи. Не нашето Народно Сѣбрание, ами народнитѣ сѣбрания по всичкия свѣтъ, отъ насъ много по-високи, не сж уредили военния въпросъ и сж викнали „аманъ“. Казали сж така: колко ви трѣбва на година? — 20.000.000, 30.000.000, 40.000.000 и гледатъ споредъ чергата си, могатъ ли да дадатъ 20.000.000 или 30.000.000. Нѣкъдѣ за 5 години го иматъ, въ Германия, напр., за 7 години го иматъ, и всѣка година нѣма да разглеждатъ военния бюджетъ, защото Народното Сѣбрание не може да излѣзе на глава съ военната каста. Тя е една каста, това не трѣбва да го отказвате, и то си е твърдѣ естествено. Никой другъ не може да имъ покаже какъ трѣбва да се наредятъ тѣ вътрѣшно, какъ трѣбва да се управляватъ, освѣтъ тѣхнитѣ членове, сир. кастата. Затуй напразно е да си губимъ врѣмето да говоримъ и да слушаме нѣкой независимъ башибозукъ, (Смѣхъ.) и не знаемъ какъвъ си. (Д. Ризовъ: Дѣдо Цанковъ! Моля ти се, защото проповѣдваше намаление на войската?) Моля ти се, чакай; азъ ще се изкажа.

Прѣждеговорившиятъ искаше да каже на Министерството, че напразно то се извинява, че 4 мѣсеца не му били достатъчни, за да може да направи онова, което е трѣбвало да направи. Това може да се казва на дѣца, а не и на хора, които на практика знаятъ, че не е така. Азъ ще ви кажа само единъ случай съ мене. Въ 1883 г. —

вие знаете, че до 1883 г. имаше пълномощия — въ пълномощията бѣха направили тъй, каквото сега, и до основаването на сегашното Министерство, като захванешъ отъ Стамболова, отъ Стоилова, отъ Радославова и пр., тъй вървѣше. Тѣй бѣше и тогазъ, въ 1883 г. Нейсе. Въ 1883 г. вие знаете, че бѣха ме сюрдисали въ Враца, но работитѣ дойдоха така, щото Князь Батембергъ трѣбваше да ме повика и да ми поплаче малко нѣщо, та да приема да състави едно Министерство. Добрѣ, съставихъ го както и да е, и Народното Събрание бѣше свикано; слѣдователно, свикано Народното Събрание, трѣбваше да се приготви бюджетътъ — бюджетътъ вие знаете, че, споредъ закона, трѣбва да бѣде приготвенъ до свършването на августъ. Наистина, тѣ бѣха приготвени по всичкитѣ министерства. Една вечеръ, като министъръ-прѣдсѣдателъ, свиквамъ министритѣ и имъ казвамъ: да си донесете бюджетитѣ да ги прѣгледаме, да ги одобримъ и да ги внесемъ въ Народното Събрание. Вие знаете, че тогава бѣше Воененъ Министъръ Князь Кантакузенъ и той бѣше новъ, дошълъ бѣше тогазъ, когато съставихъ моето Министерство. Донесоха си бюджетитѣ, но на мойтѣ другари имъ казвамъ: тъй като Военниятъ Министъръ не е българинъ и той приврѣмнено се изпровожда тукъ, той не е отговоренъ за солидарността на Министерството, той е отговоренъ прѣдъ Народното Събрание само за военнитѣ работи, за Военното Министерство; слѣдователно, тукъ, въ Министерския Съвѣтъ, може да се намѣри само тогава, когато се разисква Военниятъ бюджетъ или нѣкой воененъ въпросъ, а по другитѣ въпроси въ Министерския Съвѣтъ той нѣма да се намира. Направихме по това едно постановление и Князь Кантакузенъ призна, че е така, и подписа се. Е, рекохъ, сега да захванемъ бюджетитѣ, да свършимъ съ Военния Министъръ и той да си иде, а пъкъ ние да разглеждаме нашитѣ бюджети. Казвамъ му: захвани. И захвана да чете, както сега нашитѣ. Чакай рекохъ: я ми кажи накрая какво има; сумата ми кажи. Казва 18.000.000 л. и нѣмъ колко хиляди още лева. Запомнете — 18.000.000 л.! И тогава България не бѣше съединена; бѣше само Сѣверна-България! Рекохъ: спри. Взехъ — имаше книжки напрѣдъ ми — направихъ едно 9 на книжката и казвамъ на другитѣ: съгласни ли сте, намѣсто 18, да туримъ 9? Съгласни сме. И казвамъ: „Княже, напиши това: намѣсто 18 тури 9“. Азъ казахъ и тъй направихме. Какво ще туришъ, генерали ли ще туришъ, полковници ли, отдѣления ли, бригади ли, каквото щешъ, само, намѣсто 18, тури 9 отдолу. (Смѣхъ.) Нейсе. Той каза, че тъй като бюджетътъ е прѣдставенъ на Княза и Князътъ го е одобрилъ, трѣбва да кажемъ това Нему. Нейсе, каза го на Княза. Князътъ ме вика и моли ме, плака ми и, най-послѣ, какво да направя: съгласихъ се до 11 — отъ 18½ на 11! Дѣто ще каже, че този министъръ въ 3 дена вѣтрѣ го направи отъ 18.000.000 и толкозъ хиляди лева на 11.000.000 л.

Е, какъ този министъръ можа да го направи, че г. Паприковъ отъ толкозъ години тукъ седи, сѣ това говори и досега не е направилъ това нѣщо? (Смѣхъ.) Нашитѣ министри 4 мѣсеца става какъ засѣдаваме, че не щатъ да накаратъ Военния Министъръ да направи както трѣбва! Какво ще каже това? (Ржкоплѣскане). Но защо го направихъ азъ това? Защото знаехъ, че като кажа на Народното Събрание, хубаво ли е или зло, ще го одобри и Военниятъ Министъръ не може да шавъ, но сега работата е, че имаме Министъръ-Прѣдсѣдателъ, дѣто не е постояненъ и не стои на едно; азъ вървамъ, че ако направѣше това, всинца щѣхме да го одобримъ (Гласове: Вѣрно!) И затуй, г-да, дѣто ви обѣщаватъ сега, че въ октомврий ще го направятъ, недѣйте ги върва! (Ржкоплѣскане. — Гласове: Bravo!) Ние трѣбва да си приготвимъ едно нѣщо за октомврий — да прѣмѣримъ чергата си и да кажемъ, че нашата черга е толкозъ. Ние за воененъ бюджетъ ще дадемъ 10, или 15, или 20.000.000 л. На ви толкозъ, пъкъ Военниятъ Министъръ, каквото ще, да направи. Напразно! Ние нѣма да имъ дадемъ да разумѣятъ, че колко полковници трѣбва да има, че не знаемъ какво да има, бригади ли трѣбва да има. Когато другитѣ Народни Събрания, отъ насъ много по-умни, поучени, не могатъ да имъ навиятъ, че ние ли ще имъ навиемъ? (Смѣхъ.) Нѣма да имъ навиемъ! Ето защо казвамъ, че да се приготвимъ на октомврий и да кажемъ на военнитѣ, какъвто щатъ бюджетъ да прѣдлагатъ, че нашата сума е толкозъ, повече не даваме: Щомъ имъ кажемъ това, тогазъ ще легнатъ. (Смѣхъ.) Ей туй искахъ да ви кажа.

А пъкъ това на Петкова, че трѣбва да имаме войска силна, тия сж бошъ-лафъ. Да имаме войска наредена, добръ научена, добръ облѣчена, добръ въоръжена, добръ платена, да, не съмъ противъ, ама да бѣде ей голѣма — велика, туй е бошъ-лафъ. (Ржкоплѣскане).

Д. Петковъ: Г-да прѣдставители! Само двѣ думи ще кажа въ отговоръ на Дѣда Цанковъ, за да не се забравя. Г-нъ Цанковъ, собствено, не каза друго нищо, освѣнъ това, което казахъ азъ, че всичко, което обѣщаватъ сега, нѣма да бѣде изпълнено, тъй че, и въ идущата сесия ще дойдемъ съ сѣщия бюджетъ и не може да се направятъ економии; защото, вървамъ, че Правителството се стреми да прави економии — виждамъ, че въ тая сесия направи нѣкои економии, — но че военниятъ бюджетъ ще бѣде намаленъ и окастренъ — това ми се струва, че не е вѣрно. Азъ мисля, наопаки, че ще излѣзатъ да искатъ отъ насъ свръхсметни кредити доста голѣми, за да държатъ армията, каквато трѣбва да бѣде. Азъ и по-напрѣдъ туй казахъ, когато правѣхъ упрекъ на г. Военния Министъръ, че той прѣдставлява единъ бюджетъ фиктивенъ, невѣренъ, и че той ще дойде да иска свръхсметни кредити наесенъ, защото сж тѣзи

суми, които прѣдвижда въ бюджета си, не се издържа една армия отъ 40.000 души.

Нѣма тукъ г. Христова, но той съвършено несправедливо се отправи къмъ мене и ми направи единъ упрекъ. Той скочи като ужиленъ и знамъ защо направи това. Защото разбра много добръ, че азъ зная, какво той е черталъ оная програма за намаление ефективна на армията. На неговитѣ инсинуации не искамъ да отговарямъ, защото, той, може би, много скоро ще отиде при Д-ръ Калевича — той е лудъ човѣкъ.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателтъ г. А. Краевъ.)

Т. Влайковъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ обѣщавамъ да не повтарямъ нищо отъ това, което е говорено досега, защото, дѣйствително, много нѣща се говориха.

По поводъ на бюджета по Военното Министерство се повдигнаха, собствено, три въпроса: единиятъ въпросъ е широкиятъ въпросъ за реорганизацията на армията; другиятъ въпросъ е малко по-тѣсенъ, който тоже засѣга организацията на армията, това е въпросътъ за изхвърляне на нѣкои излишни длѣжности и за реорганизацията, тъй да се каже, на върховното управление въ Военното Министерство; третиятъ въпросъ е въпросътъ за намалението заплатитѣ на нѣкои отъ по-виспитѣ офицери. Досега, които говориха, често пакти смѣсваха тия три въпроса и особено се смѣсваха въ възраженията на ония, които искатъ да се приеме бюджета, както си е. За общата или съществена реорганизация на армията, дѣйствително, не може да се настоява да се направи тя при разискването на единъ бюджетъ, нито пъкъ може да се иска да се направи такава реорганизация въ едно кѣсо врѣме. Прѣди двѣ години г. Бѣлиновъ е говорилъ по въпроса за общата реорганизация на армията, чрѣзъ която би могло да се спести една много голѣма сума, нѣщо около 5.000.000 л. Дѣйствително, такава реорганизация, както и той самъ е признавалъ, не може да се направи въ скоро врѣме, не може да се направи изведнажъ: тя трѣбва да се прави въ продължение на нѣколко години и главно то е, че трѣбва да се направи съ законъ, а не чрѣзъ бюджета. При разглеждането на бюджета може да се изказватъ само мнѣния, относително реорганизацията, и желанія, като какви реформи да се прокаратъ; може да се изказватъ даже съжаления, задѣто не сж прокарани известни нѣща, за които се мисли, че сж узрѣли и че сж отъ голѣма полза, но не можемъ да искаме при тоя или при онзи бюджетъ да направимъ такава или друга реорганизация. Не можемъ да искаме отъ г. Военния Министъръ сега, или послѣ при бюджета, да направи нѣкакви коренни измѣнения въ организацията на армията. Както казахъ, можемъ да изказваме, освѣнъ желанія, и съжаления, задѣто известни работи, които сж признати отъ всички, че трѣбва да се извършатъ, които сж ясни

като бѣлъ день, не сж извършени, или че известни институти, които повдигатъ общото негодование, не сж изхвърлени, или че известни реформи не сж направени, както е напр. въпросътъ за института на вѣстовитѣ, въпросъ, който вълнува отъ много врѣме нашето общество, по който сж изказвани мнѣния отъ компетентни хора, че може безъ вреда на армията, а даже и въ честъ на армията, да бѣде изхвърленъ. Такива, казвамъ, промѣни, ако не сж направени, може да се изказва съжаление. И сега, по поводъ на тоя бюджетъ, можемъ да изкажемъ съжаление, защо г. Военниятъ Министъръ не е взелъ въ внимание това общо желание и да унищожи института на вѣстовитѣ, когато съ това нѣма да се нахърни никакъ нито боевата готовностъ на армията, нито нейното достойнство, и когато това е признато не само отъ хора профани по тази частъ като насъ, но и отъ вѣнци и компетентни хора, които сж се изказали, че това е належаще и че то ще подигне достойнството на армията. Така щото, по голѣмия въпросъ за общата реорганизация на армията и ние не можемъ да искаме отъ г. Военния Министъръ сега, по поводъ на бюджета, да направи това или онова съ едно или друго измѣнение на бюджета.

Малко по-другъ е вториятъ въпросъ — за махването на нѣкои излишни длѣжности или за една малка реорганизация въ върховното управление на войската. По този въпросъ се говори отъ нѣкои и, може би, да се възрази и отъ г. Военния Министъръ и отъ други, че сѣ пакъ ние, обикновеннитѣ прѣдставители, сме профани и не можемъ да знаемъ коя длѣжностъ е необходима и коя не. Дѣйствително, по много работи, може би, намъ се струва, че сж излишни известни длѣжности, а пъкъ тѣ да не сж излишни, и защото намъ тъй се струва, не би трѣбвало, ще кажатъ, да поддържаеме тѣхното махване. Но когато това нѣщо се поддържа отъ хора, които вчера сж излѣзли отъ войската, които отблизу познаватъ нуждата отъ реорганизацията на армията, и когато се знае, че известни длѣжности сж създадени прѣди нѣколко мѣсеца и че досега армията и общата организация на войската е съществувала и безъ тѣхъ, тогава бихме могли да настояваме прѣдъ г. Министра и да искаме отъ него — не само по нашето мнѣние, а и по мнѣнието на компетентни лица — прѣмахването на тия излишни длѣжности. И трѣбвало би да настояваме за това прѣмахване. Указаха се кои сж длѣжноститѣ, нѣма да ги повтарямъ, но повтарямъ, че г. Военниятъ Министъръ би могълъ да излѣзе да се възпротиви на такова едно мнѣние, като прѣдстави сериозни аргументи, че сега-засега тия длѣжности сж полезни и необходими, и мжчно бихме могли да възразимъ на г. Министра. Ако бихме се съгласили съ мнѣнието на г. Военния Министъръ, едно нѣщо можемъ да искаме, което е искано отдавна отъ много прѣдставители — искано е и отъ нѣкои лица, които сега стоятъ на червената маса, — каквито про-

мѣни и каквито реформи въ върховното управление на армията и да ставатъ, трѣбва да ставатъ съ законъ, а не по такъвъ произволенъ начинъ. Сега, скимнало нѣкому да се създаде нѣкой новъ институтъ, създава се, утрѣ той се унищожава и се създава съвѣтъ другъ. Ако приемемъ, че нѣмаме достатъчно основания да убѣдимъ г. Министра да махне сега тия длѣжности, поне трѣбва да изкажемъ съжаление, че макаръ въ продължение на нѣколко години наредъ въ Народното Събрание и да е изказвано желание, щото всички тия работи да се уреждатъ съ законъ, това и досега не е направено, и да изкажемъ категорично желание занапрѣдъ такива работи съ бюджета да не ставатъ, да не се създаватъ длѣжности съ бюджета.

Дохождамъ до третия въпросъ, който се повдига по поводъ на бюджета; това е въпросътъ за намалението на заплатитѣ на извѣстни длѣжности. Г-нъ Кънчовъ говори по този въпросъ, че тоже не би трѣбвало Народното Събрание съ бюджетъ да рѣшава такъвъ въпросъ, да намалява или увеличава заплатитѣ; той искаше да каже даже, че Народното Събрание не е компетентно и не би трѣбвало никога да разисква въпроси по намалението или повишението на заплатитѣ. Дѣйствително, най-добръ е тия работи да се уредятъ съ законъ, съ щатъ и, когато има такъвъ щатъ, такъвъ законъ, работата на Народното Събрание е улеснена. Обаче, работата досега не е била така: всѣкога при бюджета сж разисквани тия въпроси, дали трѣбва да се увеличи или трѣбва да се намали нѣкоя заплата. И не може да се каже, че Народното Събрание не е компетентно да обсъжда въпроса за увеличение или намаление на заплатитѣ, защото, да допуснемъ даже, че се внесе законъ за щата било на Военното, или на друго министерство, сѣ пакъ тоя въпросъ ще се рѣши въ Народното Събрание, сѣ пакъ ще иматъ право и длѣжностъ всички прѣдставители да взематъ думата и да кажатъ, че за извѣстна длѣжностъ заплатата е малка и трѣбва да се установи тѣй или иначе. Това, което съ законъ единъ пакъ ще се установи, правятъ го всѣкога, при всѣки единъ бюджетъ.

Дѣйствително, малко е неудобно, малко лошо ще се отрази за всѣко едно учреждение, ако започнемъ при бюджета за всѣка една длѣжностъ, когато нѣма щатъ, да се пазаряваме, да казваме, че сж много или малко 1.000 л. Тогава, дѣйствително, ще стане единъ хаосъ, и кой знае докъдъ ще дойде. Но въ дадения случай не е тѣй. Ако вземѣхме да разглеждаме въ Военното Министерство всички заплати за всѣка една длѣжностъ, за да видимъ коя е повече или по-малко, дѣйствително, щѣхме да дойдемъ до единъ лошъ и печаленъ край и нищо нѣма да се свърши. Но тукъ не това се поддържа отъ ония, които искатъ да стане намаление въ заплатитѣ, а се иска само намаление на нѣколко категории офицери, на така наречѣнитѣ

щабъ-офицери. Това се иска не само защото сега извѣстни само лица намиратъ, че е необходимо да се намалятъ, а защото всички досега сж признавали и признаватъ, че тия заплати сж непомѣрно високи, че такива заплати, даже като се оставятъ всички други заплати на чиновничеството на тази степенъ, на която стоятъ сега, нахърняватъ даже чувството на обществена справедливостъ. Това нѣщо се признава не само отъ насъ, то се е признавало всѣкога отъ всички. Това сж го признавали и заявявали най-категорично всички тия, които сега стоятъ на червената маса, когато сж били въ опозиция; заявявано е категорично, както чухте отъ прочетенитѣ рѣчи, и отъ г. Каравелова, и отъ г. Данева, и отъ г. Вѣлинова, това сж го заявявали всички тѣзи, които засѣдаватъ тукъ, въ своитѣ агитации прѣдъ цѣлото общество. Най-сетнѣ това е обща установена истина, която се налага отъ цѣлото общество. Това не е работа, която ще реорганизира цѣлата армия, не е нѣщо, което да донесе нѣкакви голѣми економии на Държавата, но въпросътъ е да се удовлетвори чувството на обществената справедливостъ, да се удовлетвори общиятъ викъ на обществото; въпросътъ е да се установи едно нѣщо, което всички го съзнаватъ като бѣлъ денъ. Нѣщо повече: това се съзнава не само отъ хора, които сж чужди на армията и на военнитѣ учреждения, но това се съзнава и отъ самитѣ военни; още повече, това го съзнава и самиятъ г. Воененъ Министъръ.

Въ комисията, когато се повдигна въпросътъ за тия намаления, той призна, че това искане е справедливо, че той го сподѣля, но че сега той не може да го направи, а ще го направи по-послѣ. Значи, това искане, да станатъ намаления, не е такова искане, което не може да бѣде право, което може да се оспорява отъ нѣкои и за което могатъ да се намѣрятъ аргументи, че е лошо, несправедливо и пр. Както казахъ, това искане е общепризнато, то е признато даже и отъ самия г. Воененъ Министъръ, обаче, г. Военниятъ Министъръ, както вече казахъ, не се съгласи да го направи сега. Въ комисията, на която имамъ честъ да бѣда и азъ членъ, когато се повдигна въпросътъ, всички единодушно, съ изключение на двама, приеха, че трѣбва да станатъ намаления въ заплатитѣ на щабъ офицеритѣ. Въпросъ за цифрата не се постави, постави се само принципиално въпросътъ, че трѣбва да станатъ извѣстни намаления, и се прие почти единодушно, но г. Военниятъ Министъръ каза, че не се съгласява съ това и си взе книжата да си излиза. Слѣдъ като призна, че е основателно това искане, че е необходимо да станатъ намаления, той каза, че не може да приеме такова нѣщо. Като трѣгна да си излиза, повърнаха се повечето отъ членовѣтѣ, нѣкои се отмѣтнаха отъ първото си мнѣние, г. Министърътъ се завърна и се получи онзи резултатъ, който ви каза г. докладчикътъ, 5 на 4. Сега въпросътъ е, защо г. Военниятъ Министъръ се отказа да приеме това общо искане, справедливостта на което никой

не може да откаже, справедливостта и основателността на което и той самъ не отказва. Г-нъ Военниятъ Министъръ привождат само единъ единственъ аргументъ, — че това сжщото нѣщо той щѣлъ да го направи въ идущата сесия, като внесе законъ за щата на офицеритѣ, и тамъ, казва той, азъ ще прокарамъ всички тия искания. Дали е, обаче, основателно това оправдание или възражение на г. Военния Министъръ? Можемъ ли зарадъ това само да рѣчемъ и ние, че се отказваме отъ това, което е назрѣло и което тѣй ясно се схваща и се разрѣшава отъ всички? Азъ мисля, че нѣма нищо основателно въ това възражение. Ако г. Военниятъ Министъръ мисли въ идущата сесия да внесе такъвъ законъ за щата, толкова по-добрѣ; въ този щатъ ще се уредятъ всички въпроси, ще се уреди и този. Какво отъ това, ако искаме сега да го прѣдрѣшимъ? Ние искаме намаления, и той признава, че е справедливо да станатъ тия намаления. Е добрѣ, отъ това, което ще прокараме сега, той ще знае вече горѣ-долу какви суми да постави за заплатата на тѣзи офицери въ бѣднѣщия щатъ. Ние не искаме да му наложимъ такива или инакви заплати, а искаме само да стане намаление, което признава и той, че е справедливо да стане. Добрѣ. Това, което той признава, че е справедливо, и което ще прокара въ щата въ идущата законодателна сесия, нека го прокара сега. Останаха 2—3 мѣсеца до тогава, трѣбва вече той да знае, понеже се е занимавалъ съ тоя въпросъ, горѣ-долу какви суми ще постави за заплати въ щата. Нека ги каже сега, та тия заплати, които мисли да постави, и ние да ги приемемъ, и ще излѣзе, че това, което мисли той да направи наесенъ, ще го направимъ сега. Ще ли да се направи отъ това нѣкаква пакостъ на дѣлото? Напротивъ, ще се улесни и неговата работа по-нататкъ; защото, като се приеме сега такава измѣнение на заплатитѣ, ще се разчисти пѣтътъ, за да може по тая норма да се нареди цѣлѣниятъ щатъ. Слѣдователно, отъ негова страна не може да има никакво основание да не направи това, което мисли той да направи въ идущата сесия. И сѣ пакъ иска да се отложи тая работа за наесенъ. Ние не би трѣбвало да се съгласяваме на това негово безусловно искане, по нѣколко причини. Първо, общественото мнѣние, обществената свѣсть нѣма да бѣде удовлетворена отъ такова едно отлагане разрѣшението на тоя въпросъ. Въобще, когато въпросътъ е назрѣлъ, неговото разрѣшение не трѣбва по никой начинъ да се отлага, защото обществото може би да вѣрва, че съ такова отлагане му се хвърля прахъ въ очитѣ. Така е ставало досега. Много работи се е съзнавало, че трѣбва да се направятъ и уредятъ. Признавали сж ги и министритѣ и болшинствата въ Народното Събрание, но казвано е, не е изученъ въпросътъ, или не му е врѣмето, отложатъ се и не се повръщатъ вече никога върху тѣхъ. И нашето общество, което е научено отъ дълги години на такива отлагания, знае какъ водятъ тѣ; то не желае и не ще да се при-

мири и сега съ такова едно безосновно отлагане, още повече, че г. Военниятъ Министъръ нѣма никакво оправдание и не би трѣбвало да се приема отъ наша страна такова, задѣто иска да отложи работата сега. Той иска да го повѣрваме, че ще внесе по-послѣ такова нѣщо; но, както спомена г. Ризовъ, въ 1899 г. г. Военниятъ Министъръ сжщо така е излѣзълъ и заявилъ прѣдъ Народното Събрание, когато сж искали да стане извѣстно намаление на заплатитѣ, заявилъ е, че той ще внесе законъ за щата, и казалъ е даже категорично, че ще го внесе още въ сжщата сесия, която щѣла да се продължи повече, и — не го е внесълъ. Това го е заявявалъ нѣколко пѣти г. Военниятъ Министъръ въ онази сесия. И когато единъ народенъ прѣдставителъ е прѣдложилъ да се гласува една или $\frac{2}{12}$ отъ бюджета, той е казалъ съ оскърбенъ видъ, „това е обида за мене, значи, вие не ме вѣрвате, че ще внесе такъвъ щатъ“. И сѣ пакъ не е внесълъ такъвъ. Азъ не искамъ да хвърлямъ подозрѣния, че г. Военниятъ Министъръ не ще да изпълни това обѣщание, но мисля, че обществото ще има право да се съмнѣва и да мисли, че е възможно и сега да се не изпълни това обѣщание, както не е изпълнено по-прѣди. Още повече, че и нѣкои други обѣщания сж давани и виждамъ, че е мѣчно нѣкакъ си на г. Военния Министъръ или на неговото положение да се изпълнятъ. Напр., ние знаемъ, неотдавна се обѣща да се изхвърли титлата „прѣвъзходителство“, обаче, това и досега не е изпълнено. (Министъръ генералъ-майоръ С. Папrikовъ: То е направено!) Толкозъ по-добрѣ. Но понеже се забравятъ обѣщанията, обществото е наклонно да вѣрва, че нѣма и сега да се изпълни това обѣщание. Та искамъ да кажа, че нѣма никакво основание да искаме да се отлага този въпросъ за по-послѣ. Това, което ще се направи по-послѣ, да се направи днесъ. Може той да прѣдложи и други нѣкои намаления или, може би, ще намѣри, че на долнитѣ офицери заплатата е малка. Нека послѣ се направи по-коренно нѣщо по заплатитѣ, да се установи нѣщо постоянно, но сега би трѣбвало да направимъ това, което всички чувствуваме, че е справедливо, което е обѣщавано отъ нашитѣ министри и отъ насъ всички ни. Но не е въпросътъ сега да се убѣждаваме, че това е право, защото, както казахъ, никой не мисли противното. А въпросътъ е: какво ще стане, ако Военниятъ Министъръ, слѣдъ като гласуваме всички за това, което сме убѣдени, си вземе книгитѣ и трѣгне да си излѣзе и ако съ него и другитѣ г. г. министри напуснатъ своето мѣсто? Туй е, собствено, основниятъ въпросъ, прѣдъ който би трѣбвало да се замислимъ, а не прѣдъ въпроса, дали е право и дали трѣбва да направимъ това или не, защото това е ясно като бѣлъ денъ.

По този въпросъ г. Кънчовъ говори, че положението на независимитѣ депутати е лесно. Тѣ ще гласуватъ за това, въ което сж убѣдени, безъ да му мислятъ какво ще стане по-нататкъ. Но трѣбва да признаемъ, че е по-друго положението на ония

представители от партиите, които поддържат Правителството. Какво ще бъде тяхното положение, ако се увлечат по своето убеждение и гласуват това, което намират за право, и г. г. министрите от червената маса напуснат залата. Дъйствително, положението на народните представители от болшинството, от партиите на болшинството, е в този случай малко по-трудно, защото те се чувствуват свързани като едно цяло и трябва да вървят с това цяло. Те се подчиняват на известна партийна дисциплина и не могат, всеки на своя глава, да вършат каквото имъ скимне, защото тогава нѣма да иматъ партия. Свързката на отделни членове от една партия или в дадения случай на представителите на една партийна група, това сѣ партийните принципи. Партийните принципи сѣ, които ги свързватъ въ едно. Може би, по нѣкои въпроси отделни лица да мислятъ по-друго-яче. Но единъ пътъ едно лице е приело тия основни принципи, не може да излѣзе противъ тяхъ, не може да гласува противъ това, за което гласува партийната група. Въ това отношение е наложителна партийната дисциплина. Но, в дадения случай, менѣ ми се струва, че не е така работата. Това, което се иска отъ Правителството, отъ г. г. министрите, това не сѣ нѣкакви основни принципи, които свързватъ, циментиратъ, тъй да кажа, отделните членове на партията въ едно. Ако бѣше такъвъ въпросъ, тогава, дъйствително, всички трѣбваше да прѣклонимъ глава. Не сѣ те и нѣкои въпроси принципиални пакъ, които не се изпълняватъ сега, или противъ които е насочено известно рѣшение, но не за друго, а затова, защото въ дадения случай нѣма възможностъ да се изпълнятъ те — въ такъвъ случай не би трѣбвало за отделни случаи, затова, дѣто не можемъ да прокараме известенъ принципъ на партията, — да се обявяваме противъ партията или противъ рѣшението на Правителството. Така би било по единъ, напр., принципиаленъ въпросъ, ако ние поддържаме, да рѣчемъ, пропорционалната система при изборите, или пъкъ поддържаме нѣкакъвъ подоходенъ данѣкъ въ данъчната система, но Правителството намира, че сега-засега не може да се въведе този данѣкъ, че трѣбва да се направятъ известни подготовителни мѣроприятия и пр. и затова, защото Правителството не може да ги изпълни сега, да се обявимъ противъ него или да се откажемъ отъ партията. Дъйствително, това би било необмислено и никакъ не би било добро. Въ дадения случай, обаче, не е така. Правителството не излиза съ нѣкакво настояване по нѣкой общъ принципиаленъ въпросъ, който да е задължителенъ за всички. Напротивъ, то излиза тъкмо противъ единъ общъ елементаренъ, до очевидностъ ясенъ, принципъ, какъвто е принципътъ изобщо за економию, за намаления въ тѣзи заплати, които всички признаваме, че сѣ извънредно високи. Слѣдователно, Правителството не излиза да поддържа нѣкой принципъ общъ на всички, та ние да сме длъжни да се подчинимъ на това, макаръ че на този или онзи

частно да се вижда, че това не е хубаво. При това не е, както казахъ, и нѣкой въпросъ, за който да е очевидно, че не може да се разрѣши сега, ами трѣбва да се мине време, да се изучи, да се създадатъ особени условия за прилагането му, както би билъ, напр., въпросътъ за въвеждането на нѣкакъвъ новъ данѣкъ и пр. Тукъ въпросътъ е свършено ясенъ и нѣма абсолютно никакво основание, защо да се не приеме това нѣщо сега. Напротивъ, това е първото, азбучното положение, началото на всички принципи, отъ които сме изхождали и двѣтъ групи, които поддържатъ това Правителство. Първото нѣщо, което сме поддържали, е декларацията, че ще направимъ економию — и искаме да направимъ тия економии отдѣто е най-очевидно. А съ това заедно ние искаме да дадемъ удовлетворение на обществената съвѣсть: тия високи заплати, особено на нѣкои отъ висшите офицери, възбуждатъ силно общественото мнѣние; защото, при нашето економическо състояние, не само каквото е сега, ами изобщо каквото е състоянието на българския производител, да има такива високи заплати, е нѣщо обидно, нѣщо, което рѣже очите на всѣкого одного; и да излиза Правителството сега, именно, противъ общото желание, менѣ ми се струва, че такова едно искане отъ негова страна не задължава членовете на партията, къмъ която принадлежатъ и самите министри, щото и те, въ името на нѣкои общи принципи и на партийна дисциплина, да поддържатъ това нѣщо — което, както казахъ, противорѣчи на най-елементарните принципи на партията. Ако ли рѣчатъ да поддържатъ това, то ще значи, че членовете на партията не сѣ свързани съ принципи, а съ личности, че не сѣ подчинени на дисциплината, диктувана отъ висшите принципи на партията, а на дисциплината на шефовете на партията, нѣщо което, въ всѣки случай, не ще бъде прѣпоръчително. И азъ мисля, че въ такъвъ случай всѣки единъ искренъ прѣдставителъ на една или друга партия, когато Правителството излиза съ такова прѣдложение, може съ спокойна съвѣсть да гласува противъ, безъ да мисли какво ще стане по-нататѣкъ и какво ще излѣзе, ако рѣчатъ всички да гласуватъ. Ще кажатъ, може би, нѣкои, че като се оттегли Правителството, ще се произведе бъркотия въ Държавата и пр. Азъ мисля, че при единъ така общо и задружно проявенъ вотъ по такъвъ елементаренъ въпросъ, би трѣбвало Правителството да послуша и онѣзи, които поддържатъ сжните принципи, които и те поддържатъ. Ако ли се пакъ рѣчатъ да настояватъ на това, което сѣ казали по-прѣди, тогава отговорността за тия послѣдствия за Държавата нѣма да падне върху болшинството, или върху онѣзи прѣдставители било по отделно, или вземени като група, които сѣ искали да бъдатъ послушани, които сѣ искали да не отиватъ противъ своите най-свети убеждения. Та, така като гледамъ на работата, азъ, макаръ да се числя като прѣдставителъ на една отъ партиите, която поддържа Правителството, смѣтамъ, че по този въпросъ

съ нищо не съм задължен да гласувам за бюджета, както е предложено, само затова, защото Правителството предлагало това, или защото то го свързвало с въпроса за доверие, нбищо, за което съжалявам. Аз спокойно ще гласувам за намаляване поне на щаб-офицерските заплати. (Ржко-плъскане.)

Министър Д-ръ С. Даневъ: Г-да народни представители! Дебатът по първия параграф от бюджетопроекта на Военното Министерство взеха такъв обем, щото и непосветеният в тайните на военното изкуство можаха да изкажат маса мисли и да се докоснат до въпроси, които не сж така пръмо свързани с подложения на гласуване § 1. Аз нмам намърение да се спирам по всички изказани мисли от г. г. ораторитъ, а ще релевирам само двъ и ще се спра на тхъ, като по-важни, като капитални, ако искате. Думата ми е, на първо мсто, за въпроса за годишния контингент и, на второ мсто, за заплатата на военнитъ. Онуи, което се говори извън тзи два въпроса, за реорганизирането на армията, има второ и третостепенно значение не защото самъ по себе си въпросът не е важен, но затуй, защото никой от васъ не може да иска единъ органически законъ за пръустройството на армията от насъ, които сме от вчера на власт. И тъй, да дойда на подчерганият от мене два въпроса: въпросът за контингента и въпросът за заплатитъ.

По въпроса за годишния контингентъ, партията, на която аз имамъ честта да принадлежа, е написала въ програмата си слъдующата мисъл: контингентът на дйствующата армия би трбвало да се намали. Какъ, въ какъв размър — въ една програма това не можеше да се изкаже и не трбваше да се изкаже. Това зависи от обстоятелствата, от податната сила на народа, от сръдствата, с които той може да разполага. Но тази мисъл трбваше да се изкаже затова, защото, както вървше работата у насъ, ние рискувахме да видимъ налитъ финансови сили изтощени. Не е тайна за никого от васъ, че, споредъ закона за въоръженитъ сили на България, всички годни за военна служба трбва да служатъ; а колко сж тъ? Растатъ от година на година. Тази година, напр., сж взети не по-малко от 24.000 души. Ако сжщата пропорция върви, ние ще надминемъ далечъ оная нормална мърка, която служи за основа при опрѣдъление годишния контингентъ въ другитъ страни и даже най-военната страна. Мисълта, прочее, изказана въ нашата програма, е мисъл здрава, и, когато и да е, тази мисъл трбва да бже уформена с единъ по-конкретенъ законъ. И затова, именно, ние говорихме недавна, че когато ще се пристъпи къмъ работа идущата сесия, ние ще имаме грижата да ви прѣдставимъ единъ законъ за годишния контингентъ. Това е едно обѣщание, дадено не само от мене, но и от г. Военния

Министъръ, и това трбва да стане. Защо не го направихме сега? Защото е излишно въ тая минута да го правимъ и защото не можемъ да го правимъ току-така; не можемъ да декретираме с едно драсване на перото: годишниятъ контингентъ се опрѣдъля на такава и такава цифра; защото, ако сж установени у насъ закони онзи, които не сж годни за военна служба, подлежатъ на данъкъ, пита се какво трбва да стане с онзи, които, слѣдъ опрѣдълението на контингента и попълноването му, не могатъ да намърятъ мсто въ редоветъ на армията? Тхната участъ трбва да бже опрѣдълена: ще се повикатъ ли от страна на военнитъ власти на обучение, или ще се обложатъ с данъкъ. Тъ сж въпроси капитални, които трбва да се обмислятъ, и вие виждате, че така лесно не можеше да се внесе тоя законопроектъ, а трбваше да се остави да се обсжди. Туй ние ще направимъ. Колкото за текущата година, аз дълбоко съжалявамъ, ако искате, че въ практическото приложение на мисълта за годишния контингентъ, която току-що подчертахъ, ние сме отишли твърдъ далечъ, и недѣйте ни кара да говоримъ за работи, които сж всъкому извѣстни. Идѣте провѣрѣте колко войници има подъ знамената и дайте си отговоръ, дали въ това отношение и най-смѣлитъ мечти на Дѣда Цанковъ не сж надминати. Азъ мисля, че така не ще може да се кара, както се е карало. Но, ако е да говоримъ за нѣкакви противорѣчия, азъ посочихъ на факти и ви казвамъ, че надминава това, което искаме, а това не би трбвало да бже. Ето какво искахъ да кажа по първия пунктъ.

Азъ мисля, че ние стоимъ на здрава почва, защото толкозъ милѣемъ за тази армия, колкото и всички, и сами ние желаемъ, като я туримъ на желаемъ висота, да я снабдимъ с всичко необходимо. И това ще направимъ въ границитъ на сръдствата, с които разполагаме. По-нататъкъ не можемъ и при най-добрата воля. Искате да направимъ економии; да, съгласенъ съмъ; общаваме да направимъ още по-голѣми от тзи, които ви сж прѣдставени на обсжждане въ тази извънредна сесия; но има граници въ всичко, по-нататъкъ от които не може да се върви, защото по-нататъкъ от тази граница е държавниятъ банкрутъ, а, менъ ми се чини, никой от васъ не ще иска нито мислено да се намъри прѣдъ такава перспектива на държавенъ банкрутъ. Ето какво има да кажа за годишния контингентъ и азъ мисля, че имамъ право да седя на тази маса и да кажа, че съмъ останалъ вбренъ на това, което проповѣдвамъ; мисля, че мисълта, на която стоимъ, е здрава и, ако настояваме на нея, то не е защото е писана въ нашата програма, но защото отговаря на жизненитъ интереси на страната и защото с тая идея трбва да се примиримъ, по необходимостъ, всички.

Дохождамъ до втория въпросъ, въпросът за заплатитъ. Една бѣлѣжка, обаче, въ скобки. Азъ говорихъ прѣди двъ години по сжщия въпросъ за

контингента тукъ, въ Народното Събрание, и казахъ, че както вървятъ работитѣ у насъ, ние ще имаме дѣйствующа армия много по-голяма, сравнително съ населението, отколкото и най-войствената, най-милитарната държава. Наведохъ нѣкои цифри, като свеждахъ заключението си да се държимъ поне до онази норма, която е приета другдѣ. Туй е мисълта, която съмъ изказалъ, и на основание на тази мисълъ ние мислимъ, че ще имаме възможность да се явимъ прѣдъ васъ съ единъ проектъ. Това вече не е никаква хвалба, защото се налага отъ необходимостта, а и самиятъ г. Воененъ Министръ е деклариралъ това, заедно съ него и други компетентни лица, съ които сме имали възможность да поговоримъ.

Сега по въпроса за заплатитѣ. Азъ изказахъ по въпроса за заплатитѣ едно общо мнѣние, като казахъ, че за да можете да опрѣдѣлите една заплата правилно, трѣбва да вземете прѣдъ видъ служащитѣ въ сѣщото вѣдомство отъ доленъ до горенъ, както и служащитѣ въ другитѣ вѣдомства; ако щете, прибавѣте още за сравнение и данни отъ други нѣкои страни, отъ други държави, и като се поставите на това трояко гледище, вие ще намѣрите недостатѣцитѣ въ начина на опрѣдѣляне заплатитѣ. Това е била моята мисълъ и ще ви кажа, че тази мисълъ не е само моя, а е мисълъ на всички васъ. Кой отъ васъ мисли, че най-сетнѣ по въпроса за заплатитѣ ние сме казали послѣдната дума? Сега случайно разисквате по бюджета на Министерството на Войната. Ами че по бюджетитѣ на другитѣ министерства на какво мнѣние бѣхме? Можяхме ли да опрѣдѣлимъ една норма здраво обсъдена и да рѣчемъ: ето я, това е стандартътъ на заплатитѣ; отъ тоя стандартъ ще се върви нагорѣ и ще се опрѣдѣлятъ окончателно заплатитѣ. Ние ви казахме, че заплатитѣ у насъ сѣ нерационално опрѣдѣлени, а туй като е казано изобщо по заплатитѣ на всички министерства, може да кажемъ най-сетнѣ и за заплатитѣ на военнитѣ. Не ви казвамъ: недѣйте иска отъ Военния Министръ да опрѣдѣли единъ щатъ, защото той и сега може да го прѣдстави. За честь на Военния Министръ трѣбва да ви заяви, че когато другитѣ министри нѣматъ такъвъ щатъ — поне прѣзъ моитѣ рѣцѣ не е минавалъ и съ тоя въпросъ, азъ признавамъ, не съмъ се занимавалъ, — г. Военниятъ Министръ се е занимавалъ и въ миналата сесия, прѣзъ 1900 г.; той бѣше въ положение да прѣдстави такъвъ щатъ и внесень е билъ даже въ Събранието. Значи, г. Военниятъ Министръ си е изпълнилъ задължението. Но, г-да, ако искате рационално разрѣшение на въпроса за заплатитѣ, недѣйте настоява само г. Военниятъ Министръ да прѣдстави щатъ, ами заставѣте всички министри да ви прѣдставятъ щатове на всички служащи, граждански и военни, въ единъ законъ или нѣколко закона, но координирани, и тогава ще имате единъ рационаленъ законъ. Ако днесъ-затнесъ се яви единъ воененъ министръ и ви прѣдстави единъ щатъ,

бждѣте увѣрени, че вие нѣма да имате една норма, по която да можете да се произнесете. Въ тая смисълъ азъ съмъ се произнесълъ прѣди нѣколко години, когато г. Военниятъ Министръ обѣща да внесе единъ щатъ: хубаво е, но трѣбва и другитѣ министри да прѣдставятъ такива щатове и тогава да обсъдимъ по всичкитѣ министерства на купъ. Тѣй щото, ако има нѣкой виновенъ, то не е г. Военниятъ Министръ, и вслѣдствие на всичко това, да искате намаление на нѣкои негови заплати, ще бжде съвсѣмъ необмислено, съвсѣмъ неполитично, ще ви кажа. Тукъ, отъ тая страна, се лансира по адресъ на васъ, че не сте гледали съ добро око на армията, и, именно, ако се поставимъ на тази почва, на която се поставя почитаемота дѣсница, какво ще излѣзе? Сега искате намаление на заплатитѣ; но ние прокарахме заплатитѣ на чиновницитѣ по всичкитѣ министерства и горѣ-долу ги оставихме, както сж сега, и сега се заловихме въ заплатитѣ на извѣстни висши офицери. Очевидно е, че хората ще се уловятъ за това и съ право могатъ да ви кажатъ всичко. Затова азъ ви моля да бждете по-политични по този въпросъ и да оставите да го рѣшимъ ние, и не така въ открито събрание, а въ нашата министерска стая. (Д. Ризовъ: Защото сж заплатитѣ почти двойни, г-нъ Министре!) Затова ни дайте врѣме.

Г-да народни прѣдставители! Дѣдо Цанковъ тукъ ни говори, че въ 4 мѣсеца ние сме могли да направимъ това. Азъ най-добросъвѣстно ви увѣрявамъ, че това не е било възможно. Който е ималъ възможность да ме види какво съмъ работилъ вчера и днесъ, просто ще ме ожали, че губя цѣль день за неплототворна работа, безъ да мога да се залова съ нѣщо необходимо. Това се дължи на нашата политическа обстановка и на много причини, които на васъ всички сж много добрѣ извѣстни. Та, недѣйте мисли, че много работа бихме могли да направимъ въ 4 мѣсеца, когато Народното Събрание засѣдаваше, когато имаше единъ прѣходъ отъ единъ режимъ къмъ други и когато се искатъ отъ всички страни измѣнения и промѣнения и не знае, най-сетнѣ, човѣкъ по-напрѣдъ съ що да се залови. Ами да се залови човѣкъ за една работа по единъ организически законъ, трѣбва да има спокойствие! Ако вие мислите, че може човѣкъ наведнажъ да се залови за една работа, каквато е днешната, вие много се лъжете. Така тя ще бжде пакъ такава, щото ще подлежи на остра критика и нѣма да подобри нищо. Трѣбва самъ министрътъ да се заинтересува, да се остави да обмисли заедно съ своитѣ другари, и тогава да излѣзе да каже нѣщо. Ето защо ние нищо не сме направили и не сме могли да направимъ, г-да народни прѣдставители.

И тѣй, въпросътъ за заплатитѣ се свежда тамъ, дали вие можете да имате вѣра, че ние се въодушевяваме отъ тази идея да внесемъ единъ рационаленъ законопроектъ за опрѣдѣление персонала на служащитѣ, граждански и военни, както и тѣхнитѣ заплати. Ако вие имате вѣра, че ще го на-

правимъ, трѣбва да ни дадете кредитъ, безъ да се взирате въ това, което досега сме направили, защото не сме могли да направимъ повече. Вѣрвате ли, казвамъ, — вие ще гласувате и военниятъ бюджетъ така, както сте гласували и другитѣ бюджети. Всѣкакъвъ опитъ да прокарате тукъ нѣкакви намаления ще бѣде донѣма-каждѣ не на мѣстото си и азъ ви моля, ако имате — още веднажъ ще кажа — довѣрие въ това, което ние мислимъ да направимъ, да приемете § 1 отъ военния бюджетъ така, както е прѣдставенъ, и да оставите на Министерството то да изпълни дълга си, когато се яви тукъ наново. И бѣдѣте увѣрени, че въ това и ние не се водимъ отъ други съображения, а отъ тѣзи, отъ които и вие се водите. Азъ приемамъ всичко, което каза г. Влайковъ; азъ приемамъ, че има тукъ течение достатъчно маркирано по отношение на заплатитѣ; приемамъ, че трѣбва да се даде едно удовлетворение на обществената съвѣсть, но моля ви се, тази обществена съвѣсть е много взискателна и иска много работи наведнажъ, и ако желаете да направимъ всичко отведнажъ, азъ ви заявявамъ, че не сме въ положение да го направимъ. Вие сте тукъ и, вѣрвамъ, вие ще оцѣните, че не е възможно да се даде такова удовлетворение току-така изведнажъ. Искайте нѣщо и, ако щете, направѣте и вие нѣщо, но го направѣте обсъдено и обмислено, а не да се експлоатира противъ самитѣ васъ.

Ето какво имамъ да кажа по военния бюджетъ, и, като ви увѣрявамъ, че това, което ни е рѣководило, никога не прѣстава да ни рѣководи, и ако въ 4 мѣсеца не е направено всичко, добрата воля, която ни е въодушевлявала досега, съществува и днесъ, за да можемъ и занапрѣдъ да вѣрвимъ, моля да гласувате бюджета, както е прѣдставенъ отъ г. Военния Министъръ.

Министъръ-Прѣдсѣдателъ П. Каравеловъ: Менѣ ме не очудва, г-да народни прѣдставители, че хора хрисими, хора навикнали на миренъ животъ говорятъ противъ военния бюджетъ, но ме очудватъ хора храбри. Азъ не чухъ рѣчта на г. Ризова, но ми я разказаха. Той, който постоянно се хвали, че направилъ Съединението... (Д. Ризовъ: Не съмъ се хвалилъ никога!) Моля! Азъ желая тоже да ме изслушате, защото азъ съмъ отъ ония, които искатъ да имаме голѣма войска. Не съмъ го крилъ никога. Ако нѣмахме войска, когато вие направихте дѣтинския прѣвратъ въ Румелия — защото той бѣше дѣтински, — какво щѣхте да правите? Благодарѣте на ония солдати въ 1885 г., които спасиха честта на България и запазиха Румелия. Не на васъ и на генералъ Николаева се дължи всичко това, а на ония солдати и офицери, които се биха при Сливница. (Рѣкоплѣскания. — Д. Ризовъ: Никой не оспорва това!) Вие не оспорвате, но чакайте да ме изслушате, па тогава говорѣте. И когато направихте онова дѣтинско движение вие съ Захария Стояновъ и съ нѣкоя си Стоянка, която се разхождаше съ калжчка, ние щѣхме да изгубимъ ако

не София, то поне Трънъ и Видинъ. Цѣла Европа се бѣше произнесла затова, че Трънъ и Видинъ трѣбва да се дадатъ на сѣрбитѣ. Войска имаме, бихме се и спечелихме. Значи, ние по принципъ ще настояваме да имаме войска. А особено трѣбва да помнятъ това ония хора, които сѣ воинствени, които искатъ да освобождаватъ Македония, което имъ е идеалътъ; това трѣбва да помнятъ ония, именно, които говорятъ най-много воинствени рѣчи, че трѣбва да иматъ и сила, която да ги подкрѣпи. Значи, поставена въ таково положение, по принципъ България трѣбва да има голѣма войска. Азъ съмъ съгласенъ съ г. Данева, че по такъвъ начинъ ние отиваме да прѣувеличаваме срѣдствата, че отиваме далече, защото нѣмаме парични срѣдства. Ако имаме парични срѣдства, азъ щѣхъ да отида по-нататкъ; ако България бѣше богата, азъ щѣхъ да прѣкарамъ всички младежи въ България подъ оружие. Но прѣдъ видъ на това, че срѣдствата ни сѣ слаби, ние казваме, че желаемъ да се намали контингента на войската; но войската, като принципъ, ние ще я поддържаме, защото ни трѣбва: ние сме окръжени съ врагове и трѣбва да се укрѣпимъ, за да не паднемъ въ опасностъ, да ни не биятъ. (Д. Ризовъ: И азъ мисля същото!) Лѣтосъ съ Ромѣния война щѣхме да водимъ. Войската ще ни освобождава, а не ония крикуни, които бѣгатъ, когато дойде война. Така щото, войска на Българския народъ трѣбва: той си има идеалъ, — оставѣте идеала, — той си има отечество, той си има земя, която трѣбва да защитава, а това е задачата на войската. Значи, въ есенната сесия можемъ да помислимъ дали наистина България има достатъчно срѣдства да вземе подъ оружие всички ония, които удовлетворяватъ на физическитѣ условия. Ще се потрудимъ да намалимъ.

Оставатъ двата въпроса за бюджета, за които искамъ да говоря.

Насъ ни не съблазняватъ намаленията. За насъ е важенъ, именно, въпросътъ за щата и азъ искамъ да го обясня. Вамъ ви трѣбватъ два закона; и азъ, и вие желаемъ да се прокаратъ. И ние трѣбва да ги прѣгледаме, не само г. Военния Министъръ; по-напрѣдъ трѣбва Министерскиятъ Съвѣтъ да обмисли какъвъ трѣбва да бѣде щатътъ, да изработи двата закона и да ги внесе вамъ готови. Когато въ французката камара се внесе законопроектъ, за да се увеличи войската съ една дивизия, новиятъ законопроектъ казва: единъ генералъ-лейтенантъ или генералъ-майоръ, толкова полковници, толкова подполковници и т. н. Тамъ е гаранцията на Народното Прѣдставителство, да не могатъ да се произвеждатъ хората така, както е ставало досега. Ще се опрѣдѣли въ българската армия колко генерали трѣбва да има, колко полковници, колко подполковници, чакъ до послѣдния чинъ; и да не може да се произвеждатъ така, както става сега, безъ да се открие ваканция, ами ще се опрѣдѣли който командува нашитѣ роти, какъвъ чинъ трѣбва да има; какъвъ чинъ трѣбва да иматъ дружиннитѣ, полковитѣ, бригаднитѣ и

дивизионитѣ командири. Това трѣбва да се опрѣдѣли ясно. Това е за насъ първиятъ важенъ законъ, и азъ искрено бихъ желалъ, вмѣсто да прѣдваряте и да го искате отъ по-напрѣдъ, да помислите за него, и наесенъ ако ви излъжемъ, да се оплаквате. Тоя е най-важниятъ законъ, ще го изработимъ, като почнемъ отъ простия солдатинъ и стигнемъ до генерала. Него ще направимъ. И второ да рѣшимъ въпроса за заплатитѣ: какви заплати трѣбва да получаватъ нашитѣ офицери, като се взематъ въ видъ и чинътъ, и разносикитѣ, и като ги сравнимъ съ заплатитѣ на гражданскитѣ служби. То е третиятъ въпросъ. Има, значи, три въпроса. Но азъ не зная какво е това ожесточение, да се излиза постоянно противъ армията.

Тамъ се приведе отъ една моя рѣчь. Може да сж се смѣли, и сега се смѣятъ за нашата чорупка по Черно море.

Азъ желая армия, а не нѣкакво опълчение, което ми съчиняватъ. Азъ бѣхъ министъръ въ врѣме на Сръбско-българската война и зная колко струва опълчението. На 5 ноемврий Дупничкитѣ опълченци се биха и не знаеха какъ биятъ куршумитѣ, но разбраха, че убиватъ, и прѣзъ нощта избѣаха до единъ. Ако разчитаме на опълчението, нищо нѣмаше да направимъ. Подвизаваха се на Черни Врѣхъ и при Сливница отъ румелийската войска само Пещерската и двѣтъ Пловдивски дружини. Значи, войната издържаха редовнитѣ полкове.

Армията трѣбва да се счита за необходима като принципъ, и нѣма защо постоянно да се проявява тенденция у насъ, че тя е собственъ нашъ врагъ, защото и въ вѣтрѣшнитѣ работи сѣ се държи както трѣбва, по-добрѣ, отколкото искатъ да я прѣдставятъ, а послѣ за външнитѣ работи намъ ни трѣбва безусловно.

За щата и жалването ще имаме честъ да ви ги прѣдставимъ и ще ги прѣдставимъ за всичкитѣ министерства. И вѣрвамъ, че лесно ще се съгласите било въ една или друга посока.

Но азъ бихъ желалъ да ви успокоя, че това ще го направимъ чрѣзъ единъ законъ, който ще бѣде за много години, и нѣма да се прѣпираме за това всѣка година при разглеждане на бюджета. За това ще въведемъ това начало и да го пазимъ: който иска извѣстенъ щатъ или извѣстно жалване, да внесе законопроектъ; министърътъ да не смѣе да измѣнява нито сантимъ въ щата и жалването, безъ да внесе законопроектъ.

Колкото за вещественитѣ разходи, ще ги оставимъ както сж въ бюджета. Ето моето мнѣние. И азъ бихъ молилъ Народното Събрание, да погледне по-трѣзво и не толкова дребнаво въ момента когато се разглежда този въпросъ, дали да прѣдпочетемъ това или онова мнѣние, но да помислимъ малко и за бѣдѣщето. Това е моето мнѣние.

В. Кжичовъ: Азъ нѣма да говоря много, само ще спомена, че г. Влайковъ ми приписа криво нѣколко думи, или не ги е разбралъ, или азъ може

да съмъ се произнесълъ неясно. Азъ не казахъ, че депутатитѣ нѣматъ право да правятъ прѣдложения за извѣстни заплати — не казахъ това, — но казахъ, че нѣма да гласувамъ за тия прѣдложения, защото съмъ убѣденъ, че не е въ състояние единъ депутатъ тукъ, на масата, въ единъ часъ да състави параграфъ 1, или да го видоизмѣни правилно, и защото съмъ убѣденъ, че това не е възможно да стане, затова казахъ, че нѣма да гласувамъ за такива прѣдложения. Азъ казахъ, че съжалявамъ задѣто Правителството не е направило това и че г. Военниятъ Министъръ, като е разбралъ истинското общо желание, не е могълъ да внесе такова нѣщо тукъ. Или ние вѣрваме на Правителството, че то наесенъ ще дойде съ единъ законъ за армията и съ единъ щатъ за заплатитѣ, или не вѣрваме. Ако не вѣрваме, да гласуваме противъ военниятъ бюджетъ и да го съборимъ; а, ако вѣрваме, да гласуваме бюджета, който ни е прѣдставенъ отъ г. Военния Министъръ. Тукъ въпросътъ е ясенъ. Друго нѣма какво да мислимъ и не желая да говоря по тоя въпросъ. Азъ съмъ отъ тѣзи, които съжаляватъ, че сега не се разрѣши въпросътъ за щата на офицеритѣ, но ще чакамъ той въ слѣдующата сесия да ни се поднесе на разрѣшение отъ страна на г. Военния Министъръ.

С. Бабаджановъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ само нѣколко думи ще кажа по отношение на този въпросъ. Нѣма да се мѣча да хвърлямъ нѣкакъвъ камъкъ въ градината на нашата армия — далечъ е отъ мене тая мисль, — но азъ съмъ съгласенъ съ ония г-да, които казана, че военниятъ бюджетъ въобще не трѣбва да го смѣтаме за свята-светихъ отъ нашия храмъ и да не се занимаваме съ него. Това сжщото мнѣние се е подхвърляло и отъ министерската маса, и нѣма съмнѣние, това трѣбва да бѣде приятно за насъ. Азъ съмъ съгласенъ съ ония г-да, които говореха, че издрѣжката на армията не е по силитѣ на нашия народъ, че тя именно малко по-скѣпо ни струва, отколкото можемъ да дадемъ за нея, но никога, нито сега, нито въ миналото, когато съмъ взималъ думата по тоя въпросъ, не съмъ отричалъ голѣмата важность, голѣмото значение, което тя има, и, слѣдователно, ималъ съмъ всичкото нужно уважение, съ което да се обръщамъ къмъ нея. Така щото, не мисля и днесъ специално, военния бюджетъ, че е удобно да искамъ намаления такива, каквито се искатъ отъ нѣкои наши добри приятели. Най-сетнѣ, ние приехме почти всичкитѣ бюджети. Азъ признавамъ, както казахъ по-рано, че въобще нашата армия малко скѣпичко ни коштува и, слѣдователно, ще трѣбва да се направятъ извѣстни намаления рационални, за да не може да се оцѣрбява оная нейна боева готовность, нейната сила и значение било за вжтрѣ, било за вънъ и т. н. Но така, както се прѣдлага, мисля, че не е толкова удобно за насъ да приемемъ тия прѣдложения, както се правятъ, защото почти всичкитѣ други бюджетиние приехме. По всички други

бюджети ние тоже бѣхме убѣдени, че можеха да се направятъ извѣстни намаления, но прѣдъ видъ тържествената декларация не само на Министра, бюджетътъ на когото се разискваше както сега, но прѣдъ видъ, казвамъ, тържествената декларация на цѣлия кабинетъ, че дѣйствително наесенъ ще ни прѣдставятъ единъ законъ и щатъ както за заплатитѣ на офицеритѣ, тъй сѣщо и за гражданскитѣ чиновници, ние се съгласихме да минемъ по този въпросъ. Азъ заявявамъ, че ще гласувамъ за военния бюджетъ така, както се докладва отъ комисията и както се прѣдлага отъ г. Министра, и то по слѣдующитѣ съображения. Вѣрвамъ въ тържествената декларация, която ни се даде отъ цѣлия кабинетъ, че дѣйствително до наесенъ ще ни се прѣдстави нѣщо по-добъръ обмислено, за да можемъ да се произнесемъ по него. Но азъ съмъ отъ тѣзи, които мислятъ, че ако въ есенната сесия, както каза Министерството, не ни прѣдстави такъвъ единъ щатъ, ние сме свършено свободни не само да роптаемъ, не само да сме недоволни, но и да гласуваме прѣмо противъ внесенитѣ закони или бюджети, неособразни съ нашитѣ мисли и желания отъ сегашната сесия. Защото, казвамъ, дѣйствително, обществената свѣсть изисква да направимъ нѣщо. Но когато министритѣ ни заявяватъ, че ще го направятъ, днесъ да отидемъ противъ тѣхъ, това ще бѣде една грѣшка отъ наша страна. Ако не го направятъ наесенъ, ако бждемъ излъгани наесенъ, тогава остава да помислимъ какво трѣбва да правимъ; тогава ни се налага дългъ да направимъ това, което намѣримъ за добръ. Но днесъ да покажемъ едно недовѣрие спрѣмо тѣхъ, като ще искаме мимо тѣхната декларация да не приемаме бюджета, както ни се докладва отъ комисията, а да гласуваме прѣдложенията, които ни се прѣдлагатъ за намаление заплатитѣ на офицеритѣ, азъ мисля, че отиваме много далечъ въ тази смисълъ. Нѣкои г-да правѣха голѣма политика и съ дневницитѣ. Азъ мисля, че не е удачна тази политика съ дневницитѣ, защото не биха могли да хвърлятъ по адресъ на това Министерство никакъвъ упрекъ, когато министритѣ ни даватъ тържествено обѣщание, че наесенъ ще направятъ това, ще го направятъ въ кръга на възможността, разбира се. Не може въ политиката всичко това, което сме люлѣли въ нашитѣ мисли и желания, непрѣмѣнно днесъ да искаме да се приложи. Азъ мисля, че въ пѣтя на реформитѣ трѣбва да се върви бавно, но сигурно. Сигурно ли вървимъ, това е важно, а че вървимъ по-бавно, това нѣма толкозъ голѣма важностъ. Рѣчемъ ли да прѣскочимъ своя бой, ще паднемъ. Азъ мисля, за честъ на уважаемитѣ г. г. министри, които стоятъ на червената маса, че тѣ не държатъ много за министерскитѣ кресла. Не сме и ние, които ще съжаляваме, че ще паднемъ — още по-добъръ ще бѣде за насъ, ако паднемъ. Но азъ мисля, че трѣбва да се отнасяме малко съ довѣрие единъ къмъ другъ. Или ги вѣрваме тия хора, които поддържаме,

или не имъ вѣрваме. Ако имъ вѣрваме, ще гласуваме сега бюджета и ще ги чакаме до есенната сесия, а, ако не имъ вѣрваме, ще ги отхвърлимъ. Затуй азъ ще гласувамъ за този бюджетъ както е прѣдставенъ. Защото, г-да народни прѣдставители, нека да не се лъжемъ, въпросътъ за армията, както е поставенъ, има значение. Вие виждате, че нашитѣ приятели и неприатели даватъ голѣмо значение на България като политическа единица въ европейския концертъ. Има недъзи въ устройството на армията. Уважаемиятъ г. Министъръ Каравеловъ сега ви каза, че онази черупка, която плава въ Черно море, не особена симпатия ни вдъхва. Тѣ сѣ въпроси, които трѣбва да се обсъдятъ по-сериозно и да вземемъ мѣрки, които ще бждатъ по-достойни и за Министерството, и за Народното Събрание. Азъ така гледамъ на армията и въ такава смисълъ безъ страхъ, че може да ме обвинятъ, че съмъ измѣнилъ или съмъ станалъ реакционеръ, ще гласувамъ за бюджетопоекта. Едни ни казватъ слѣдующето: вие сте станали анархисти, въ Събранието всичко наопаки е трѣгнало. Защо? Защото нѣкой пътъ сме поисквали нѣкои измѣнения. Както сега на нѣкои добри приятели, водени отъ най-добри желания, безъ да искатъ да упрекнатъ армията, имъ казватъ: вие сте анархисти, защото правите такава прѣдложение, а други пъкъ казватъ: защото не се съгласявате съ това прѣдложение, вие сте реакционери, реакцията чука на вратата на Народното Събрание. Право да ви кажа, това е едно цѣло смѣшение на езицитѣ и ако така върви работата, мисля, че не правимъ много хубаво.

Д. Ризовъ: Нѣколко думи само за обяснение. Прѣди всичко, азъ съжалявамъ, че г. Каравеловъ не бѣше тукъ, за да чуе рѣчта ми и види, че азъ бѣхъ напълно съгласенъ съ него по въпроса, каква трѣбва да бѣде войската ни. Съжалявамъ, прочее, че онзи, който му е донесълъ рѣчта ми, го е заблудилъ — волно или неволно. Подиръ това, по въпроса за високитѣ заплати, искамъ да обясня слѣдующето: г. Даневъ признава, че всички сме отговорни прѣд общественото мнѣние, но добави, че, ако то бжде взискателно, ние не можемъ да отидемъ до крайностъ. Азъ мисля, г-да, че обществената свѣсть и общественото мнѣние, за да бждатъ взискателни, станали сѣ такива, благодарение на обстоятелството, че всинца ние, като опозиция, много сме обѣщавали. Това не трѣбва никога да се забравя. Разбира се, не трѣбва да се забравя и другата страна на въпроса, а именно, че всички обѣщания на една партия, или на независими депутати, не могатъ да бждатъ изпълнени въ една само сесия. Никой отъ насъ, обаче, не трѣбва да забрави, че първото обѣщание на всички ни, па и на министритѣ, бѣше: економии въ бюджета, за които, собствено, и сме повикани ние тукъ. Когато се спрѣхме на заплатитѣ въ военния бюджетъ, ние не го направихме, защото имало нѣкаква тенденция противъ войската — никой тукъ не е

говорилъ противъ войската, а всинца сме говорили, какъ армията ни е поставена и какъ тя трѣбва да бѣде поставена. Ако бѣше тукъ г. Кирковъ, може би, щѣше да поддържа принципа на милицията. Но всички ние поддържахме армията, както си е. Азъ само правя предложение за намаление високитѣ заплати на офицеритѣ, именно водимъ отъ съображения, че тѣ трѣбва да се изравнятъ съ заплатитѣ на оберъ-офицеритѣ, отъ една страна, и съ заплатитѣ на гражданскитѣ чиновници, отъ друга страна. Не е истина, че другитѣ бюджети сме ги вотирали гьотуре. Въ бюджетитѣ на Обществениятъ Сгради, на Търговията и Земледѣлието и на Просвѣщенieto се внесоха измѣнения. (С. Бабджановъ: Увеличения се внесоха!) Закриха се служби, намалиха се заплати. Сега, никой не предлага да се намалятъ всичкитѣ заплати гьотуре съ по 5 или 10 %. Азъ предлагамъ намаление само за най-високитѣ заплати, защото тѣ се различаватъ и отъ гражданскитѣ заплати, и отъ заплатитѣ на другитѣ офицери. Това казвамъ, като стоя на почвата, на която г. Даневъ и г. Бѣлиновъ сж стояли прѣди двѣ години. Азъ съмъ съгласенъ съ г. Данева, че щатѣ трѣбва да бѣде общъ за всички; но ние чуваме общията само на гражданскитѣ министри, а днесъ е думата за Военния Министъръ. Азъ се надѣвамъ, че военниятъ щатъ ще да бѣде внесенъ заедно съ гражданския щатъ и че ще се приравнятъ въ него заплатитѣ съ гражданскитѣ заплати, както и прилича. Ето защо тукъ нѣма никаква тенденция противъ армията, а има само предложение за намаление високитѣ заплати на офицеритѣ. Никакво прѣпятствие нѣма да произлѣзе отъ туй за щата, който се очаква да ни се внесе, тъй като никой нѣма да внася тоя щатъ нито за реклама, нито за дертъ, а затова, защото се е обѣщавалъ той, защото обществената съвѣсть го иска и защото тя има право да го иска. Минимумътъ, който трѣбва да искате, то е туй. И ще ви кажа нѣщо повече: поне 90% отъ офицеритѣ сж убѣдени, че трѣбва да се направи намаление на високитѣ плати, защото то ще бѣде възстановяване на една справедливостъ по отношение и къмъ тѣхъ.

Ето защо, г-да прѣдставители, азъ мисля, че закриването на нѣколко служби въ бюджета, които ние всинца признаваме за излишни, и намалението на високитѣ заплати може да бѣдатъ прѣдметъ за разискване при военния бюджетъ, безъ ни най-малко да се бърка на тоя бюджетъ, или пъкъ да се приписва намъ тенденцията, че сме се били занимавали съ намаления само въ военния бюджетъ, а заплатитѣ въ гражданския бюджетъ не сме намалили. Ние не сме намалили послѣднитѣ тия заплати затуй, защото тѣ и тъй сж малки, а военнитѣ сж почти двойни.

Прочее, азъ ще поддържамъ своето предложение.

Н. Цановъ: Г-да прѣдставители! Азъ по бюджета изобщо не взехъ никакъ думата. Вземамъ

думата по военния бюджетъ и ще кажа много малко; казаното днесъ ще се отнася до всички бюджети и частно за военния. Азъ искамъ да направя само една бѣлѣжка тукъ и да отхвърля едно обвинение, което се хвърля противъ онѣзи елементи, които вѣрватъ въ прогреса на Българския народъ. Г-нъ Христовъ когато говори и му се забѣлѣжи, че противорѣчи между онова, което той поддържа въ комисията, и това, което изказва тукъ, той каза, че, дѣйствително, това може би да е справедливо, но той не искалъ да обърща внимание на малкитѣ въпроси, а главно за намаление на щабъ-офицерскитѣ заплати, затуй, защото насть ни обвиняватъ, че правокираме войската. Това е, което искамъ да се отхвърли. Провокация, ако се явява, тя излиза отъ другада и е насочена противъ народа, противъ Народното Прѣдставителство. Азъ четохъ единъ органъ, който се издава, за голѣмо съжаление, отъ нѣкои хора, които взематъ участие между войската, органа „Телеграфъ“, органъ, въ който, както казахъ, и както всички заявиха — а това не се е опровергнало досега, — взематъ участие нѣкои висши офицери. Тамъ има цѣла провокация, тамъ заплашватъ Народното Прѣдставителство, тамъ заплашватъ народа, ако посѣгне — срѣщу кое? — срѣщу заплатитѣ на офицеритѣ и главно на висшитѣ офицери. Ето, г-да, кое е провокация и ето какво трѣбва да се отхвърли. Ако ние сме говорили и всѣки отъ насъ ако е станалъ да говори за нѣкакво намаление, за нѣкакво побутване, било въ единъ или другъ бюджетъ, а най-повече въ военния бюджетъ, това е, защото ние сме синове на тая България, излизаме отъ нея и мислимъ, че имаме право тукъ, въ Народното Събрание, да изкажемъ нашия искренъ гласъ, какво мислятъ нашитѣ избиратели, какво мислятъ тия, отъ името на които сме дошли тукъ да говоримъ, и ние, когато ще дадемъ своя гласъ, ще искаме и отъ офицеритѣ така сжко искрено да вѣрватъ, че ние, като синове на страната, ги призоваваме да бѣдатъ истински нейни синове, да погледнатъ нейното положение и да се замислятъ какво бѣдѣще очаква България, ако ние всички мислимъ всѣки за себе си, само за своитѣ лични изгоди. Всички ние, когато се явимъ на общественото поле, трѣбва да изключимъ нашитѣ ползи, а трѣбва да се замислимъ за страната, която се управлява тукъ отъ Народно Събрание, която се защитава отъ нашата войска. Туй е само, което имахъ да кажа и ще свърша, като направя още една бѣлѣжка. Когато се възбуди единъ искренъ гласъ отъ страна на народнитѣ прѣдставители, за да се побутнатъ нѣкои заплати било по всички министерства, било въ голѣмитѣ заплати по военното вѣдомство, намъ се каза отъ нашитѣ министри, отъ нашитѣ другари: почакайте 4 мѣсеца! Г-да, Българскиятъ народъ е чакалъ много, може да почака още 4 мѣсеца; но азъ едно нѣщо има да запитамъ: ами вѣрвате ли, че слѣдъ 4 мѣсеца можете да изпълните вашитѣ задѣлжения, вашитѣ

обещания, които давате днес? Не затуй задавамъ тоя въпросъ, че не вѣрвамъ въ това, което говорите; азъ задавамъ въпроса, защото не зная, ще ли ви оставятъ да приложите тия обещания. На този въпросъ, ако се отговори друго-яче, тогава ще дойдемъ, г-да министри, да се гледаме и да се питаме: какво да правимъ? И ще питае Българския народъ: какво да правимъ? А той ще отговори: правѣте щото желаете! (Ржкоплѣскане.)

Министъръ-Прѣдсѣдатель П. Каравеловъ: По-неже вие говорите патетически, и азъ ще говоря патетически. Ние тоже нѣма да бждемъ тукъ, ако не изпълнимъ онова, което мислимъ. Не мислѣте, че ние по-малко защитаваме своитѣ думи, отколкото вие. И ние сме говорили прѣдъ онзи народъ, за който говорите. Нѣма за какво да казвате, ще ли вие да бждете слѣдъ 4 мѣсеца и, ако не, какво ще правимъ. Имамъ право да говоря, че онова, което говоримъ тукъ, ще го изпълнимъ и вие нѣмате право да не ни довѣрявате. Ако имате претенцията, че сте говорили прѣдъ народа, и ние сме говорили и досега, което сме говорили, не сме излѣгали. Азъ не съмъ казвалъ, че ще намаляваме данѣцитѣ, че ще намаляваме войската. Това тържествено заявявамъ и това ще поддържамъ. Когато ви прѣдставя щата отъ Министерския Съвѣтъ, тогава ще говорите. Щатъ сега нѣмаме, не сме готови, затова не го прѣдлагаме. Приемѣте бюджетитѣ тѣй, както сж. Колкото можахме, толкова направихме. Съ бравда правихме, а въ бждѣще ще се помѣчимъ да правимъ не съ бравда, а както трѣбва да се прави. Това ще направимъ наесенъ. И азъ не зная, защо трѣбваше толкова високи рѣчи за това — ще ли изпълниме или не. Ако не изпълнимъ, тогава ще говорите. Излѣземъ ли, ще излѣземъ заедно, и може, ако трѣбва, да апелираме къмъ Българския народъ, защото и вие сте депутати и ние сме депутати, и имаме сѣщитѣ права, които имате и вие. Затова ще ви моля да почакаете до наесенъ; тогава ще видимъ какво ще правимъ.

Министъръ И. Вѣлиновъ: По поводъ казаното отъ г. Цанова, имамъ да направя една малка бѣлѣжка, която е слѣдующата: г. Цановъ се бои, че ние дори и да имаме най-доброто желание да измѣнимъ това, което сме обѣщавали, можемъ до наесенъ да не бждемъ на тия мѣста и това обстоятелство да ни побърка да внесемъ обещания щатъ. Тази мисль, на пръвъ погледъ, изглежда много права; но ето какво бихъ казалъ азъ на г. Цанова въ отговоръ на неговата мисль. Прѣдставѣте си, че въ тази сесия ние бихме направили онова, което вие желаете, и къмъ идущата сесия вече не бихме били на тия мѣста; какво ще стане? Слѣдующето болшинство ще отмѣни направеното и — толкозъ. Не е тамъ важното, г-нъ Цановъ; важното е вие да покажете, че имате довѣрие къмъ нашитѣ декларации и да си спазите върховното право, щомъ

като ние идущата сесия не направимъ обѣщаното, да ни кажете: вървѣте си! И ние ще си отидемъ.

Н. Цановъ: Види се, че г. Министъръ-Прѣдсѣдательтъ не ме разбра. Г-нъ Вѣлиновъ отъ бѣлѣжкитѣ, които направи, е разбралъ моята мисль. Азъ казвамъ туй, че ние трѣбва да запазимъ нашата платформа, ние трѣбва да запазимъ нашитѣ основи на борба между народа, защото не знаемъ, дали вие ще останете на оная маса до есенъ; като вѣрваме на обѣщанието, ние не знаемъ още дали ще ви оставятъ да ги изпълните. И тогава народътъ въ какво положение ще се намѣри, г-да? Ще седнемъ да се питае какво да правимъ, ще се отнесемъ къмъ народа да го питае какво да правимъ и той ще отговори, както казахъ: правѣте щото желаете. Казахъ само това и казахъ го на г. Вѣлинова и на всичкитѣ г. г. министри, че ние можехме, безъ да правимъ голѣми реформи въ щата, да посегнемъ върху нѣкои заплати, да се удовлетвори едно общо желание на депутатитѣ, да се удовлетвори общественото мнѣние, безъ да прибѣгваме къмъ голѣми реформи. Това можехме да направимъ. Ама казаха ни — и г. Христовъ, мисля, каза, и отъ масата тамъ се каза, — че какви сж голѣми бюджетнитѣ ползи отъ това? Може би, голѣми бюджетни ползи отъ това нѣмаше да произлѣзатъ, но моралната полза, безъ съмнѣние, щѣше да бжде голѣма, и тя щѣше да се почувствува отъ цѣлия народъ.

Министъръ И. Вѣлиновъ: Двѣ думи ще кажа на г. Цанова въ отговоръ на това, което той сега току-що каза. Г-нъ Цановъ мисли, че ние, ако бихме прокарали нѣкое частично намаление въ заплатитѣ и до наесенъ не спазимъ своитѣ мѣста, ще имаме повече право да излѣземъ прѣдъ народа, защото сме спазили платформата. Трѣбва да признаемъ, че това е едно мнѣние много погрѣшно, и ето защо: или ние ще направимъ онова, което сме обѣщали, въ смисль, че трѣбва да намалимъ заплатитѣ — не само на генералитѣ, ами тамъ, дѣто е възможно, и на редовитѣ, — или нѣма да го направимъ. Ние вече 100 пѣти сме заявявали прѣдъ васъ, значи прѣдъ народа, че това ще направимъ наесенъ; ако дотогава останемъ на властъ, ние ще го направимъ, а пъкъ ако не останемъ, ще го направятъ нашитѣ наслѣдници. Работата е, прочее, много ясна, та нѣма защо да се прѣпираме. Морална полза вие ще спечелите не ако намалите 30.000 л. отъ 10 генералски заплати, а когато изпълните обещанията си да направите коренни реформи въ организацията на управлението и по този начинъ засѣгнете и генерали, и редови войници, и, въобще, всички, получаюци заплата отъ хазната.

Д. Христовъ: Азъ ще кажа двѣ-три думи. Първо ще направя слѣдующата бѣлѣжка. Имаше народни прѣдставители, които въ своитѣ обиколки говорили сж — азъ не съмъ въ това число — за намале-

нието ефективна на армията. Вие всинца признавате, че споредъ съществуващия законъ за въоръженитѣ сили нѣма съотвѣствие. Тукъ нѣма голѣми общиния. Тукъ има едно указание на закони, които трѣбва да се направятъ.

Втора бѣлѣжка, която ще направя, е за моралното удовлетворение, и тя е слѣдующата. Ако моралното удовлетворение на Българския народъ ще се състои въ економията отъ 20.000 л., азъ ще кажа, че не заслужава и да се говори. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Не е за економията!) Ако говорите за директивната тенденция, дайте да говоримъ. Но важно е какво ще направимъ сега. Важна е тенденцията, която усвоихме въ това Народно Събрание, а тая тенденция е въ смисълъ на програма, която проповѣдвахме. Ако е въпросъ за морално удовлетворение, азъ ще ви забѣлѣжа друго нѣщо. Вие ще имате отъ генералскитѣ заплати 20.000 л. економия, а менѣ, като на народенъ прѣдставителъ въ една околия, въ която има тоже обществено мнѣние, ми казаха: уредѣте голѣмия финансовъ въпросъ, възстановѣте кредита на Държавата, тогава вие ще възстановите търговския кредитъ и вие ще послужите на една истинска кауза. И ми се струва, че отъ тая гледна точка този възгледъ обхваща много по-широко другитѣ интереси, отколкото онзи дребенъ възгледъ, който се редуцира върху това: намалѣте заплатитѣ! Не съмъ противъ туй да уредимъ въпроса за пѣтата на чиновницитѣ, но слѣдъ тая декларация, която бѣше дадена отъ другитѣ министри и, ми се струва, че ще бѣде дадена и отъ г. Военния Министръ, мисля, че можемъ да приемемъ § 1. (Гласове: Да се гласува!)

Прѣсѣдателятъ: Г-да! Часътъ е 8 и има двама записани, а така също ще говори и г. Военниятъ Министръ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Да се свърши съ § 1!) Турямъ на гласуване прѣдложението за продължение дебатитѣ, додѣ се свърши тоя въпросъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Само за първия параграфъ?) Да, само за първия параграфъ. Моля ония, които сж за това прѣдложение, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Събра нието приема.

Т. Влайковъ: Ще направя двѣ свършено къси бѣлѣжки. Г-нъ Христовъ въ комисията при разглеждането бюджета на Военното Министерство заяви — още когато Министрътъ не бѣше се оттеглилъ; — че въпросътъ за намалението на заплатитѣ не е бюджетенъ въпросъ, а е въпросъ на обществената моралъ. Азъ подчертавамъ неговитѣ думи.

Друга бѣлѣжка. Г-нъ Бѣлиновъ каза: не е въпросътъ сега да искаме да направимъ всички намаления, които сме искали и за които е говорено, а въпросътъ е да се тури начало, да се даде директива. Азъ пъкъ казвамъ, че тази директива, която прокламира г. Христовъ, че се дава сега, е директива на общинията и на „наесень“!

А. Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съжалявамъ, че не се обърна внимание отъ никого измежду г. г. говорившитѣ досега върху единъ много важенъ и принципиаленъ въпросъ. Той е слѣдущиятъ: прѣдимството, върховенството на гражданската или на военната властъ. Погледнѣте на въпроса ясно, г-да, той ни тревожи и този е въпросътъ, който ще рѣшите. Г-да военнитѣ казватъ: „не смѣте да закачате нашия бюджетъ; имаме ескадрони!“ Нека да знаятъ тия, които си позволяватъ такава дързостъ, че тоя ескадронъ е съ Българския народъ, че той трѣбва да пази народа, а не да го трепе, и че не е за тия нѣколко лица, които не могатъ да се владѣятъ. Азъ моля г. Министра на Войната да не стои на тая тема: „оставѣте на мене, азъ ще направя.“ Нека прѣклони глава прѣдъ желанието на Българския народъ, прѣдъ желанието на Народното Събрание, и нека се съгласи, ако щете съ 5 л., да нахърни бюджета, но не да казва: „това, което съмъ направилъ, не може да се похѣтне“. Азъ моля г. генералъ-майоръ Паприкова, въ достойнството и патриотизма на когото не се съмнѣвамъ и не съмъ се съмнѣвалъ никога, да направи тая отстъпка прѣдъ Народното Прѣдставителство. Говори се тукъ за 20.000, за 200.000, при всичко че това не е играчка; но това не е много важенъ въпросъ.

Прочее, въ заключение, азъ моля самъ г. Военния Министръ, като вземе прѣдъ видъ, че Народното Прѣдставителство е направило намаления въ заплатитѣ на виспитѣ чиновници и по другитѣ министерства и, главно, обръщамъ благодарното му внимание на случая съ заплатитѣ на чиновницитѣ по Министерството на Обществениѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията, платитѣ на които се изравниха съ ония на другитѣ министерства; като вземе прѣдъ видъ, че почти общо е желанието на Народното Прѣдставителство за извѣстни намаления и въ неговия бюджетъ; като вземе прѣдъ видъ, че самъ той е заявявалъ прѣдъ мнозина народни прѣдставители и прѣдъ бюджетарната комисия, че съзнава необходимостта за ревизиране платитѣ на висшето офицерство; като вземе прѣдъ видъ, че Народното Прѣдставителство е, което връзва и развързва народната кисия, че Народното Събрание е, което създава и унищожава службитѣ и чиноветѣ, и като вземе прѣдъ видъ, че той е българинъ и началникъ на българската армия, подъ командата на когото ще вървимъ ние, когато ще трѣбва — нека даде доказателство за своята отстъпчивостъ, за своето почитание на тоя върховенъ институтъ на Държавата, Народното Събрание, и нека той самъ да опрѣдѣли какво ще намали отъ платитѣ имъ. (Рѣкоплѣскане. — Гласове: Браво!)

А. Малиновъ: Г-нъ Краевъ! Кой е този офицеръ, който е казалъ, че ескадрони ще дойдатъ тукъ?

А. Краевъ: Не желая да казвамъ имена. Мисля, че имамъ право да ме върватъ.

Д. Цанковъ: В. „Телеграфъ“ пише, че ще ни бастишатъ.

М. Златановъ: Въпросътъ е много важенъ и не трѣбва само декламации, но всѣки да каже какво ще правимъ. Г-нъ Краевъ почна съ воинственостъ и свърши съ молба. Вие какво мислите, г-нъ Краевъ? На г. г. народнитѣ прѣдставители прѣдстои или да повѣрватъ на г. Министра, или да гласуватъ противъ това искане. Какви сж тия декламации: „покорна просба, приемѣте“? Ами, ако не ви я приематъ, какво ще правите? За мене е много ясно: или министритѣ сж искрени, или хитруватъ. Ако хитруватъ, наесенъ ще си строшатъ главата, а ако сж искрени....

Азъ ще гласувамъ за военния бюджетъ, безъ да декламирамъ повече.

А. Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Позволѣте ми двѣ думи за лични обяснения по-скоро, отколкото за допълнение на онова, което казахъ по-рано. Прѣди всичко, нека ми позволи г. Златановъ, сжщо и всинца, да не произнасямъ името на оня офицеръ, който има дързостта прѣдъ мене да употреби това изражение.

А. Малиновъ: Нали бѣше в. „Телеграфъ“? Трѣбва да го обясните.

Ц. Мисловъ: Отъ името на народнитѣ прѣдставители говорѣте.

А. Краевъ: Ще кажа на г. Златанова, че азъ не отпратихъ покорна молба къмъ г. Военния Министъръ. (М. Златановъ: Почнахте воинствено, а свършихте никакъше!) Азъ, като членъ на болшинството, което поддържа Правителството, което има довѣрие въ това Правителство, помолихъ г. Военния Министъръ да съзнае и той деликатността на положението, деликатността на въпроса, и самъ той, като воененъ министъръ въ конституционна България, да даде доказателство, да направи актъ на почитание къмъ Народното Събрание, къмъ народа.

Колкото каже той да намалимъ, това азъ ще присма.

Н. Антикаровъ: Ами ако не намали нищо?

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Г-да народни прѣдставители! Послѣ това, което се говори, послѣ декларациитѣ, които се дадоха отъ страна на Правителството, на мене остава много малко нѣщо да кажа. Едно нѣщо, което трѣбва най-напрѣдъ да забѣлѣжа, то е, че мене ме радватъ тѣзи изявления, които идатъ отъ всички страни, отъ всички групи на Народното Прѣдставителство за симпатитѣ, които се изказватъ къмъ армията.

Като Воененъ Министъръ, като прѣдставителъ на армията, азъ отъ своя страна трѣбва да декларирамъ, да заявя, че българската армия е плътъ отъ българската плътъ и кръвъ отъ кръвта на Българския народъ. Дълженъ съмъ да декларирамъ въ тоя случай, че не може да има никакво значение това, което се пише въ нѣкакъвъ си „Телеграфъ“ най-напрѣдъ затова, защото „Телеграфъ“ не е органъ нито на Военния Министъръ, нито на Военното Министерство. Ако ние дойдемъ да сждимъ по това, което пише единъ „Телеграфъ“, утрѣ ще дойдемъ да сждимъ по това, което пише „България“, „Прѣпорецъ“, „Миръ“ или другъ вѣстникъ. Така щото, вѣстникитѣ въ случая не могатъ да бждатъ мѣродавици и по тѣхъ не можемъ да правимъ заключение за ония отношения, които може да сжществуватъ между Народното Прѣдставителство и между българската армия. Между Народното Прѣдставителство и между българската армия може да има само едни отношения: това сж отношенията на баща къмъ синъ. Бащата въ дадения случай е Народно Прѣдставителство, а пъкъ армията е синътъ. (А. Краевъ ржкоплѣска.) Ето какви отношения азъ разбирамъ, че трѣбва да сжществуватъ между армията и между Народното Прѣдставителство. Ако това е така, г-да народни прѣдставители, азъ не мога, отъ друга страна, пъкъ да скрия или да не кажа това, което чувствувамъ, или това, което чувствувахъ прѣзъ врѣме на разискванията по § 1 отъ военния бюджетъ, особено когато се касаше въпросътъ за намаление на заплатитѣ. Но на това азъ ще се върна по-послѣ. Въ общи черти ще разясня на г. г. народнитѣ прѣдставители относително това, което мисля, че трѣбва да се направи, послѣ ще се върна и на самитѣ заплати, а мимоходомъ ще закача и бѣлѣжкитѣ, които ми се направиха отъ г. г. народнитѣ прѣдставители.

Г-нъ Ризовъ указа на нѣкои излишни длѣжности, които сжществуватъ въ Военното Министерство, или въ армията; указа на нѣкои учреждения, които трѣбва да се закриятъ и т. н. Но това бѣха общи указания, указания немотивирани, слѣдователно, върху тѣхъ не мога да се спирамъ надълго и широко. Всички тия забѣлѣжки, които се направиха отъ г. Ризова и се поддържаха отъ други нѣкои г. г. народни прѣдставители, сж въпроси, които се касаятъ до организацията на армията. Ние имаме въ днешно врѣме извѣстна организация на армията. Върху тая организация сж опрѣдѣлени всички наши разчети за една мобилизация. Тая организация трѣбва да я поддържа такава, каквато тя е днесъ, и не мога да допусна така леко измѣнения въ нея, защото тия измѣнения водятъ слѣдъ себе си други измѣнения, които не могатъ да се постигнатъ така лесно. Ние сме длѣжни да пазимъ тази организация съ всички нейни пороци, каквито може да има тя, докато не намѣримъ по-добра, и когато намѣримъ по-добра, ще я установимъ чрѣзъ законъ. Тогава тя сама по себе си ще падне и ще прѣмине къмъ новата, което прѣмина-

ване трѣбва да стане твърдѣ полека и осторожно. Армията не е учреждение, въ което могат да бъдат правени много опити и особено въ нея не могат да стават рѣзки промѣни: колкото сѣ по-рѣзки промѣнитѣ, толкова повече армията е изложена на разстройство. И затуй, именно, тѣзи забѣлѣжки, колкото отъ тѣхъ и да има умѣстни, не могат да бъдат поправени чрѣзъ бюджета, а трѣбва да бъдат поправени чрѣзъ измѣнение на закона за въоръженитѣ сили, защото въ него, трѣбва да признаемъ, се криятъ всички грѣшки. Тѣ трѣбва да бъдат поправени чрѣзъ изработване на единъ щатъ, който да опредѣля числото на длъжноститѣ, а да не се намѣрваме въ едно положение, въ каквото се намѣрваме сега, споредъ както е въ закона за въоръженитѣ сили, който казва, че щатѣтъ на длъжноститѣ въ армията се урежда, по докладъ отъ Военния Министръ, съ Височайши указъ. Слѣдователно, Военниятъ Министръ въ дадения случай, като установява щата чрѣзъ Височайши указъ, поставя съвършено законно, поставя на основание на закона за устройството на въоръженитѣ сили. Но това е неправилно, считамъ го самъ за неправилно, защото законѣтъ за въоръженитѣ сили съ този членъ дава на Военния Министръ една широка свобода на дѣйствиe, една широка свобода за прилагане на своитѣ лични възгледи въ устройството на военнитѣ сили, когато до извѣстна степенъ това трѣбва да бъде ограничено, да бъде установенъ щатъ, и да се установява не по такъвъ начинъ, а съ законъ. Когато това се постигне, само тогава е възможно да се иска да има единъ добъръ бюджетъ на Военното Министерство. Безъ това, бюджетѣтъ на Военното Министерство ще бъде не само като този, а както всички други прѣдставяни досега.

Като дойде изобщо въпросѣтъ за военния бюджетъ, до сумитѣ, както сѣ прѣдвидени, азъ съмъ длъженъ да призная още отсега, че при този съставъ на армията, който имаме сега, при 46.000 души войници, които поддържаеме, 20.200.000 л. далече не сѣ достатѣчни. И трѣбва да кажа прѣдъ Народното Сѣбрание, че този е третиятъ или четвъртиятъ бюджетъ, който съставямъ докато засѣдава Народното Сѣбрание. Моятъ пръвъ бюджетъ бѣше съвършено другъ, вториятъ е другъ и третиятъ е този. Ако има съкращения въ материалнитѣ разходи и т. н., това е отъ една наложителна нужда — да излѣземъ, както ви казаха, съ единъ уравновѣсенъ бюджетъ. И азъ приехъ изключителни мѣрки, за да можемъ да изкараме съ тоя бюджетъ докрая на годината. Когато, обаче, ще мине законѣтъ за щата и вие, г-да, ще опредѣлите колко офицери трѣбва да има въ армията, какви чинове трѣбва да има, колко и какви унтеръ-офицери и войници, колко срочнослужащи и колко свръхсрочнослужащи и т. н., и когато съ законъ се установятъ заплатитѣ на офицери и войници и редомъ съ това се установи колко трѣбва да се дава на всѣки войникъ отдѣлно — тогава бюджетѣтъ ще бъде истински, реаленъ, тогава ще видите каква ще бъде

сумата, която Държавата трѣбва да дава за поддържане на армията. Азъ още отсега трѣбва да заявя, че когато ще бъде изработенъ щатѣтъ; когато ще бъде опредѣлено най-малкото количество на армията, която ние трѣбва да поддържаеме; когато ще се установи числото на офицерскитѣ чинове, които трѣбва да има; когато ще се установятъ заплатитѣ и това, което е необходимо за поддържането на войника, а така сѣщо и като установимъ най-големъто число на войницитѣ, които ще поддържаеме подъ знамената въ мирно врѣме — не трѣбва да си правимъ иллюзия, че бюджетѣтъ ще бъде по-малкъ отъ този, който имаме сега. Въ това да не бъдемъ разочаровани, бюджетѣтъ ще бъде по-големъ.

Като имате това прѣдъ видъ, връщамъ се на по-важнитѣ въпроси — на въпроса за щатѣтъ и на въпроса за заплатитѣ. Въпросѣтъ за щатѣтъ или, по-добрѣ, законѣтъ за щатѣтъ и законѣтъ за заплатитѣ на офицеритѣ азъ ги считамъ като една военна конституция, безъ която ние не можемъ да живѣемъ. Бѣдѣте увѣрени, че не само военнитѣ министри, ами и армията е въ тегота отъ това ежегодно главяване, отъ това тежко положение, отъ тази неизвѣстностъ, въ която постоянно се намираме. Ние не можемъ да установимъ нито едно свѣсно положение въ армията, защото зависи отъ бюджета. Днесъ напр. въведатъ единъ редъ, утрѣ дохождатъ други и го измѣняватъ. Това, което вчера сте създали, днесъ не струва нищо. И трѣбва да кажа, че въ продължение на 22 години отъ сѣществуването на нашата армия, ние сме написали толкова положения и толкова заповѣди, щото увѣрямъ ви, че сега за единъ офицеръ не е възможно да се ориентира и каже козъ сѣществува днесъ и кое не сѣществува. Едно положение създавате прѣзъ октомврий, на 1 януарий или мартъ издавате друго и първото пада. За всѣки отдѣленъ случай сте принудени да пишете положения и нищо трайно нѣма. Причината на това е, че нѣмаме основа, върху която да градимъ здрави положения, които сѣ необходими за устройството на армията. Тая основа е законѣтъ за щата на армията, законѣтъ за заплатитѣ и законѣтъ, който трѣбва да опредѣля какво трѣбва да се дава на всѣки войникъ, законъ, който ще казва колко ще се дава за облѣкло, колко за храна, колко за снаряжение, колко за коне и т. н. Това трѣбва да се установи съ законъ. Не съмъ съгласенъ съ мнѣнието, че като взтираме единъ законъ за щатѣтъ и заплатитѣ, да мислимъ, че съ това сме свършили работата. Напротивъ, азъ отивамъ по-далечъ, че и материалнитѣ разходи, които сѣ необходими за армията, трѣбва да бъдатъ установени съ законъ, а не както е ставало досега — съ бюджета. И когато тия три основни закона ги имаме, ще се въведе, тъй да се каже, миръ въ армията, ще се освободятъ хората отъ тая неразбория, която владѣе по отношение устройството и успѣха на армията, и ще могатъ спокойно да се прѣдадатъ на своята

длъжност, ще може повече да обърнатъ внимание на обучението, възпитанието и т. н. на войниците; ще се освободимъ отъ тази канцеларщина, безъ която, право да ви кажа, сега не е възможно, защото е заплътено положението, а заплътено е то затуй, защото сме градили на пъськъ. Трупаха сме едно положение върху друго, безъ да има яка основа и ръководящи начала. Единъ пътъ това съзнание го има, че законъ за щата, законъ за заплатитѣ и законъ за поддържане на войската въобще сж най-необходими и най-желателни — а пъкъ азъ пакъ ще повторя, че едно благодѣяние ще направи Народното Събрание на армията, когато ще вотира тия закони, — и когато, казвамъ, това съзнание е достигнато напълно, считамъ, че нѣмате основание да се съмнѣвате, че тукъ има нѣкаква игра съ военния бюджетъ, че ние искаме сега само да миде прѣзъ Народното Събрание и въ есенната сесия да се изостави. Не остава освѣнъ да приемере сега бюджета така, и азъ ви заявявамъ, че първата работа, съ която Народното Събрание ще се занимае на 16 октомврий, то ще бждатъ тия закони, внесени отъ Военното Министерство. Тѣзи закони ги имамъ още отсега готови. Внесоха се миналата година въ Народното Събрание, обаче, на народнитѣ прѣдставители не се раздадоха. Съ тия закони азъ не можехъ да дойда въ Народното Събрание, защото тѣ не бѣха разгледани отъ Министерския Съвѣтъ. Тия закони сж изражение на моитѣ лични възгледи върху това, което мисля, че е добръ да се направи. Правителството не бѣше ангажирано съ тѣхъ, защото не бѣха изучени подробноститѣ. Не мога съ тѣхъ сега да излѣза до-тогава, докогато отъ настоящето Правителство не бждатъ прѣгледани. Азъ не желая да дойда въ Народното Събрание само като воененъ министъръ съ тия закони и да искамъ да ги налагамъ на Събранието и да поставя въпроса така: или ще ги приемере, или ще си дамъ оставката. Азъ искамъ закона за щата, закона за заплатитѣ и закона за поддържане на войската да излѣзатъ отъ Правителството, цѣлото Министерство да бжде солидарно съ тѣхъ да ги приеме и еднакво всички да да ги защитава. Отъ друга страна, азъ считамъ че най-благоприятни условия прѣдставлява настоящето Народно Събрание за изработване на тия закони. Прѣдставлява най-благоприятнитѣ условия, именно, затуй, защото въ настоящето Народно Събрание се прѣдставляватъ всичкитѣ партии, които управляватъ или разчитатъ въ бждеще да управляватъ България. Слѣдователно, това, което тѣ има да направятъ, не ще бжде работа на една или друга партия, а ще бжде работа на едно Народно Събрание, което прѣдставлява повече партии, и считамъ, че направеното ще бжде по-трайно и по-здраво.

Тѣй щото, по отношение на тия закони, азъ заявявамъ и повтарямъ, че първата моя работа ще бжде, ако Народното Събрание бжде открито на 15 октомврий т. г., на 16 октомврий да се за-

нимае съ закона за щата, закона за заплатитѣ и закона за поддържане на войската.

Дохождамъ къмъ въпроса за заплатитѣ. Въ комисията, а и частно съ народнитѣ прѣдставители, съ които съмъ приказвалъ, па и тукъ ще заявя, че не съмъ азъ, който да не съзнавамъ, че едно урегулиране заплатитѣ по военното вѣдомство е необходимо. Необходимо е затова, защото сж се проявили, тѣй да се каже, пробели въ увеличенията; има по-голѣми скачки въ увеличението на заплатитѣ между разнитѣ чинове. Това е произлѣзло вслѣдствие неправилното намаление на заплатитѣ въ минало врѣме, при различнитѣ Народни Събрания. Заплатитѣ, които офицеритѣ получаватъ сега или които сж получавали по-рано, не сж случайни, не сж, тѣй да се каже, бюджетни. Не сж случайни въ това отношение, че сж прѣдвидени само въ бюджета: тѣ сж установени, ако щете, съ законъ, обаче, този законъ е отдавна забравенъ. Заплатата на офицеритѣ е установена съ законъ още въ 1879 г. въ приврѣмненото положение за българската войска, което приврѣмнено положение е било прието въ Събранието издѣло, безъ да бжде то разисквано, и утвѣрдено съ Височайши указъ. И тѣзи заплати сж останали отъ 1879 г. Тѣ траяха неизмѣнени до прѣди 3 години. Отъ 3—4 години насамъ станаха вече намаления на заплатитѣ, при съществуването на различни квартирни, гарнизонни, фуражни и т. н. Всичкитѣ тия добавки, които съществуваха по-рано, постепенно сж се намалявали и намалявали. Намалена е и заплатата, защото е по-малка отъ прѣдвидената въ приврѣмненото положение на българската войска. И затова ми се вижда малко странно да се казва, че едни заплати, които сж установени прѣди 20 години, сега именно въ последнитѣ години възмущаватъ обществената съвѣсть. (Д. Ризовъ: Тогава бѣха рускитѣ офицери!) За рускитѣ офицери заплатата бѣше съвършено друга. Въ приврѣмненото положение за българската войска изрично е казано „за българскитѣ офицери.“ (Д. Ризовъ: За рускитѣ офицери е създадено!) За българскитѣ офицери е създадено. Не зная кой ги е създалъ, но тѣ не сж случайни, а съществува въ отъ 20 години. Това напомнимъ, за да се не мисли, че сж случайни, че сж вчера създадени и т. н.

Сега, като дойдемъ до намаленията — азъ нѣма да говоря подробности, защото вие знаете кждѣ какво е намалено, — ще кажа само, че трѣбва по отношение на намаленията да бждете справедливи и справедливо да разсжждате кждѣ е било намалено повече и кждѣ — по-малко. Ако вие изучите този въпросъ подробно, ще видите, че оберъ-офицерскитѣ чинове сж били закачени най-малко. Това азъ не привеждамъ съ цѣлъ да искамъ да защитавамъ, че непрѣмѣнно щабъ-офицерскитѣ заплати не трѣбва да се закачатъ, а искамъ да кажа, че въ това отношение трѣбва да бждемъ малко по-обективни, защото, иначе, се показваме пристрастни и това пристрастие ще даде поводъ на нежелателни прѣтължувания. Още отъ първата година на уста-

новяването офицерскитѣ заплати, подпоручикѣтъ е получавалъ 2.100 л., поручикѣтъ — 2.700 л., капитанѣтъ, ротенѣ командирѣтъ, — 4.200 л., а сега подпоручикѣтъ получава 2.172 л., значи, има едно увеличение съ 72 л. (Д. Ризовѣ: Тѣ сѣ по-голапи, затуй!) Важното е, че е увеличена съ 72 л. На поручика, обаче, е намалена на 2.520, а на капитана на 3.900. Азъ пакъ ще повторя, че това не го правя, за да докажа, че щабъ-офицерскитѣ заплати трѣбва да останатъ така, но повтарямъ да кажа, че трѣбва да бждемъ въ това отношение малко по-справедливи и по-обективни, когато разсждаваме по тия въпроси, защото, както говорятъ тукъ нѣкои г. г. народни прѣдставители, нека ме извиняватъ, но у мене остана такова впечатление, че тукъ се прави подпоручишка политика, а такава политика въ армията е вѣдна и това пристрастие ще даде поводъ на нежелателни прѣтълкувания. (Д. Ризовѣ: Ни най-малко. Тѣ сѣ по-спромаси, затова!) Даже г. Ризовѣ въ това отношение не е правъ, защото, когато г. Ризовѣ най-много се бори, че трѣбва да се намалятъ заплатитѣ на щабъ-офицеритѣ, едновременно казва, че тия щабъ-офицери стояли на пътя на младитѣ офицери, та да ги махнемъ. Това, г-нѣ Ризовѣ, не се говори въ Народното Събрание, това не е мъдростъ. (Д. Ризовѣ: Не съмъ говорилъ това!) Когато Вие казвате, че щабъ-офицеритѣ стояли на пътя на оберъ-офицеритѣ, махнѣте ги, та да дойдатъ други, това не е голѣма мъдростъ; (Д. Ризовѣ: Не съмъ говорилъ това!) а когато така се говори въ Народното Събрание, когато се прави подпоручишка политика, когато въ говоренето не се държи мѣрка, а се гледа да възстанемъ единъ противъ други... (Д. Ризовѣ: Не сте ме разбрали!) Много добръ Ви разбрахъ. Когато това става въ Народното Събрание, позволѣте и на Военния Министъръ да иска въ такъвъ случай да вземе той инициативата и да прѣдложи намаление или урежулиране на заплатитѣ, защото така когато се говори въ Народното Събрание, когато се говори сѣ противъ тѣзи щабъ-офицери и сѣ всички сили се настоява да се намалятъ тѣхнитѣ заплати, съ това значи да се даде реаленъ изразъ на онѣзи чувства, които сѣ скрити, но само до извѣстна степенъ. (Д. Ризовѣ: Не е истина! Азъ говорихъ само за генералскитѣ заплати!) Такова впечатление остана у мене, такова впечатление ще остане и у тѣзи, за които се говори. При тия условия твърдѣ естествено е, че азъ поставямъ въпроса малко по-инакъ и казвамъ: съзнавамъ по принципъ, говорихъ прѣдъ комисията, даже за нѣкои цифри азъ заявихъ, че не съмъ далечъ отъ тѣхъ, но сега не мога да се съглася, именно, по съображенията, че и сега, когато тоя въпросъ се иска да се разрѣши, пакъ правимъ подпоручишка политика и казваме: „понеже щабъ-офицеритѣ стоятъ на пътя на оберъ-офицеритѣ, махнѣте ги, ние да дойдемъ на тѣхното мѣсто“. (Д. Ризовѣ: Не сте ме разбрали; никой не е говорилъ това!) Азъ стоя тукъ въ Народното Събрание, слушамъ всичко,

което се говори, и впечатленията ми сѣ такива. Ето кои сѣ мотивитѣ, по които азъ не мога да се съглася на това намаление, защото не искамъ да се вмѣква клинъ между щабъ и оберъ-офицеритѣ и този клинъ да излиза отъ Народното Събрание, защото послѣдствията отъ това може да бждатъ много лоши. По тия мотиви азъ настоявамъ, да се вотира бюджета както е прѣдставенъ, като давамъ тържествена декларация, че ще внесе въ Народното Събрание законъ за заплатитѣ непрѣмѣнно и едновременно съ другитѣ закони, и че тогава, когато внесе закона за заплатитѣ, като прѣдстави цифритѣ, които ще намѣри, че споредъ моитѣ понятия биха най-отговаряли на нашитѣ условия, нѣма да бжда азъ този, който ще има да мотивирамъ, разбира се, че защищавамъ този или онзи, нѣма да бжда този, който да кажа: „или ще вотираме бюджета, както е изпѣло, или ще си отида“, а, напротивъ, азъ ще искамъ г. г. народнитѣ прѣдставители да обсъдятъ коренно въпроса и да се произнесатъ справедливо, дѣто е нужно да се увеличи и дѣто е нужно да се намали. Азъ още отсега заяввамъ, че по отношение на оберъ-офицерскитѣ заплати, най-много ще настоявамъ да се увеличи заплатата на ротния командирѣ, а не съмъ толкозъ за заплатата на поручицитѣ и подпоручицитѣ по особени причини, които ще изкажа въ доклада. Може би и тамъ нѣщо да се увеличи, но много малко, а единственото увеличение въ заплатитѣ на оберъ-офицеритѣ ще е заплатата на ротния, батареиния и ескадрония командири.

Тѣзи сѣ, г-да народни прѣдставители, обясненията, които мога да дамъ, безъ да се впускамъ въ други подробности, защото тѣ може да ни заведатъ твърдѣ много далечъ. Виждаме, че ни се прѣдлагатъ работи, за които трѣбва добръ да се обмисли. Напр., г. Д-ръ Милановѣ дойде да замѣства единъ завеждающъ склада аптекаръ съ единъ фелдшеръ. Това е една работа толкова много трудна, щото азъ се чужда, отдѣ г. Милановѣ знае какъ единъ фелдшеръ може да знае повече отъ единъ аптекаръ. Отъ друга страна, мъчно мога да разбера г. Виячева, освѣнъ да кажа, че той е добъръ ученикъ, но е лошъ учителътъ му, защото той, г. Виячевѣ, прочете една записка, която му е дадена отъ нѣкого, обаче, дали разбира това, което чете и дали знае нѣщо за организацията на армията, съмнѣвамъ се. Та въ тѣзи въпроси азъ нѣма да се впускамъ, защото сѣ въпроси по организацията на армията и по-добръ е да се занимаваме съ цѣлото, отколкото съ частното, защото частното нѣма да принесе оная полза, която се очаква отъ едно коренно реформиране на армията, за да я поставимъ на началъ, на които трѣбва да бжде поставена, да ѣ дадемъ състава, какъвто трѣбва да има и да я поддържаме, както трѣбва, а не както досега или както ще живѣе прѣвъ текущата година.

В. Кжнчовѣ: Едно обяснение искамъ. Послѣдната алинея отъ § 1 не противорѣчи ли на закона за пенситѣ?

Министърът генерал-майоръ С. Паприковъ : Искамъ да заявя, г-да прѣдставители, че ако четете алинея д отъ чл. 6 на закона за пенсиитѣ по военното вѣдомство, се разбира, като че ли тази сума: „очаква се економия отъ некомплекта на офицеритѣ и отъ разлика въ чиноветѣ 862.631 л.“, споредъ тази алинея отъ закона за пенсиитѣ, ще бѣде изтеглена и внесена въ пенсионния фондъ. Това не се разбира така, защото ако по-горѣ се пише „всичко по § 1—8.862.631 л.“, и по-долу се пише „всичко по § 1—8.000.0000 л.“ равно. Тази е цифрата, която Сметната Палата признава, а по-горната не съществува за нея. А споредъ закона за пенсиитѣ се разбира, че когато нѣкоя длъжностъ остане вакантна, не че я нѣма, а когато остане вакантна, било вслѣдствие на смъртъ, така напр. единъ дружиненъ командиръ умре, отъ дена на смъртъта не се назначава другъ, а се командува частъта отъ нѣкой капитанъ напр., или майоръ, разликата между заплатитѣ на капитана и майора отива въ пенсионния фондъ — и миналата година се е получило нѣщо около 400 л. Така щото, не се разбира, че тѣзи пари ще отидатъ въ пенсионния фондъ.

Прѣдсѣдателътъ : Пристъпваме къмъ гласуване. Има направени 5 прѣдложения. Първитѣ двѣ сж отъ г. Ризова: едното по намаление нѣкои заплати, другото по закриване на нѣкои длъжности.

Прѣдложението за намаление на заплатитѣ гласи както слѣдва: (Чете.) „а) Да се намали заплатата на генерал-лейтенанта на 9.000 л. годишно; б) да се намалятъ заплатитѣ на генерал-майоритѣ на 8.400 л. годишно; в) да се намалятъ всички заплати отъ 8.760 л. на 7.800 л. годишно; г) да се намалятъ всички заплати отъ 8.100 л. на 7.200 л. годишно; д) да се намалятъ всички заплати отъ 7.200 л. на 6.600 л. годишно; е) всички останали офицерски заплати да си останатъ, както сж прѣдвидени въ бюджета, до изработването на щата и закона за заплатитѣ — въ идущата есенна сесия.“

Второто прѣдложение на г. Ризова, относително закриването на нѣкои длъжности, гласи: (Чете.) „Да се закриятъ длъжноститѣ на: а) командиръ на планинската артилерия; б) помощникъ на инспектора на кавалерията; в) началникъ на военносъдебното отдѣление; г) главенъ интендантъ и неговъ помощникъ; д) заведующи отдѣлитѣ по интендантството и тѣхнитѣ помощници; е) бригадитѣ командири и адютантитѣ имъ, и ж) заведующи мобилизационнитѣ части въ полковетѣ.“

Гарнизонни пари да се даватъ само на оберофицеритѣ отъ Софийския гарнизонъ.

Да се унищожатъ: а) добавъчнитѣ на офицеритѣ отъ Лейбъ-гвардейския ескадронъ; б) добавъчнитѣ на офицеритѣ, учащи се въ странство, и в) добавъчнитѣ на флигелъ-адютантитѣ и ординарцитѣ на Княза.“

Турымъ на гласуване първото прѣдложение на г. Ризова и моля ония, които сж за него, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Събранието не приема.

Турымъ на гласуване второто прѣдложение на г. Ризова, за закриването на нѣкои длъжности и унищожението на нѣкои пари, и моля ония, които сж за него, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Събранието не приема.

Има прѣдложение на г. Забунова. Г-нъ Забуновъ, настоявате ли на него? (Я. Забуновъ: Настоявамъ.) Прѣдложението гласи тѣй. (Чете.) „А) Заплатитѣ да се намалятъ: 1) на майоритѣ отъ 5.400 л. на 5.000 л.; 2) на подполковницитѣ отъ 6.000 л. на 5.600 л.; 3) на полковницитѣ отъ 8.100 л. на 7.100 л.; 4) на полковницитѣ бригадни отъ 8.760 л. на 8.000 л.; 5) на генералитѣ отъ 12.000 л. на 9.800 л. и 6) на генерал-лейтенанта отъ 12.600 л. на 10.400 л.“ Г-нъ Забуновъ, по отдѣлно ли искате да гласуваме или изобщо? (Я. Забуновъ: Отведнажъ!) „Б) Да се закриятъ длъжноститѣ: 1) отъ свитата 1 капитанъ; 2) отъ оперативното отдѣление 1 майоръ; 3) отъ архивата 1 капитанъ; 4) отъ артилерийската инспекция 1 подполковникъ; 5) отъ инженерната инспекция 1 майоръ; 6) отъ канцеларията (главно секретарство) 1 полковникъ; 7) отъ школата за запасни подпоручици 1 поручикъ; 8) отъ планинската артилерия 1 полковникъ и 1 поручикъ, и 9) отъ флотата 4 лейтенанти. В) Новоткрититѣ длъжности да се не приематъ: 1) отъ кавалерийската инспекция 1 полковникъ; 2) отъ военно-съдебната частъ 1 полковникъ; 3) отъ интендантството 1 полковникъ; 4) отъ войсковитѣ управления 6 подполковници (интенданти), и 5) отъ планинската артилерия 3 лѣкари. Г) Да се закриятъ кредититѣ: 1) отъ гарнизонни 120.000 л.; 2) отъ добавъчни 9.000 л.; 3) отъ прѣдставителни 2.000 л., и 4) отъ учебни пособия за учащитѣ се въ странство 20.000 л. — или всичко економия 298.980 л.“

Турымъ на гласуване това прѣдложение и моля, които сж за него, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Събранието не приема.

Има прѣдложения отъ г. Миланова. Г-нъ Милановъ, настоявате ли на тѣхъ? (Д-ръ К. Милановъ: Поддържамъ ги.) Първото прѣдложение по заплатитѣ на генералитѣ гласи: (Чете.) „Генералъ да получава годишно 10.500 л., полковникъ бригаденъ командиръ — 7.800 л. годишно, полковникъ полкови командиръ — 7.200 л. годишно, подполковникъ — 5.400 л., майоръ — 4.920 л., капитанъ съ рота — 3.900 л., както е въ бюджета.“

А второто прѣдложение е: (Чете.) „Да се увеличатъ заплатитѣ на слѣднитѣ офицерски чинове: капитанъ безъ рота да получава годишно 3.180 л., поручикъ да получава годишно 2.700 л. и подпоручикъ — 2.352 л. годишно.“

Турымъ на гласуване първото прѣдложение за намаление заплатитѣ на генералитѣ и пр. Моля, които сж за това, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Събранието не приема.

Турымъ на гласуване второто прѣдложение за увеличение заплатитѣ на нѣкои офицерски чинове.

Моля, които сж за него, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Събранието не приема.

Най-послѣ иде прѣдложението на г. Виячева: (Чете.) „Заплатата на виснитѣ офицери да бѣде: майоръ, вмѣсто 5.400 л., да бѣде 4.500 л.; подполковникъ, вмѣсто 6.000 л. — 5.000 л.; полковникъ, вмѣсто 8.100 л. — 6.000 л.; генералъ, вмѣсто 12.000 л. — 8.000 л.; санитаренъ майоръ да бѣде 3.900 л., санитаренъ подполковникъ — 5.000 л.“

Моля, които сж за това прѣдложение, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Събранието не приема.

Туризмъ на гласуване параграфа, както се прочете отъ г. докладчика на бюджетарната комисия, и моля, които сж за него, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Събранието приема.

Съ това се свърши засега дневниятъ редъ. (Гласове: Утрѣ да имаме засѣдание!)

Които сж за прѣдложението, да имаме утрѣ засѣдание, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Събранието приема.

Министъръ-Прѣдсѣдатель П. Каравеловъ: Утрѣ да се разглежда приходниятъ бюджетъ.

Прѣдсѣдательтъ: Подиръ военния бюджетъ дохожда редъ на приходния бюджетъ, а подиръ него ще слѣдва продължение отъ днешния дневенъ редъ. Засѣданието се вдига.

(Вдигнато на 8 ч. и 30 м. вечерята.)

Прѣдсѣдатель: **И. Гешовъ.**

Подпрѣдсѣдатели: { **В. Кжичовъ.**
А. Краевъ.

Секретаръ: **Д-ръ К. Икономовъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гълъбовъ.**